પ્રવચન નં. ૧

ગાથા ૧૪૯, ૧૫૦, ૧૫૧

વીર સંવત ૨૪૮૭, શ્રાવણ સુદ ૫, બુધવાર; તા. ૧૬-૮-૬૧

આ કુંદકુંદાચાર્ય મહારાજ કૃત અષ્ટપાહુડ છે. એમાં એ ભાવપાહુડની વ્યાખ્યા ચાલે છે. ભાવપાહુડ એટલે આત્માનો જે ત્રિકાળ શુદ્ધ ચૈતન્યમૂર્તિ વીતરાગવિજ્ઞાનઘન સ્વભાવ છે એની ભાવના કરીને એની શુદ્ધ દશા પ્રગટ કરવી અને એ શુદ્ધતા પ્રગટ કરીને કેવળજ્ઞાન આદિ અનંત ચતુષ્ટ પ્રગટ કરવા એને અહીંયા ભાવ સાર અને ભાવ શુદ્ધ કહે છે. ૧૪૮ થઈ. હવે ૧૪૯ ગાથા.

दंसणणाणावरणं मोहणियं अंतराइयं कम्मं ।

णिट्ठवइ भवियजीवो सम्मं जिणभावणाजुत्तो ।।१४९।।

દ્રગજ્ઞાનઆવૃત્તિ, મોહ તેમજ અંતરાય કર્મને,

સમ્યક્પણે જિનભાવનાથી ભવ્ય આત્મા ક્ષય કરે. ૧૪૯.

ક્યા કહતે હૈં ? દેખો ! **સમ્યક્ પ્રકાર જિનભાવના સે યુક્ત ભવ્યજીવ હૈ**... જો કોઈ ભવ્ય નામ લાયક પ્રાણી હૈ વહ **સમ્યક્ પ્રકાર જિનભાવના સે યુક્ત**... જિનભાવના એટલે સમ્યગ્દર્શન. સમ્યગ્દર્શન એટલે ત્રિકાળી અનંત ચતુષ્ટયસંપન્ન ભગવાન અનંત જ્ઞાન, અનંત દર્શન, અનંત આનંદ, અનંત વીર્ય—એવું જેનું ત્રિકાળી એકરૂપ સ્વરૂપ છે, એની અંતરની એકાગ્રતાની, પ્રતીતની ભાવના દ્વારા એને કેવલજ્ઞાન આદિ અનંત (ગુણ) પ્રગટ થાય માટે તેને જિનભાવના કહનેમેં આતા હૈ. કહો, સમજાય છે કાંઈ ?

સમ્યક્ પ્રકાર જિનભાવના સે યુક્ત... અપના સ્વરૂપ અનંત ચતુષ્ટય(રૂપ) હૈ ઉસકી અંતરમેં એકાગ્રતા ભાવના સહિત **ભવ્ય જીવ હૈ વહ જ્ઞાનાવરણ, દર્શનાવરણ, મોહનીય, અંતરાય**... યે ચાર ઘાતિ કર્મ હૈં ઉનકા **નિષ્ઠાપન કરતા હૈ** (અર્થાત્) ઉસકા નાશ કરતા હૈ. કહો, સમજમેં આતા હૈ ? ભગવાન આત્મા અપના શુદ્ધ ચૈતન્યસ્વરૂપ હૈ ઉસકી એકાગ્રતારૂપ જિનભાવના કરનેસે અપની પર્યાયમેં અનંત ચતુષ્ટય (આદિકી) પૂર્ણતા પ્રગટ હોતી હૈ. ઐસી એકાગ્રતા–ભાવના જો અનંત ચતુષ્ટયકા કારણ હૈ ઉસકો યહાં જિનભાવના કહનેમેં આયી હૈ. બરાબર હૈ ? 'જિનભાવના' વીતરાગીવિજ્ઞાનઘન અપના ચૈતન્યસ્વભાવ, ઉસકી એકાગ્રતા હોના ઉસકા નામ સમ્યગ્દર્શન-સમ્યગ્જ્ઞાન-સમ્યક્ચારિત્ર

હૈ, વહ જિનભાવના હૈ. ઉસસે પૂર્ણ સર્વજ્ઞપદ, પૂર્ણ દર્શન, પૂર્ણ આનંદ, પૂર્ણ વીર્ય (આદિ) પ્રગટ હો ઉસકો યહાં જિનભાવના કહનેમેં આતી હૈ. કહો, સમજાય છે ? સમજમેં આતા હૈ ?

ભાવાર્થ : **દર્શન કા ઘાતક દર્શનાવરણ કર્મ હૈ**... અપના અનંત દર્શનસ્વરૂપ અપનેકો (ઔર) પરકો સામાન્ય દેખના ઐસા પૂર્ણ સ્વભાવ(મય) હૈ. ઉસકો ઘાતનેમેં ઘાતિકર્મ— દર્શનાવરણીયકર્મ નિમિત્ત હૈ. પર્યાય તો અપનેસે ઘાત હોતી હૈ, પર ઉસમેં નિમિત્ત દર્શનાવરણીયકર્મકા ઘાતક(પના) કહનેમેં આતા હૈ. **જ્ઞાન કા ઘાતક જ્ઞાનાવરણ કર્મ હૈ**... અપના અનંત જ્ઞાન ત્રણ કાળ ત્રણ લોક જાનનેકી શક્તિ રખતા હૈ.—ઐસા આત્મા, ઉસકી પર્યાયમેં અપની હીન-કમ દશાકે કારણ જો આત્માકા ત્રિકાળી સ્વભાવ પ્રગટ હોનેમેં ઘાત હો રહા હૈ, ઉસમેં જો નિમિત્ત પડતા હૈ (ઐસે) જ્ઞાનાવરણીયકો નિમિત્તપને 'ઘાત કિયા' ઐસે કહનેમેં આતા હૈ. સમજાય છે કાંઈ ? **સુખ કા ઘાતક મોહનીય કર્મ હૈ**... લ્યો. અહીં તો કર્મ.. કર્મ.. અપના આત્મા આનંદસ્વરૂપ શુદ્ધ અનાકુળ આત્મરસ સ્વરૂપ હૈ. અનાકુળ આત્મરસ સ્વરૂપ હૈ ઉસકી વર્તમાન પર્યાયમેં જો અપને ઊલટે પુરુષાર્થસે આનંદકા ઘાત હો રહા હૈ, ઉસમેં મોહનીયકર્મ નિમિત્ત પડતા હૈ તો મોહનીયકર્મને અપને સુખકા 'ઘાત કિયા' ઐસા કહનેમેં આતા હૈ. કહો, સમજાય છે ? સમજમેં આતા હૈ ?

વીર્ય કા ઘાતક અંતરાય કર્મ હૈ... અપના અનંત વીર્ય, અનંત જ્ઞાન, દર્શન, આનંદકી રચનાકી શક્તિ-સ્વભાવ-સામર્થ્ય... અપના અનંત જ્ઞાન, અનંત દર્શન, અનંત આનંદ સ્વભાવકી રચનારૂપ સામર્થ્ય ઐસા જો અપના અનંત વીર્ય હૈ ઉસકી પરિણતિમેં ઊલટી પરિણતિકે કારણ-વિપરીત પરિણતિકે કારણ અનંત વીર્યકા વિકાસ હોના (ચાહિયે ઉસકા) ઘાત હુઆ હૈ.. વિકાસ હોના (ચાહિયે) ઉસકા ઘાત હો રહા હૈ. ઉસ વીર્યકે ઘાતમેં અંતરાયકર્મકો નિમિત્ત કહનેમેં આતા હૈ. ઓહોહો ! સમજમેં આતા હૈ ? ધન્નાલાલજી !

અપના વિકાસ અપનેસે હૈ. અનંત દર્શન, જ્ઞાન, આનંદ જો સ્વભાવ હૈ ઉસમેં દ્રષ્ટિ એકાગ્ર હોકર પર્યાયમેં ઐસા વિકાસ હોના (ચાહિયે), વો વિકાસ નહીં કરતા (ઔર) અપની અલ્પ પર્યાયમેં પરિણતિ કરતા હૈ તો વીર્યકા ઘાત હુઆ, ઉસમેં વીર્યાંતરાયકા નિમિત્ત પડા, તો વીર્યાંતરાયને 'ઘાત કિયા' ઐસા વ્યવહારસે કહનેમેં આયા હૈ. **ઈનકા નાશ**... વહ ચાર ઘાતિકર્મ જો નિમિત્તરૂપ કહે ઈનકે નાશકો **સમ્યક્ પ્રકાર જિનભાવના** કહીયે. **જિન આજ્ઞા માનકર...** દેખો ! ઉસકા નાશ કરનેમેં કારણ કૌન હૈ? કે **સમ્યક્ પ્રકાર જિનભાવના...** સર્વજ્ઞ વીતરાગ ઉનકી આજ્ઞા યહ હૈ કિ વીતરાગસ્વભાવ પ્રગટ કરો અને રાગ ને અજ્ઞાન

સ્વભાવકા નાશ કરો. અપને ત્રિકાળી શુદ્ધ ચૈતન્ય વીતરાગવિજ્ઞાનઘન પડા હૈ ઉસકા વિકાસ (કર) વીતરાગપના લાઓ ઔર રાગ ઔર અજ્ઞાનભાવકા નાશ કરો. વહ વીતરાગ સર્વજ્ઞ પરમાત્માકી આજ્ઞા હૈ.

યે આજ્ઞા માનકર જો અપને સ્વભાવ સન્મુખ હોકર સમ્યગ્દર્શન હુઆ, તો વહ ચાર ઘાતિકર્મકા નાશકા કારણ **સમ્યક્ પ્રકાર જિનભાવના** કહીયે. **જિન આજ્ઞા માનકર જીવ-અજીવ આદિ તત્ત્વકા યથાર્થ નિશ્ચય કર**... મેરા જીવ જ્ઞાયકસ્વભાવ પૂર્ણ હૈ, પર્યાયમેં અપૂર્ણ હૈ, નિમિત્તમેં દૂસરી અજીવ આદિ વસ્તુ હૈ, અપની પર્યાયમેં પુણ્ય-પાપ આસ્રવ, બંધ આદિ વિકારી દશા ઉત્પન્ન હોતી હૈ ઔર મેરે સ્વભાવકે આશ્રયસે મેરી અપૂર્ણ ઔર પૂર્ણ શુદ્ધિ—સંવર-નિર્જરા યે અપૂર્ણ શુદ્ધિ અને પૂર્ણ શુદ્ધિ મોક્ષ, યે અપને શુદ્ધસ્વભાવકે આશ્રયસે ઉત્પન્ન હોતે હૈં.—ઐસે સાત તત્ત્વકા યથાર્થ શ્રદ્ધાન કરના. કહો, સમજાય છે કાંઈ ? દેવીલાલજી ! ઈસકી સદભાવના કરના, કહે છે. દેખો ! **જિન આજ્ઞા માનકર**... જિન આજ્ઞા ઈસકો કહતે હૈં, ભગવાન અપના વીતરાગીવિજ્ઞાન ચૈતન્યદળ ઘન ઉસકે સન્મુખ હોકર ઉસકી ભાવના નામ એકાગ્રતા કરના, ઉસમેં જીવ-અજીવ (આદિ સાત તત્ત્વ)કા જ્ઞાન આ ગયા. જીવકા જ્ઞાન આ ગયા, અપની પર્યાય નિર્મળ હો ઉસકા નામ સંવર-નિર્જરા આ ગયે, પૂર્ણ હો ઉસકા નામ મોક્ષ આ ગયા ઔર જિતની અપની પર્યાય રુકતી હૈ પુણ્ય-પાપ, આસ્રવ, બંધમેં, ઉસકો વિકાર કહતે હૈં. વહ આસ્રવ, બંધ ઔર પુણ્ય-પાપ ભી ઉસમેં આ ગયે

જીવ-અજીવ આદિ તત્ત્વકા યથાર્થ નિશ્ચય કર શ્રદ્ધાવાન હુઆ હો... યથાર્થ અપના શુદ્ધ પરમાત્મસ્વભાવ અજીવસે ભિન્ન, વિકારસે ભિન્ન હૈ—ઐસે અપને સ્વભાવકા શ્રદ્ધાવાન હુઆ હો **વહ જીવ કરતા હૈ**... વહ ઐસી જિનભાવના કરનેલાયક હૈ. સમજમેં આયા ? જિસકો નિમિત્તકો મિલાના હો ઔર નિમિત્તકો જુટાના હો, (જિસે) નિમિત્તસે લાભ-નુકસાન હૈ—ઐસી ભાવના હૈ વહ મિથ્યાત્વભાવના હૈ, વહ જિનભાવના નહીં. યે મિથ્યાભાવના હૈ. જિસકો પુણ્ય-પાપકા મલિન પરિણામ કરના હો ઔર ઉસસે મુજે લાભ હો ઐસી ભાવના (હો ઉસે) ભી મિથ્યાત્વભાવના કહતે હૈં, અજિનભાવના (કહતે હૈં). અજિનભાવના.. યે જિનભાવના હૈ.. અપના ચૈતન્ય શુદ્ધ પરમાત્મસ્વભાવકો જાનકર, પ્રતીતિ કર, અજીવ મેરેસે ભિન્ન હૈ, પુણ્ય-પાપ આસ્રવ આદિ મલિન પરિણામ ભી મેરે સ્વભાવસે ભિન્ન હૈં, ઐસે સાત તત્ત્વકી શ્રદ્ધા કર સ્વભાવ સન્મુખ એકાગ્રતાકી ભાવના કરના ઉસકા નામ જિનભાવના કહનેમેં આતા હૈ. સમજમેં આયા ?

ઈસલિયે જિન આજ્ઞા માન કર... 'જિનઆજ્ઞા'કા અર્થ હી વહ હૈ કિ વીતરાગીવિજ્ઞાન પ્રગટ કરના, અરાગી-નિર્મળદશા પ્રગટ હોના ઔર મલિનદશાકા નાશ (હોના), વહ વીતરાગકી આજ્ઞા હૈ. બહુ ટૂંકામાં-સંક્ષિપ્તમાં આ આજ્ઞા છે. **જિન આજ્ઞા માન કર યથાર્થ શ્રદ્ધાન કરને કા યહ ઉપદેશ હૈ**. યથાર્થ શ્રદ્ધાન કરના... મૈં ચૈતન્ય પૂર્ણ હૂં (ઐસી) ઉસકી એકાગ્રતા (કરું) ઔર રાગકી, પુણ્યકી એકાગ્રતા છોડ દું—વહી વીતરાગકી આજ્ઞા હૈ, વહી સાત તત્ત્વકી શ્રદ્ધા હૈ. ઐસી શ્રદ્ધા કરનેવાલા આત્માકી ભાવના કરતા હૈ. ઐસી શ્રદ્ધા બિના આત્માકી ભાવના કર સકતા નહીં. રાગકી ભાવના કરતા હૈ જિસસે અનંત ચતુષ્ટય મૈલા હોતા હૈ અને ઉસે ચાર ગતિમેં રૂલના પડતા હૈ.

આગે કહતે હૈં કિ ઈન ઘાતિયા કર્મોં કા નાશ હોને પર 'અનંત ચતુષ્ટય' પ્રકટ હોતે હૈં. જુઓ ! વહ જિનભાવના કરનેસે ચાર ઘાતિ(કર્મ) નાશ હોતે હૈં ઔર નાશ હોનેસે ચાર ગુણ ઉત્પન્ન હોતે હૈં. ચાર ઘાતિ(કર્મ)કા નાશ હોતા હૈ તો ચાર ગુણપર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ.

बलसोक्खणाणदंसण चत्तारि वि पायडा गुणा होंति ।
णट्ठे घाइचउक्के लोयालोयं पयासेदि ।।१५०।।

ચઉઘાતિનાશે જ્ઞાન-દર્શન-સૌખ્ય-બલ ચારે ગુણો,
પ્રાકટ્ય પામે જીવને, પરકાશ લોકાલોકનો. ૧૫૦.

पायडा गुणा होंति... અંતરમેં (સબ) ગુણ પ્રકટ હોતે હૈં.

પૂર્વોક્ત નામ ૧૪૯ ગાથામેં કહા... જો જિનભાવના—ચૈતન્ય પરમાત્મસ્વભાવકી એકાગ્રતારૂપ ભાવના—કહી, ઉસસે ઘાતિકર્મ ચતુષ્ટયકા નાશ હોને પર... ઉસસે **ચાર ઘાતિયા કર્મોંકા નાશ હોને પર**... અનંત બલ, અનંત આનંદ, અનંત જ્ઞાન, બેહદ-અનંત દર્શન **યે ચાર ગુણ પ્રગટ હોતે હૈં**. યે (ગુણ) શક્તિમેં હૈં, ઉસ શક્તિકી એકાગ્રતાકી ભાવનાસે પર્યાયમેં વહ શક્તિ વ્યક્ત-પ્રગટ હોતી હૈ. કહો, સમજાય છે કાંઈ ? લ્યો, યે ભગવાન હોનેકી કલા હૈ. ભગવાન કૈસે હોતે હૈં ? કહો, યે સમાધિમરણ કૈસે હોતા હૈ ? દેહ છૂટનેકે સમય હમેં સમાધિમરણ કૈસે કરના ? યહાં વહી કહતે હૈં. સમાધિમરણ.. અપના સ્વરૂપ પવિત્ર હૈ અને રાગ મલિન હૈ, મૈં પૂર્ણ હૂં ઔર અજીવ ભિન્ન હૈ. બસ, ઈતની અંદર શ્રદ્ધા કરના ઔર એકાગ્રતા હોના અને એકાગ્રતામેં દેહ છૂટ જાયે વહ સમાધિમરણ હૈ. અનંત કાલમેં મરણકી સંધિમેં કભી ઐસા મરણ (એક) સેકંડ ભી કિયા નહીં. મરણકે પલટકાળમેં... એક ભવસે દૂસરે ભવમેં જાને(કે સમય) વહ પલટકાળમેં-મરણકી સંધિમેં ઐસા સમાધિમરણ કરનેવાલેકો એકાદ ભવમેં કેવલજ્ઞાન હો જાયેગા. સમજાય છે કાંઈ ?

દેહ તો છૂટેગા, અવશ્ય છૂટેગા. છૂટા (-ભિન્ન) હૈ તો છૂટેગા. સંયોગી હૈ તો સંયોગ છૂટ જાયેગા. અપના સ્વભાવ... વહ સંયોગ ઔર સ્વભાવકે બીચમેં જો રાગ ઔર દ્વેષકી એકતાકી મિથ્યાત્વભાવના કી હૈ, ઉસકો છોડકર ચૈતન્ય જ્ઞાતા-દ્રષ્ટાકી ભાવના કરના, ઉસ ભાવનાસે સમાધિમરણ હોતા હૈ, ઉસી ભાવનાસે કેવલજ્ઞાન હોતા હૈ. ઉસ ભાવનાસે ભવિષ્યમેં... ઐસા ક્યોં લિયા ? કિ ઈસ ભવમેં તો કેવલજ્ઞાન હૈ નહીં, તો ઐસા આયા. સમજમેં આયા ? તો યહ ભાવના કરનેસે સમાધિ મૃત્યુ હોતી હૈ. ઉસે કોઈ ઐસા ગોખે ને શીખે ને (કહે કિ) ભગવતી આરાધના સુન લો. ક્યા સુન લે ? (જિસે) સુને વો તો શબ્દ હૈ, જડ હૈ. અપની ભગવતી આરાધના ચૈતન્ય જ્ઞાનાનંદ રાગસે રહિત ઈસકી શ્રદ્ધા-જ્ઞાન-રમણતાકી પરિણતિ ઉસકો આરાધના કહનેમેં આતી હૈ. વહ આરાધના કરનેવાલેકો દેહકા સંયોગ છૂટનેકે કાલમેં સમાધિમૃત્યુ હોતી હૈ ઔર ભવિષ્યમેં સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્રકી પ્રાપ્તિકા એકત્વ હોકર વહ અનંત ચતુષ્ટયકો પ્રાપ્ત કર આરાધક હો જાતા હૈ. પોપટભાઈ! આ છે.

શરૂઆત, મરણ અને કેવળ(જ્ઞાન)—અહીં ત્રણ વાત લીધી. જઘન્ય-મધ્યમ અને ઉત્કૃષ્ટ. સમજાય છે કાંઈ ? આચાર્ય તો એકદમ ચતુષ્ટયની વાત કરે છે, પણ એની ભાવના.... જાણે છે કે અમે પંચમ કાળના સંત છીએ. અમને કેવળજ્ઞાન આ પંચમ કાળ–સમયમેં ઉત્પન્ન નહીં હોગા, પર હમારી ભાવના શુદ્ધ ચૈતન્ય તરફકે ઝુકાવમેં જો ચલતી હૈ, વહી ભાવના (સહિત) દેહ છૂટેગા અને વહી ભાવનાસે કેવલ લેંગેં. ભવિષ્યમેં મનુષ્ય ભવ પ્રાપ્ત કર અનંત ચતુષ્ટય ઈસ ભાવસે હી પ્રાપ્ત હોંગેં. દૂસરી કોઈ ક્રિયાકાંડસે યહ પ્રાપ્ત હોગા નહિ. બરાબર હૈ રાજમલજી ? યે સમાધિમરણ હૈ. (કોઈ) ઐસે કહે કિ સુનાઓ, લ્યો, સમાધિમરણ સુનાઓ. ક્યા કહતે હૈં ? સુનાઓ. અમને સમાધિમરણ સંભળાવો, સંભળાવો. આ સમાધિમરણ. એ પોતે અપનેકો સુનાયે–સંભળાવે તો ઉસકી સમાધિ હોતી હૈ.

ઘાતિયા કર્મોંકા નાશ હોને પર અનંત જ્ઞાન-દર્શન-સુખ-બલ યે ચાર ગુણ પ્રગટ હોતે હૈં. ઉસકા અર્થ ક્યા કિયા ? કિ અપને આત્મામેં જો શક્તિ હૈ વો પ્રગટ હોતી હૈ. પ્રગટ હોતી હૈ, તો વર્તમાન પર્યાયમેં (જો) અલ્પ જ્ઞાન, અલ્પ દર્શન, અલ્પ વીર્ય, અલ્પ આનંદકા અંશ અથવા દુઃખ યા વિકાર હૈ ઉસકા નાશ કરકે પૂર્ણ અનંત જ્ઞાન આદિ પ્રાપ્ત કરના. મેરા પૂર્ણ આનંદ આદિ અનંત ચતુષ્ટય સ્વભાવ હૈ ઐસી જિનભાવના કરનેસે ચાર ગુણ જો શક્તિરૂપ હૈં, (વહ) પ્રગટ હો ગયે. પર્યાયમેં ઉસ ગુણકી પર્યાય પ્રત્યક્ષ હોગી. જીવકે ગુણ પ્રગટ હોવે તબ લોકાલોક કો પ્રકાશિત કરતા હૈ, લ્યો. એ ચોથો બોલ મૂક્યો.

लोकालोकं प्रकाशयति... લોક અને અલોક (સહિત) તીન કાલ તીન લોકકી કોઈ બાત સર્વજ્ઞકે (જાનનેમેં) બાકી રહતી (નહીં) ઐસા ઉસકો પ્રકાશતે હૈં. **ઘાતિયા કર્મોંકા નાશ હોને પર**... આહીં તો (કહ્યું કે) ઘાતિકર્મનો નાશ થાય, પણ કર્યો કોણે નાશ ? એ બધા કથન આવે વ્યવહારના.

ભાવાર્થ : ઘાતિયા કર્મોંકા નાશ હોને પર અનંતદર્શન, અનંતજ્ઞાન, અનંતસુખ, અનંતબલ યે અનંતચતુષ્ટય પ્રકટ હોતે હૈં. અનંત ચતુષ્ટય પ્રગટ કરતે હૈં તો ઘાતિકર્મકા નાશ હોતા હૈ. **અનંતદર્શન-જ્ઞાન સે છહ દ્રવ્યોં સે ભરે હુએ ઈસ લોક**... અનંતદર્શન-જ્ઞાનકી પર્યાય અપને સ્વભાવમેં શક્તિરૂપ હૈ, વો ઉસકી (-સ્વભાવકી) એકાગ્રતા દ્વારા જો પ્રગટ હુઈ, તો **અનંતદર્શન-જ્ઞાન સે છહ દ્રવ્યોં સે ભરે હુએ ઈસ લોક**... છ દ્રવ્યસે ભરા લોક–જગત.. **લોકમેં અનંતાનંત જીવોંકો**... ઉસમેં જીવકી સંખ્યા અનંતા-અનંત હૈ, **ઈનસે ભી અનંતાનંત ગુણે પુદ્‌ગલોંકો**... જીવકી (સંખ્યા) અનંતાનંત ઔર પુદ્‌ગલ ઉસસે અનંતાનંત. ઉસસે (-જીવસે) અનંતાનંત ગુણે. **ઔર ધર્મ, અધર્મ, આકાશ યે તીન દ્રવ્ય**... ધર્મ, અધર્મ અને આકાશ યે તીન દ્રવ્ય હૈં. વો (જીવ ઔર પુદ્‌ગલ)—દોનોં અનંતાનંત લિયે. **ઔર અસંખ્યાત કાલાણુ**... ત્યાં કાલાણુ જોઈએ. સમજાણું ? એ કાલાણુ (શબ્દમાં) 'લો' થઈ ગયું છે, ત્યાં 'લા' જોઈએ. અસંખ્યાતા કાલાણુ... કાળના અણુઓ. ભગવાન સર્વજ્ઞ પરમાત્માને અસંખ્ય (કાલ)દ્રવ્ય દેખે હૈં.

ઈન સબ દ્રવ્યોં કી... એ સર્વ દ્રવ્યની **અતીત**... ગત કાલકી જિતની પર્યાયેં હુઈ વહ અનંત પર્યાયેં.. વર્તમાનમેં અનંત ગુણકી અનંત હૈં ઔર ભવિષ્યમેં અનંત ગુણકી અનંત હોંગી. **અતીત, અનાગત ઔર વર્તમાનકાલસંબંધી અનંત પર્યાયોં કો ભિન્ન ભિન્ન**... દેખો ! જુઓ ! અહીં તો એમ કહે છે. કિતનેં કહતે હૈં કિ જ્ઞાન-દર્શન દેખતે હૈં, પણ સામાન્યપને દેખતે હૈં, સમય-સમયકી પર્યાય ભિન્ન કરકે દેખતે નહીં. સમજમેં આયા? દેવીલાલજી ! કેવલજ્ઞાન હૈ (વહ) લોકાલોકાકો સંક્ષિપ્તમેં સામાન્ય(રૂપ) દેખતા હૈ, પણ સમય-સમયકા (જ્ઞાન) જુદા કરકે–ભેદ કરકે દેખતા હૈ ઐસા નહીં હૈ. યહાં કહતે હૈં કિ ન્યારે-ન્યારેકો (હર) એક કાલ (-સમય)મેં દેખતા હૈ. અનંત ગુણકી એક-એક પર્યાય પ્રત્યેક-પ્રત્યેક પૃથક્-પૃથક્ ભગવાનકે જ્ઞાનમેં ન્યારી ન્યારી–ભિન્ન ભિન્ન (દિખતી હૈ). ઈસ સમયકી ઈસ દ્રવ્યકી ઈસ કાલકી... ઈસ સમયકી ઈસ દ્રવ્યકી ઈસ કાલકી (યે પર્યાય હૈ)—ઐસે તીન કાલ તીન લોક ભગવાનકે જ્ઞાનમેં આયે.

(શ્રોતા : યે વિકલ્પ.....) વિકલ્પ કહાંસે હોતા હૈ ? લે ! કહાં ઉઠતા હૈ ? ક્યા વિકલ્પ ઉઠતા હૈ ? કિસ પ્રકારકા વિકલ્પ ઉઠતા હૈ ? (શ્રોતા : .....) ના. વિકલ્પ ઊઠતા નહીં. વો

(અજ્ઞાની) ઐસે માનતે હૈં કિ સમય-સમયકી ભિન્ન-ભિન્ન પર્યાય અનંત દ્રવ્યકી હૈં ઐસા જો દેખ લે ભગવાન, તો અપના પુરુષાર્થ કરનેકા સમય તો આયેગા તબ આયેગા. અપને કારણસે તો કુછ હોગા નહીં. ઐસા કહતે હૈં. (શ્રોતા : ....) વિકલ્પ ક્યા ? વિકલ્પ તો રાગ હૈ. ઉસે (ભગવાનકો) વિકલ્પ તો હૈ હી નહીં. પણ વો ત્રણ કાળ ત્રણ લોક ભૂતકી અનંત અવસ્થા, ભવિષ્યકી અનંત (ઔર) વર્તમાન અનંત ગુણકી અનંત અવસ્થા.... વર્તમાન ભી અનંત હૈં ન ? સબકો ભગવાન એક સમયમેં પૃથક્-પૃથક્ જાને તો જો દ્રવ્યકી જિસ કાલમેં જો પર્યાય હોનેવાલી હૈ ઐસા જાના. તો આગે-પીછે તો પર્યાય હોગી નહીં. રાજમલજી ! ક્યા કરના ? કહો. ઈસલિયે કહતે હૈં કિ સામાન્ય દેખે. સામાન્ય દેખે, પણ ઈસ સમયમેં યહી પર્યાય હોગી ઐસા ભિન્ન (દેખે) નહિ. ઐસા હૈ હી નહીં. કહો, વાડીભાઈ ! શું છે તમારા બાપને ? સમજાણું કાંઈ ? ભિન્ન-ભિન્ન પર્યાય દેખે, (યહાં) ઐસા કહતે હૈં.

સબ દ્રવ્યોં કી અતીત, અનાગત ઔર વર્તમાનકાલસંબંધી અનંત પર્યાયોં... જિસ દ્રવ્યકી જિસ સમયમેં હોતી હૈ ઉસ સમયકા જ્ઞાન ભગવાનકો હૈ. દૂસરે સમયકી યે પર્યાય હૈ ઉસકા જ્ઞાન હૈ. તીસરે સમયકી યે પર્યાય હૈ ઉસકા જ્ઞાન હૈ. સબ–ત્રણ કાળ ત્રણ લોકકી પર્યાયોંકા જ્ઞાન ભગવાનકે જ્ઞાનમેં આ ગયા હૈ. **ભિન્ન ભિન્ન એક સમયમેં સ્પષ્ટ દેખતા હૈ**... દર્શનસે. ઔર જ્ઞાનસે એક એક કાળ જાનતા હૈ. કોઈ કહતા હૈ કિ યે દશા કબ હો ગઈ ? ભગવાન ! પણ ઐસી કેવલજ્ઞાનપર્યાયકી તાકાત ચૈતન્યમેં હૈ વો તો બતાતે હૈં. અનંત ચતુષ્ટય મેરેમેં (ભી) હૈ. ભગવાનને (શકિતરૂપ) હૈ ઉસમેં એકાગ્ર હોકર પ્રગટ કિયા. તો (જિસને) પ્રગટ કિયા ઉસને જૈસા દેખા હૈ ઐસા હી હોતા હૈ.—ઐસી પ્રતીત કરનેવાલેકો, સ્વચતુષ્ટય—અનંત જ્ઞાન–સર્વજ્ઞ, સર્વદર્શી, અનંત આનંદ ઔર બલ જિસકી શક્તિમેં પડે હૈં ઉસકે સન્મુખ એકાગ્રતા હોતી હૈ, તબ સર્વજ્ઞ ભગવાનકી પ્રતીત ઉસકો આતી હૈ ઐસા કહનેમેં આતા હૈ. સમજમેં આયા ? ભગવાનકા એક સમયકા જ્ઞાન તીન કાલ તીન લોકકો સ્પષ્ટ દેખતા હૈ. આગે-પીછે (દેખના ઐસા) કુછ હૈ નહીં. ધનાલાલજી ! ઐસી પ્રતીત જિસકો આયી, વો તો સર્વજ્ઞકા નંદન હો ગયા. વો તો સર્વજ્ઞકા લઘુ પુત્ર હો ગયા. (જ્યેષ્ઠ) પુત્ર ચારિત્ર(વાન મુનિ) હૈં. સમજમેં આયા ?

ભગવાન આત્મા... એક સમયમેં તીન કાલ તીન લોક જૈસા હુઆ, હોતા હૈ અને હોગા (વો દેખતે હૈં). યે (હોનેકે) બાદમેં જાનેંગે (ઐસા) નહીં. એક સમયમેં તીન કાલ તીન લોક જાનતે હૈં (ઔર) ઐસા હી પરિણમન હોતા હૈ, ઐસા હી જાનતે હૈં. 'ગુણકી શ્રદ્ધાકા કિ ચારિત્રકા પુરુષાર્થ કરના હમારે અધિકારકી બાત તો રહી નહીં. વહ તો સમયે સમયે (જૈસી હોનેવાલી) હોગી (ઐસી) હોગી'—ઐસા (અજ્ઞાની) કહતે હૈં. સમજાય છે

દેવીલાલજી ? અરે ! અરિહંતકા ઉસકો જ્ઞાન નહીં (અને) ઓઘે-ઓઘે પૂજા કરો, ભક્તિ કરો, જાત્રા કરો અને ઐસા કરો ને ફૈસા કરો. મરી જા ને, કાંઈ નથી એમાં. વો તો રાગકી મંદતા હો તો કદાચિત્ કોઈ પુણ્ય બંધ જાયેગા. ઉસમેં ધરમ-બરમ તીન કાલ તીન લોકમેં હૈ નહીં. ભગવાન આત્મા એક સમયમેં કેવલજ્ઞાનસંપન્ન પરમાત્મા હો સકતા હૈ. તો મૈં ભી પરમાત્મા હો સકતા હૂં. કારણ કિ વે ભી આત્મા હૈં (ઔર) ઉનકી પર્યાય પ્રગટ હૈ. મૈં ભી આત્મા હૂં (ઔર પૂર્ણ) પર્યાય (પ્રગટ કરને)કી શક્તિ મૈં રખતા હૂં. તો શક્તિવાનકી પ્રતીતિ હોતી હૈ તબ સર્વજ્ઞકી પ્રતીત આતી હૈ. ઉસમેં પુરુષાર્થ આ ગયા. સમજમેં આયા ? દૂસરા પુરુષાર્થ ક્યા કૂદના હૈ ? ક્યોં રાજમલજી ? ક્યા કૂદના હૈ ? દોડના હૈ ?

અહો ! ભગવાનકા જ્ઞાન એક સમયમેં તીન કાલ તીન લોકકી (સ્થિતિ) જૈસી હોતી હૈં ઐસા જાનતા હૈ. ત્યારે કહે, નહીં. ઐસા હો તો અકાલમૃત્યુ ક્યોં કહી ભગવાનને ? અરે! ભગવાનને અકાલ મૃત્યુ તો નિમિત્તકી પ્રધાનતાસે કહી હૈ. ભગવાનકે જ્ઞાનમેં નહી આયા કિ ઉસ સમયમેં દેહ છૂટ જાયેગા ? અકાલ મૃત્યુ હૈ ક્યા નિશ્ચયમેં ? સમજમેં આયા ? ભગવાનકે જ્ઞાનમેં (આયા કિ) ઉસ સમયમેં દેહ છૂટનેવાલા હૈ તો છૂટેગા હી. તીન કાલમેં ફેર નહીં (પડતા). આગે પીછે ... ઘટના હોતી હૈ, ઘટ જાતી હૈ તો દિખે ઐસા કિ (અકાલ) મૃત્યુ હોતા હૈ. વહ તો નિમિત્તકા કથન હૈ. જૈસા પૂર્વકા પરમાણુકા બંધ હુઆ (થા ઉસકા) કથન કિયા હૈ. બાકી તો એક સમય માત્ર ભી આગે-પીછે મૃત્યુ હોતી નહીં. જો સમયમેં દેહ છૂટનેવાલા (હૈ વો) તીન કાલ તીન લોકમેં ફિરતા નહીં. ઐસા કેવલજ્ઞાનને જાના.—ઐસા કેવલજ્ઞાન અપની પ્રતીતમેં આયા. કબ ? કિ અપને સ્વભાવ સન્મુખ હોકર એકાગ્ર હો તો. સમજમેં આયા ? ઉસકા નામ મોક્ષમાર્ગકા પુરુષાર્થ કહનેમેં આતા હૈ. પુરુષાર્થ ક્યા જડમેં કરના હૈ ? ક્યા રાગકો ટાલનેકા કરના હૈ ? ક્યા કરે ?

કહતે હૈં, ભગવાન.. અનંતાનંત જીવદ્રવ્યકો, ઉસસે અનંતાનંત પુદ્ગલદ્રવ્ય પરમાણુકો, એક આકાશ, ધર્માસ્તિ, અધર્માસ્તિ દ્રવ્ય ઔર અસંખ્ય કાલાણુદ્રવ્ય—વહ સબ દ્રવ્યકી ભૂતકાલકી અનંતી દશા, વર્તમાનકી અનંતી દશા, ભવિષ્યકે પ્રવાહકી અનંતી દશા–પર્યાય જબ જહાં જહાં હોનેવાલી હૈ (ઉન) સબકો ભગવાન એક સમયમેં જાનતે હૈં. **એક સમયમેં સ્પષ્ટ દેખતા હૈ ઔર જાનતા હૈ**. કહો. ઐસી જિસકો પ્રતીત હુઈ, શ્રદ્ધામેં આયા, વો બાત શ્રદ્ધામેં આયી, તો સ્વભાવ સન્મુખ હુએ બિના શ્રદ્ધા હોતી નહીં. સમજમેં આયા ? ધન્નાલાલજી ! બહોત ગરબડ ચલાતે હૈં કેવલજ્ઞાન(કે સંબંધ)મેં.

અભી ભી આયા હૈ થોડા. કિ તુમ ભગવાનકા નામ લેકર અકાલમૃત્યુ (નહીં હૈ ઐસા) કહતે હો, તો ભગવાન તો અનાદિ (દેખતે) હૈં, અનંત (દેખતે) હૈં, (તો) ઐસે એક સમય(કે

જ્ઞાનમેં) ગરબડ હો જાયેગી. લે ! ક્યા ગરબડ હો જાયેગી ? (શ્રોતા : .....) નહિ, કહતે હૈં કિ ઐસા અકાલમૃત્યુ નહિ માનેગા તો ભગવાનને અનંત દેખા હૈ, અનાદિ દેખા હૈ, તો (કાલકે એક) અંશમેં ક્યા અનાદિ દેખા હૈ ? આદિ તો દેખા નહિ. પણ આદિ હૈ હી કહાં ? જૈસા અનાદિ હૈ ઐસા દેખા. દેખે બિના બાત કહી હૈ ઐસી બાત તીન કાલમેં નહીં. અનંત કાલ હૈ, તો એમ કે ઉસકા અંત તો નહીં દેખા. પણ અંત હૈ કહાં ? જૈસા.. શરૂઆત નહીં, અંત નહિ, પર્યાયકી રચના નયી હોતી નહીં. પર્યાય તો અનાદિસે ચલી આતી હૈ. જૈસા દ્રવ્ય અનાદિસે હૈ, ઐસી પર્યાય ભી (અનાદિસે હૈ). એમ દ્રવ્ય જેમ અનંત કાળ રહેગા વૈસે ઉસકી પર્યાય ભી અનંત કાલ રહેગી. જૈસા હૈ ઐસા ભગવાનકે અનંત જ્ઞાનમેં અનંતકા અનંત જ્ઞાન આ ગયા. અનંતકા જ્ઞાન (આયા તો) વો ચીજ પરિમિત હૈ—ઐસા જ્ઞાન આ ગયા ? ઐસા હૈ (નહિ). અનંતકા અનંતપને જ્ઞાન હો ગયા. ઝીણી વાત બહુ આ ! આ કેવળજ્ઞાન(માં) ક્રમબદ્ધ આવ્યા પછી ભારે ગરબડ ઉઠી. ક્રમબદ્ધ(માં એમ) આવ્યું કે (સબ) ક્રમબદ્ધ હોતા હૈ. એય ગરબડ.. ગરબડ.. ગરબડ..

યહાં કહતે હૈં, ભગવાનકા જ્ઞાન ઔર ભગવાનકા દર્શન છ દ્રવ્યકી ત્રણ કાળકી સમય-સમયકી જિતની પર્યાયેં હૈં (ઉસે) એક સમયમેં પૃથક્ દેખતે હૈં. સમજે ? વળી ભવિષ્યમેં હોગા તબ દેખેંગે ઐસા નહીં હૈ. સર્વજ્ઞ તો વર્તમાન સમયમેં અનંત કાલ પીછે હોનેવાલી પર્યાયકો પહલેસે દેખતે હૈં. અનંત કાલ (પહલે) ચલી ગયી વસ્તુ(કી) પર્યાય, વો ભી દેખતે હૈં. વહ જ્ઞાનસ્વભાવ ઈતના મહાત્મ્યવંત હૈ. ઈસકા મહાત્મ્ય કોઈ અપૂર્વ હૈ. ઐસી જ્ઞાનપર્યાયકી, ઓહોહો ! તાકાત ! વો પર્યાયકી તાકાત માનનેવાલા, દ્રવ્યકી તાકાત માને બિના પર્યાયકી તાકાત માન સકતા નહીં. સમજમેં આયા ? એક સમયકી પર્યાયકી ઈતની તાકાત હૈ, તો ઐસી અનંત પર્યાયેં જિસકે અંદરમેં પડી હૈ—ઐસા ભગવાન ધ્રુવ જ્ઞાયક આત્મા પૂર્ણાનંદ પૂર્ણ જ્ઞાનઘન હૈ ઐસી પ્રતીત હુએ બિના પર્યાયકી પ્રતીત હોતી નહીં. દ્રવ્યકી પ્રતીત બિના અંશકી પ્રતીત કભી હોતી નહીં. કહો, સમજાય છે કાંઈ? બધા ગરબડ કરે છે મોટા. તમારે કરતા ઘરમાં.. કહો, સમજાણું ? એના કાકા.

એક સમયમેં સ્પષ્ટ દેખતા હૈ ઔર જાનતા હૈ. દેખો ! **અનંત સુખ સે અત્યંત તૃપ્તિરૂપ હૈ**... અપને નિત્યાનંદ પ્રભુ ભગવાન આત્મામેં (શક્તિરૂપ) આનંદ થા, ઉસકી રુચિ, પરિણતિ, સમ્યક્ જિનભાવના કરનેસે અનંત આનંદ પ્રગટા. તૃપ્તરૂપ હૈ.. તૃપ્તરૂપ હૈ. અનંત આનંદસે તૃપ્ત તૃપ્ત પૂર્ણ આનંદસે કૃત્યકૃત્ય હો ગયા. ઐસા ભગવાન અનંત આનંદમય હૈ ઔર વીર્ય... **અનંત શક્તિ દ્વારા**... યે પર્યાયકી શક્તિકી બાત ચલતી હૈ. લો! કૌન કહતા હૈ ? શક્તિ. શક્તિ કૌન કહતા થા ? ઓ દેવીલાલજી ! (શ્રોતા : પર્યાય..).

પર્યાયશક્તિકી બાત ચલતી હૈ. **અનંત શક્તિ દ્વારા**... અપને વીર્યકી અનંત શક્તિ પ્રગટ હુઈ હૈ, ઉસસે **અબ કિસી ભી નિમિત્તસે અવસ્થા પલટતી નહીં હૈ**. તો ક્યા પહલે નિમિત્તસે અવસ્થા પલટતી થી ? નિમિત્તકે લક્ષમેં અપની અવસ્થા વિપરીત ઔર અપૂર્ણ હોતી થી, (અબ) પૂર્ણ જ્ઞાન-દર્શન-આનંદકી (પર્યાય) પ્રગટ હો ગઈ, વીર્યકે સામર્થ્યસે પૂર્ણ રચનામેં વિઘ્ન હોતા નહીં. ઈતની અનંત શક્તિ પર્યાયમેં પ્રગટ હુઈ, અનંત બલકી–અનંત વીર્યકી. સમજમેં આયા ?

ઐસે અનંત ચતુષ્ટયરૂપ જીવ કા નિજ સ્વભાવ પ્રકટ હોતા હૈ... અપના શક્તિ–સ્વભાવરૂપ સ્વભાવ થા, વહ નિજભાવના.. નિજભાવના અને જિનભાવના કરનેસે વહ પ્રગટ હોતા હૈ. **ઈસલિયે જીવ કે સ્વરૂપ કા**... તેથી જીવકે સ્વરૂપકા **ઐસા પરમાર્થ સે શ્રદ્ધાન કરના**... લ્યો. જુઓ ! ઐસા આયા. વો ભગવાનકો ઐસા પ્રગટ હુઆ હૈ, પણ વૈસા (હી) સ્વરૂપ તેરા હૈ ઐસા શ્રદ્ધાન કરના. **ઈસલિયે જીવ કે સ્વરૂપ કા ઐસા પરમાર્થ સે શ્રદ્ધાન કરના વહ હી સમ્યગ્દર્શન હૈ**. કહો, આ પુરુષાર્થ આવ્યો કે નહિ ? બાબુભાઈ! કહો, શું કરે ? માણસ તકરાર કરે. ભગવાન ! પણ તકરાર ટાળવાને કાળે વળી તકરાર ક્યાં ઊભી કરી ? અવસર સબ આ ગયા હૈ. પુરુષાર્થ કરનેકા સબ અવસર આ ગયા હૈ. કોઈ (સ્વભાવસે) ખાલી હૈ નહીં અને દશામેં ઊલટા ઊલટા ચલતા હૈ. ભગવાન ! વો ઊલટી (શ્રદ્ધા)મેં તો ચોરાશી ગતિ મિલેગી. ઉસસે તો કોઈ પરિભ્રમણ ટલેગા નહીં.

જયચંદ પંડિત ઈસમેંસે આચાર્ય મહારાજકા ભાવ નિકાલકર કહતે હૈં કિ ઐસા ચતુષ્ટયસ્વરૂપ પ્રગટ હુઆ તો મેરા ભી ઐસા ચતુષ્ટય સ્વરૂપ સ્વભાવ હૈ.—ઐસા અંતર્મુખ હોકર નિમિત્તકી શ્રદ્ધા છોડ દે, રાગકી (શ્રદ્ધા) છોડ દે, અલ્પજ્ઞદશા પ્રગટ હૈ ઉસકી શ્રદ્ધા છોડ દે. નિમિત્તકી રુચિ છોડ દે, રાગ-વ્યવહારકી (ઐસી) રુચિ છોડ દે કિ ઉસસે મેરા કલ્યાણ હોગા ઔર અલ્પ જ્ઞાન, અલ્પ દર્શન, અલ્પ વીર્ય અને વિપરીતભાવ જો વર્તમાનમેં હૈ (ઉસકી) રુચિ છોડ દે. અનંત ચતુષ્ટયસંપન્ન જીવસ્વભાવ ઉસકી દ્રષ્ટિ કરનેસે સમ્યગ્દર્શન હોતા હૈ, કેવલજ્ઞાન હોતા હૈ. કહો, સમજાય છે કાંઈ ? બહુ મોટી વાત ! પણ આમાં કાંઈ હળવેથી ચાલવાનું કાંઈ હશે કે નહીં ? હળવે હળવે ચલનેકા (માર્ગ) હૈ કિ નહિ ? 'હળવે-હળવે'કો ક્યા કહતે હૈં તુમ્હારે ? ધીરે ધીરે. ધીરે ધીરે કોઈ ચલનેકી ચીજ હૈ કિ નહિ ? યે ધીરે ધીરેકી બાત કરતે હૈં ન ? સમ્યગ્દર્શન ધીમાકી બાત હૈ. પછી ઉગ્ર ચારિત્ર અને ઉસસે ઉગ્ર શુક્લધ્યાન હૈ, ઉસકા ફળ કેવળજ્ઞાન હૈ.

આગે જિસકે અનંતચતુષ્ટય પ્રકટ હોતે હૈં, ઉસકો પરમાત્મા કહતે હૈં... દેખો ! હવે વ્યાખ્યા કરે છે. પરમાત્માકે નામસે જો ગરબડ ચલી હૈ, તો પરમાત્માકો કિતને નામસે

કહનેમેં આતા હૈ વો પરમાત્માકે નામ કહનેમેં આતે હૈં. **ઉસકે અનેક નામ હૈં, ઉનમેં સે કુછ પ્રકટ કર કહતે હૈં**. ભગવાનકો અનંત જ્ઞાન, દર્શન, આનંદ ઔર વીર્ય પ્રગટ હુઆ, ઉસ પરમાત્માકો અનેક નામસે કહનેમેં આતા હૈ. તબ ઉસકો લાગુ પડતે હૈં. ઉસમેં સબ... 'લાગુ'કો ક્યા કહતે હૈં ? લાગુ પડતે હૈં. ૧૫૧.

णाणी सिव परमेट्ठी सव्वण्हू विण्हू चउमुहो बुद्धो ।
अप्पो वि य परमप्पो कम्मविमुक्को य होइ फुडं ।।१५१।।

તે જ્ઞાની, શિવ પરમેષ્ઠી છે, વિષ્ણુ, ચતુર્મુખ બુદ્ધ છે
આત્મા તથા પરમાતમા, સર્વજ્ઞ કર્મવિમુક્ત છે. ૧૫૧.

ઐસા અનંત ચતુષ્ટય જિસકો પ્રગટ હુઆ, શક્તિમેં થા (ઔર) પર્યાયમેં પ્રગટ હુઆ. શક્તિવાનકો કબૂલા, શક્તિકી કબૂલાત હુઈ ઔર પ્રગટ હુઈ વો પર્યાય ભી અંતરકી તાકાતસે પ્રગટ હુઈ. વર્તમાન પર્યાયમેં ઈતની (શક્તિવાન) પર્યાય (હૈ વહ) પહલે પ્રગટ નહીં થી. દ્રવ્ય શક્તિવાન, ઉસકા ગુણ–શક્તિ હૈ (ઔર) અલ્પ પર્યાય થી, વો શક્તિવાનકી પ્રતીત કરનેસે, અંતરમેં એકાગ્રતા કરનેસે અનંત ચતુષ્ટય પ્રગટ હુઆ ઉસકો પરમાત્મા કહતે હૈં. બાકી કોઈ દુનિયા પરમાત્માકા નામ લેકર ગરબડ કરતી હૈ, ઐસે પરમાત્મા હૈં નહીં. તો ઐસા હૈ.. **પરમાત્મા જ્ઞાની હૈ**... વિસ્તાર કરશે બધો. યે પરમાત્માકો તીન કાલકા જ્ઞાન કરનેવાલા જ્ઞાની કહીયે. પરમાત્મા **શિવ હૈ**... શિવ.. યે પરમાત્માકો શિવ કહીયે. દૂસરે શંકર-ફંકરકો કહતે હૈ વો શિવ હૈ નહીં. **પરમેષ્ઠી** કહીયે. પરમ ઈષ્ટમાં રહેલા... પોતાની પૂર્ણ દશા. કહેશે હવે વાત.

સર્વજ્ઞ હૈ... સર્વજ્ઞ વો હૈ કિ ઐસી શક્તિમેંસે જિનભાવના કરકે વીતરાગી પર્યાયમેં સર્વજ્ઞપદ પ્રગટ હુઆ, ઉસકો સર્વજ્ઞ કહનેમેં આતા હૈ. **વિષ્ણુ હૈ**... ઉસકો વિષ્ણુ કહતે હૈં. અનંત ચતુષ્ટય પ્રગટ હુઆ ઉસકો વિષ્ણુ કહતે હૈં. કોઈ જગતકા બનાનેવાલા કિ સંહાર કરનેવાલા કિ રક્ષણ કરનેવાલા ઐસા બ્રહ્મા-વિષ્ણુ-મહેશ કોઈ હૈ હી નહીં. તીન કાલ, તીન લોકમેં હૈ હી નહીં. યહાં 'શુદ્ધ' રૂપક લેકર બાત ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવકી કી હૈ. ભગવાન આત્મા... ઐસા અનંત ચતુષ્ટય પ્રગટ હો વો વિષ્ણુ હૈ. **ચતુર્મુખ** બ્રહ્મા, લ્યો. ઉસકો બ્રહ્મા કહના. 'ચતુર્મુખ'નો કરશે ખુલાસો. ઉસકો **બુદ્ધ** કહના. સર્વજ્ઞ ઉસકા નામ બુદ્ધ હૈ. **આત્મા** કહીયે. આત્મા.. **वि य परमप्पो**... આત્મા, વળી પરમાત્મા, એમ લેવું. અને કોઈ એમ કહે, આત્મા તે પરમાત્મા થઈ શકે છે. પણ આના નામ છેને આ તો એટલે (જેને) આત્મા કહીએ ઉસે પરમાત્મા કહનેમેં આતા હૈ. કર્મસે રહિત હૈ ઈસલિયે વિમુક્ત કહીએ. કહો, કર્મવિમુક્ત

છે ને ? **યહ સ્પષ્ટ જાનો**. યે પરમાત્મા કર્મસે રહિત હૈ. પહલે કર્મકા સંબંધ થા. થા, વો જિનભાવના કરકે નાશ કિયા. ઉસકો પરમાત્મા આદિ નામસે કહનેમેં આતા હૈ.

ભાવાર્થ : **'જ્ઞાની' કહને સે સાંખ્યમતિ જ્ઞાનરહિત ઉદાસીન ચૈતન્યમાત્ર માનતા હૈ**. ચૈત્ય શબ્દ છે ને ? હા, માત્ર. ચૈતન્યમાત્ર માને છે. એને જ્ઞાન-દર્શનની પર્યાય (સહિત) નથી માનતા, પણ ચેતન તો માને છે. **જ્ઞાનરહિત ઉદાસીન ચૈતન્યમાત્ર**, એમ. જ્ઞાનરહિત એટલે જાનપનેકી ક્રિયા (રહિત). (શ્રોતા : ....) હા, એ બરાબર છે. ચૈતન્ય સહિત માનતા હૈ. ચૈતન્યસહિત (અર્થાત્) અકેલા ચૈતન્ય. 'જ્ઞાનરહિત'કા અર્થ ક્યા ? જ્ઞાનકી જાનનેકી ક્રિયારહિત. **ઉદાસીન ચૈતન્યમાત્ર**–ચૈતન્યસહિત માનતા હૈ. એ તો ચૈતન્ય છે એમ માને છે. એમાં કાંઈ જાણપણાની ક્રિયા કે દર્શનની ક્રિયા હૈ (ઐસે) વો માનતે નહીં. **ઉસકા નિષેધ હૈ**. એનો નિષેધ કરવામાં આવ્યો.

વળી **'શિવ' હૈ**. ભગવાન આત્મા શિવ હૈ. એ 'નમોત્થુણં'માં આવે છે. 'નમોત્થુણં' નથી તમારે. 'સિવ-મલય-મરુ-મણંત..' નમોત્થુણુ છે. હા, એમાં શિવ આવેને? એ શિવ એટલે ઓલા શંકર નહિ. આ શંકર ભગવાન શંકર છે... જિસકો દ્રવ્ય થા અનાદિકા, શક્તિ થી અનાદિકી (ઔર) જિનભાવના કી નયી ઔર જિનભાવનાસે નયા અનંત કેવલજ્ઞાન પ્રગટ કિયા, ઉસકો શિવ કહનેમેં આતા હૈ. અનાદિકા હી શિવ કહતે હૈં ઐસા કોઈ શિવ-ફિવ હૈ નહીં. સમજમેં આયા ? **સબ કલ્યાણોં સે પરિપૂર્ણ હૈ**. દેખો ! **સબ કલ્યાણોં સે પરિપૂર્ણ હૈ**... જૈસા સાંખ્યમતિ નૈયાયિક વૈશેષિક માનતે હૈં વૈસા નહીં. સાંખ્યમતિ આદિ પરિપૂર્ણ માનતે નહીં. આહા ! નથી, એની વાત જુદી છે. આ તો પૂર્ણ કેવળજ્ઞાન, પૂર્ણ દર્શન, આનંદ ઉસકા નામ શિવ હૈ. વો લોગ માનતે નહીં.

વળી **'પરમેષ્ઠી' હૈ.** અનંત ચતુષ્ટયસંપન્ન ભગવાનકો પરમેષ્ઠી કહનેમેં આતા હૈ. **પરમ (ઉત્કૃષ્ટ) પદમેં સ્થિત હૈ**. એક એ અર્થ. પરમ ઉત્કૃષ્ટ અપની નિર્મળદશામેં ટિક રહા હૈ ઉસ અપેક્ષાસે ભગવાનકો પરમેષ્ઠી કહનેમેં આતા હૈ. ઐસા સ્વરૂપ અન્યમેં હોતા નહીં. **અથવા ઉત્કૃષ્ટ ઈષ્ટત્વ સ્વભાવ હૈ**... ઉત્કૃષ્ટ ઈષ્ટ.. ઈષ્ટ.. ઈષ્ટત્વ. ઈષ્ટત્વ.. ઈષ્ટત્વ.. પ્રિય.. અપના ઉત્કૃષ્ટ ઈષ્ટત્વ સ્વભાવ હૈ. **જૈસે અન્યમતિ કઈ અપના ઈષ્ટ કુછ માનકર કે ઉસકો પરમેષ્ઠી કહતે હૈં**. પણ ઉસમેં ઈષ્ટત્વ લાગુ પડતા નહીં. કૈસે નહિ? ઈષ્ટત્વ તો વો ઈષ્ટત્વ હૈ (કિ જો) અન્ય અનિષ્ટત્વકા નાશ કરકે ઈષ્ટત્વ પ્રગટ હુઆ.. પ્રગટ હુઆ. અજ્ઞાન, રાગ-દ્વેષ અનિષ્ટ હૈં... કેવલજ્ઞાન આદિ ઈષ્ટ પ્રગટ હુઆ ઉસકો હી પરમેશ્વર કહનેમેં આતા હૈ. પરમેષ્ઠી કહનેમેં આતા હૈ એમ.

વળી '**સર્વજ્ઞ' હૈ**... સર્વ લોકાલોકકો જાને. એક સમયમેં ભગવાન ત્રણ કાળ ત્રણ લોકકો જાને વો હી સર્વજ્ઞ હૈ, દૂસરા કોઈ સર્વજ્ઞ હૈ નહીં. ત્રિકાલ સર્વજ્ઞ કોઈ હૈ ને વળી ઉસને જગત બનાયા. બનાયા તો તીન કાલકા જ્ઞાન કહાં રહા ? બનાયા, પીછે વર્તમાન અને ભવિષ્ય દો કાલકા જ્ઞાન હુઆ. ગયા કાલમેં થા ઉસકા તો જ્ઞાન રહા નહીં. સર્વજ્ઞ... ત્રિકાળ જૈસી નિજ અને પર વસ્તુ ભૂત-વર્તમાન-ભવિષ્ય(રૂપ) હૈ સબકો એક સમયમેં જાનતે હૈં વો હી સર્વજ્ઞ હૈ, દૂસરા કોઈ સર્વજ્ઞ હૈ નહીં. સમજે ? **અન્ય કિતને હી કિસી એક પ્રકરણ સંબંધી સબ બાત જાનતા હૈ ઉસકો ભી સર્વજ્ઞ કહતે હૈં (ઐસા હૈ નહીં)**. કોઈ ચલતે અધિકારમેં પૂર્ણ હો, વર્તમાન ક્ષેત્ર-કાલકી બાતમેં પૂર્ણ હો, ઉસકો સર્વજ્ઞ કહતે હૈં.—યે સર્વજ્ઞ નહીં. એક હૈ ન વર્ધામેં ? હા, વો. વો કહે કિ 'વર્તમાનમેં જો સબસે અધિક જાનનેવાલા હૈ વો સર્વજ્ઞ હૈ. એક સમયમેં તીન કાલ તીન લોક જાનતા હૈ ઐસા સર્વજ્ઞ નહીં.' યે શંકાસે ભ્રષ્ટ હુઆ. ચલા ગયા આગેસે આગે. ક્યાંનો ક્યાં ચાલ્યો ગયો. નહિ તો દિગંબર જૈન હતો. એમાંથી ભ્રષ્ટ થઈને ક્યાંય સ્થાપી દીધું. ઈસમેં કોઈ હૈ કે નહિ ઉદયપુરકા ? ચંદ્રસેનજી ! તમારે હૈ કિ નહિ કોઈ વહાં ? કોઈ હૈ ? સબકો માનતે હૈં. વો ભી તમારા ..... ઓલો જૂઠેજૂઠા ગપ્પેગપ્પ. નાસ્તિક બડા.

યહાં તો કહતે હૈં, સર્વજ્ઞ વર્તમાન પ્રકરણ... કોઈ એક પ્રકરણ એટલે કોઈ એક વાત ચાલતી (હોય) એમાં પૂર્ણ હોય, ઉસકો સર્વજ્ઞ કહતે હૈં. અથવા કોઈ (એથી) આગળ વાત કરે કે વર્તમાનમેં જિતના વિજ્ઞાનમેં વિશેષ–અધિક (જાનકાર) હો ઉસકા નામ સર્વજ્ઞ હૈ.—ઐસા સર્વજ્ઞ હોતા હી નહીં. વર્તમાનમેં કહાંસે જાને ? એક દ્રવ્યકી અનંતી પર્યાયેં ઔર અનંતી પર્યાયમેં (હર) એક પર્યાયકે અનંતા અવિભાગ પ્રતિચ્છેદ. ઉસે ભી વો તો જાન સકતા નહીં. વર્તમાનમેં ભી પૂર્ણ હો સકતા નહીં. વો સર્વજ્ઞ ઉસકો કહતે હૈં. સર્વજ્ઞ, ત્રણ કાળ ત્રણ લોકકો હસ્તામલવત્ એક સમયમેં જાને ઉસકો સર્વજ્ઞ (કહતે હૈં). ઓહો ! ધર્મકા મૂલ તો સર્વજ્ઞ હૈં. તો સર્વજ્ઞમેં જહાં ગરબડ ઉઠી, (તો) ધર્મમેં ગરબડ હુએ બિના રહતી નહીં.

વળી '**વિષ્ણુ' હૈ.. જિસકે જ્ઞાન સબ જ્ઞેયોમેં વ્યાપક હૈ**... વિષ્ણુ ક્યોં કહતે હૈં ? અપના જ્ઞાન લોકાલોક જાનતા હૈ ઉસ અપેક્ષાસે વ્યાપક હૈ. જ્ઞાનમેં લોકાલોક જાનનેમેં આતા હૈ ઉસ અપેક્ષાસે વ્યાપક હૈ. **અન્યમતિ વેદાંતી કહતે હૈં કિ સબ પદાર્થોંમેં આપ હૈ** અથવા સર્વ પદાર્થમેં વ્યાપતા હૈ **તો ઐસા હૈ નહીં**. એક (જીવ) સર્વ પદાર્થમેં (વ્યાપતા) હૈ ઐસા ભી નહીં ઔર જ્ઞાન સર્વ પદાર્થમેં.. એક (જ્ઞાન) સર્વ પદાર્થમેં વ્યાપ જાતા હૈ ઐસા ભી નહીં. કહો, સમજે ?

'ચતુર્મુખ' કહનેસે કેવલી અરહંત કે સમવસરણ મેં ચાર મુખ ચારોં દિશાઓંમેં દિખતે હૈં... દેખો ! બ્રહ્માને ચાર મુખ (છે એમ) કહે છેને એ લોકો ? ભાઈ ! વો બ્રહ્મા નહીં. ભગવાન સર્વજ્ઞ પરમાત્મા સમવસરણમેં બિરાજતે હૈં, ચાર મુખ દિખતે હૈં. મુખ તો એક હૈ. પણ સ્ફટિક જૈસા શરીર હૈ ન ? સ્ફટિક જૈસા શરીર હો ગયા હૈ (તો) ચાર મુખ દિખતે હૈં, ચારોં બાજુ. સબકો ઐસા દિખતા હૈ કિ હમારે સામને હૈં ભગવાન, હમારે સામને. **'ચતુર્મુખ' કહનેસે કેવલી અરહંત કે સમવસરણ મેં ચાર મુખ ચારોં દિશાઓં મેં દિખતે હૈં ઐસા અતિશય હૈ, ઈસલિયે ચતુર્મુખ કહતે હૈં**. એથી તેમને ચતુર્મુખ કહેવામાં આવે છે. **અન્યમતિ બ્રહ્મા કો ચતુર્મુખ કહતે હૈં** (વો) જૂઠ હૈ. કોઈ બ્રહ્મા ઐસા (હૈ નહીં). યે ભગવાન હી બ્રહ્મા હૈં. આ ભગવાન જ બ્રહ્મા છે. ત્રણ કાળ ત્રણ લોકકો (જાનતે હૈં), ચાર મુખ દિખતે હૈં ઔર ચાર અનુયોગ ઉનકે મુખમેંસે નિકલા (તો) વે હી બ્રહ્મા હૈં, દૂસરા કોઈ બ્રહ્મા હૈ નહીં. ઐસે સર્વજ્ઞકી પ્રતીત કરકે અપને સ્વભાવકી શ્રદ્ધા કરના વો સમ્યગ્દર્શન હૈ. વો બાત બતાનેકો યહ બાત કહતે હૈં. ભાવશુદ્ધિ પ્રગટ કરનેકો..

વળી **'બુદ્ધ' હૈ**... કૈસા હૈ ભગવાન આત્મા ? જો (પર્યાયમેં) પ્રગટ હુઆ વો. **સબકા જ્ઞાતા હૈ**... બુદ્ધ એટલે જ્ઞાતા. સબકો—ત્રણ કાળ ત્રણ લોકકો—જાનનેવાલા હૈ. **બૌદ્ધમતિ ક્ષણિક કો બુદ્ધ કહતે હૈં**... બૌદ્ધમતિ એક-એક સમયકી અવસ્થા જાનનેવાલેકો બુદ્ધ કહતે હૈં, (પર) **વૈસા હૈ નહીં**.

વળી **'આત્મા' હૈ**... સર્વજ્ઞકો આત્મા કહતે હૈં. અપને સ્વભાવ મેં હી નિરંતર પ્રવર્તતા હૈ... अतति गच्छति इति आत्मा. આત્માકા અર્થ अतति गच्छति इति आत्मा. અપને પૂર્ણ સ્વભાવમેં પ્રવર્તે ઉસકા નામ આત્મા હૈ. તો પૂર્ણ સ્વભાવમેં પ્રવર્તે તો ભગવાન હી પ્રવર્તે, દૂસરા કોઈ પ્રવર્ત સકતા નહીં. ઉસકા નામ આત્મા કહતે હૈં. લ્યો, પૂર્ણ આત્મા એને કહે છે, એમ કહે છે. દૂસરા પૂર્ણ આત્મા કહાં ? કાર્યપરમાત્મા હુઆ ઉસકો હી પૂર્ણ આત્મા કહતે હૈં. પૂર્ણ દશા એ આત્મા. આ માથે વિશેષણ કીધાને સર્વજ્ઞ, સર્વદર્શી વગેરે એને આત્મા કહીએ. આમ આત્મા-આત્મા સાધારણ અલ્પ પર્યાયમાં છે, પણ આત્માની પૂર્ણ દશા–દિવ્યશક્તિ પ્રગટ હુઈ ઉસકો હી આત્મા કહનેમેં આતા હૈ. **અન્યમતિ વેદાંતી સબ મેં પ્રવર્તતે હુએ આત્મા કો માનતે હૈં વૈસા નહીં**. 'વેદાંતી' વચ્ચે શબ્દ પડ્યો છે. **સબ મેં પ્રવર્તતે હુએ** (અર્થાત્ સર્વ)વ્યાપક એમ માને. **પ્રવર્તતે હુએ આત્મા કો માનતે હૈં**—એમ છે નહીં. એમાં વ્યાપે છે એમ છે નહીં.

વળી **'પરમાત્મા' હૈ**. ભગવાનકો હી પરમાત્મા કહતે હૈં. **આત્માકા પૂર્ણ રૂપ 'અનંત ચતુષ્ટય' ઉસકે પ્રગટ હો ગયે હૈં**... આત્માનું પૂર્ણ સ્વરૂપ ચાર ચતુષ્ટય પર્યાયમેં પ્રગટ

હુએ, લ્યો. પ્રગટ પર્યાય માની, ગુણ માના, દ્રવ્ય માના. તો પર્યાય કિસને માની ? વેદાંત-ફેદાંતમેં પર્યાય તો હૈ નહીં. દૂસરેમેં ભી કહાં એક સમયમેં ઉત્પાદ્-વ્યય ને ધ્રૌવ્ય હૈ? જૈન પરમેશ્વર સિવા તીન કાલમેં ઐસે એક સમયમેં તીન અંશ કભી કિસીને માને નહીં.

ભગવાનકો કહતે હૈં ન સ્વયંભુ સ્તોત્ર મેં ? કોણ ? સમંતભદ્ર આચાર્ય. ભગવાન ! આપકા સર્વજ્ઞપના ઐસે હમને નક્કી કિયા કિ કાલકા સમય એક ઔર દ્રવ્યકે અંશ તીન. એક સમયમેં તીનોં અંશ આપને દેખે તો આપ હી સર્વજ્ઞ હો. છોટેમેં છોટા કાલ ઔર ઉસમેં જાને તીન (અંશ). જ્ઞાનકી વિકાસશક્તિ પૂર્ણ હુએ બિના ઐસા એક સમયમેં તીન અંશ સાથમેં જાનના (સંભવ નહીં). સમય એક, જાનના તીનોં અંશ. દેવીલાલજી ! ઐસે ભગવાન આપ હી હૈં, સર્વજ્ઞ આપ હી હૈં—ઐસા હમને નક્કી કિયા હૈ. દૂસરા કોઈ સર્વજ્ઞ હો સકતા નહીં. સમજાય છે કાઈ ?

આત્માકા પૂર્ણ રૂપ 'અનંત ચતુષ્ટય' ઉસકે પ્રગટ હો ગયે હૈં, ઈસલિયે પરમાત્મા હૈ. કર્મ જો આત્મા કે સ્વભાવ કે ઘાતક ઘાતિયાકર્મોં સે રહિત હો ગયે હૈં... છેલ્લા શબ્દ–આખિરકા શબ્દ. '**કર્મવિમુક્ત**'. એટલે પહેલા કર્મ હતા એમ બતાવવું છે. પહેલા–અનાદિથી બિલકુલ શિવ (-મુક્ત) હતા—એ વાત છે નહીં. કર્મકા પહલે સંબંધ થા, અબ સ્વભાવકે સંબંધકી એકાગ્રભાવના કરકે કર્મસે વિમુક્ત હો ગયે. ઉસકો હમ પરમાત્મા, સર્વજ્ઞ, સિદ્ધ, અરિહંત કહતે હૈં. **અથવા કુછ કરને યોગ્ય કાર્ય ન રહા**... 'કર્મવિમુક્ત'કા દૂસરા અર્થ કિયા. કર્મ નામ કાર્ય. ભગવાનકો કુછ કાર્ય કરના બાકી નહીં, પૂર્ણ કૃતકૃત્ય હો ગયે. ચારિત્ર (-મુનિદશા)મેં તો અભી થોડી સ્થિરતા કરકે કેવલજ્ઞાન (લેના) બાકી હૈ. ભગવાનકો તો કુછ કાર્ય કરના નહીં રહા. કર્મસે વિમુક્ત હૈં–સબ કાર્યસે વિમુક્ત હૈં. પૂર્ણ કાર્ય નયા (પ્રગટ કરના) હોં. સમય-સમયકી પરિણતિ હોતી હૈ વો તો... **કુછ કરને યોગ્ય કાર્ય ન રહા, ઈસલિયે ભી** ભગવાન **કર્મવિમુક્ત હૈ. સાંખ્યમતિ, નૈયાયિક સદા હી કર્મરહિત માનતે હૈં વૈસે નહીં હૈ.** દેખો ! સાંખ્યમતિ આદિ એમ કહે કે અનાદિસે આત્મા કર્મરહિત હી હૈ, શિવ હી હૈ. શિવકો કુછ કર્મ હૈ નહીં. વો બાત જૂઠ હૈ. અનાદિસે કર્મકા સંબંધ થા, સ્વભાવકે સંબંધકી ભાવના કરનેસે છૂટ ગયા, ઉસ અપેક્ષાસે ભગવાનકો કર્મરહિત કહનેમેં આતા હૈ.

સદા હી કર્મરહિત માનતે હૈં વૈસે નહીં હૈ. ઐસે પરમાત્મા કે સાર્થક નામ હૈં. સર્વજ્ઞ પરમાત્માકે સાર્થક (અર્થાત્) જિસમેં અર્થ સિદ્ધ હોતા હૈ ઐસે નામ હૈં. અન્યમતિ **અપને ઈષ્ટ કા નામ એક હી કહતે હૈં**... લ્યો, અન્યમતિ પોતાના ઈષ્ટનું એક જ નામ આપે. બસ શિવ, કાં શંકર, કાં વિષ્ણુ, કાં બ્રહ્મા. એક જ નામ લ્યો. આહીં તો ગુણસંપન્નકો

અનેક નામ(રૂપ) ઉપમા સિદ્ધ હો સકતી હૈ. **ઉનકા સર્વથા એકાંત કે અભિપ્રાય કે દ્વારા અર્થ બિગડતા હૈ, ઈસલિયે યથાર્થ નહીં હૈ**. સર્વજ્ઞ ભગવાન ત્રિલોકનાથ જૈન પરમેશ્વર સિવા કોઈ પરમેશ્વર હૈ હી નહીં ઔર (અન્યકો) પરમેશ્વરકા નામ દેતે હૈં વહ ઉસકો લાગુ પડતા નહીં. **અરહંત કે યે નામ નયવિવક્ષા સે સત્યાર્થ હૈં**... લ્યો. અરિહંત ભગવાન... વિશેષ તો અરિહંત ભગવાનની વ્યાખ્યા કરી છે. કારણ કે એને વાણી કાઢવી (-સ્થાપવી) છે ને ? શરીર સહિત વાણી હૈ, પરમાત્મા હુએ તો લોગોંકો પરમાત્મા (હોને)કા બોધ દિયા—ઐસી અરિહંતકી વ્યાખ્યા આતી હૈ. અરિહંત ઉસકો કહતે હૈં. સમજમેં આયા ? **ઐસા જાનોં**. અરિહંત ઉસકો કહતે હૈં. ઘણા ગુણનું વર્ણન કર્યું. વસ્તુ હતી, એમાં શક્તિઓ છે એની જિનભાવના કરી... જિનભાવના એટલે સમ્યગ્દર્શન—રાગરહિત દ્રષ્ટિ. રાગસે ભિન્ન પડકર દ્રષ્ટિ કરકે સ્વભાવમેં એકાગ્ર હુઆ, કેવળજ્ઞાન પ્રગટ હુઆ, ઉસકો સબ નામ લાગુ હોતા હૈ. દૂસરેકો લાગુ હોતા નહીં.

આગે આચાર્ય કહતે હૈં કિ ઐસા દેવ મુજે ઉત્તમ બોધિ દેવેં. લ્યો. કુંદકુંદાચાર્ય જેવા પણ ભાવના કરતા હતા. આહાહા ! એણે–ભગવાને અનંત ચતુષ્ટ પ્રગટ કર્યા છેને? અનંત જ્ઞાન, અનંત દર્શન, અનંત આનંદ, અનંત વીર્ય. હે ભગવાન ! આપકો હુઆ હૈ, મુજે દો. વળી આ શું ? સમજાય છે ? કુંદકુંદાચાર્ય મહારાજ કહે છે કે કોઈ પાસેથી કંઈ મળતું નથી, નિમિત્તસે મિલતા નહીં, પર્યાયમેંસે નયી પર્યાય હોતી નહીં, રાગસે સમ્યક્ કી નયી પર્યાય હોતી નહીં. અહીંયા કહે છે, પ્રભુ ! ઐસા અનંત ચતુષ્ટય આપકો પ્રગટ હુઆ હૈ, તો હમકો દ્યો. યે અપને અનંત ચતુષ્ટયકી એકાગ્રતાકી ભાવના હૈ. સમજમેં આયા ? હે નાથ ! આપકી હમ વિકલ્પસે ભક્તિ કર રહે હૈં, તો હમારે વિકલ્પમેં અશુભ વિકલ્પ ન આવે ઔર અલ્પ કાળમેં વો (શુભ) વિકલ્પ તૂટકર હમેં અનંત ચતુષ્ટય પ્રગટ હો—ઐસી પ્રાર્થના કરતે હૈં. કોલકરાર કરતે હૈં કિ હમ કેવલજ્ઞાન લેંગેં એક-દો ભવમેં. દૂસરા કુછ ફરે નહીં ઐસે કહતે હૈં. ભગવાન હમકો દ્યો એમ કહતે હૈં. ભગવાનને દેખા હૈ ઐસી હમારી પ્રતીત તો હમકો હો ગયી હૈ, ચારિત્ર ભી હૈ, પૂર્ણ નહી હૈ તો હોગા હી. એકાદ ભવમેં પૂર્ણ હોગા હી. હમ ભી અર્હંત હોંગેં. તો અરિહંતને હમકો દિયા ઐસા વ્યવહારસે કહનેમેં આતા હૈ.

લ્યો, કુંદકુંદાચાર્ય માંગણી કરતે હૈં ! (કોઈ) ચીજ કોઈ પાસેથી મળતી નથી, દ્રવ્ય સિવા મિલતી નહીં (ઔર) પર્યાયમેંસે પર્યાય પ્રગટ હોતી નહીં. જુઓ, મણિલાલભાઈ ! આ વળી ક્યાંથી કાઢ્યું ? દેઉ મમ્ ઉત્તમ બોહિ.. હે ભગવાન ! આપ દેવ હો. અને દેવ ઉસકો કહીએ કિ કુછ દેતે હૈં તો દેવ કહીએ. વો પહલે આ ગયા હૈ. પહેલા આવી ગયું છે

ને ? ભગવાન તો લક્ષ્મી આપે, ભોગ આપે, પુણ્ય આપે ને મોક્ષ આપે. ચાર તો દેતે હૈં. ધન્નાલાલજી ! પહલે વો ગાથા આ ગયી હૈ. ભગવાનકા અર્થ ? ભગવાનને જો કહા ઉસકા જો જ્ઞાન કરતે હૈં, શ્રદ્ધા-જ્ઞાન કરતે હૈં ઉસકો મોક્ષ ભી હોતા હૈ, રાગ આતા હૈ તો પુણ્ય ભી હોતા હૈ, પુણ્યમેંસે વિષયભોગ ભી મિલતે હૈં અને પુણ્યસે લક્ષ્મી ભી મિલતી હૈ. તો ચારકો દેનેવાલે આપ હી હો ઐસા હમ માનતે હૈં. પહલે ઐસે કહા થા. અબ તો યહાં કહતે હૈ કિ પ્રભુ ! હમેં અનંત ચતુષ્ટય દ્યો. વો ચાર—ધર્મ, અર્થ, કામ ને મોક્ષ નહીં. અમારે તો એકલો મોક્ષ આપજો, ઐસી પ્રાર્થના વિનયસે કરતે હૈં.

(પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ)

પ્રવચન નં. ૨

ગાથા ૧૫૨, ૧૫૩, ૧૫૪

સંવત ૨૪૮૭, શ્રાવણ સુદ ૬, ગુરુવાર, તા. ૧૭-૮-૬૧

અષ્ટપ્રાભૃત હૈ, ઉસમેં ભાવપ્રાભૃતકા અધિકાર ચલતા હૈ. 'ભાવ'કા અર્થ યહાં શુદ્ધભાવ મુખ્ય લિયા હૈ. આત્મામેં સચ્ચા સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન ઔર ચારિત્ર, સચ્ચા કહતે યથાર્થ–નિશ્ચય, ઐસી જો અવસ્થા આત્મામેં ત્રિકાળી ચૈતન્યસ્વભાવકે આશ્રયસે હોતી હૈ, ઉસકો યહાં શુદ્ધભાવ કહનેમેં આયા હૈ. ઉસકી પ્રધાનતા હૈ. આચાર્ય મહારાજ પ્રાર્થના કરે છે. પ્રભુકી પિછાન કરકે પરમાત્માકે દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાય, ઉસકા બોધ બરાબર અંતરમેં હુઆ હૈ, ઐસે ભાન સહિત અપની પ્રાર્થના કરતે હૈં. પ્રભુ ! સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્રકી પૂર્ણ પ્રાપ્તિ હમકો દો. હમેં દૂસરી કોઈ ઇચ્છા હૈ નહીં. પરમાત્મા ! આપ તો મહાન–ગુણસે અધિક હો, હમકો બોધિ દો. બોધિ નામ સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર—તીનકી એકતાકી પ્રાર્થના કરતે હૈં.

इय घाइकम्ममुक्को अट्ठारहदोसवज्जिओ सयलो ।
तिहुवणभवणपदीवो देउ ममं उत्तमं बोहिं ।।१५२।।

इय (યાની) **ઈસપ્રકાર ઘાતિયા કર્મો સે રહિત**... ભગવાન ચાર ઘાતિકર્મસે રહિત હુએ હૈં. જ્ઞાનાવરણીય, દર્શનાવરણીય, મોહનીય ઔર અંતરાય—ઐસે કર્મકા નાશ અપની જિનભાવના—વીતરાગભાવના દ્વારા કિયા હૈ. ઔર **ક્ષુધા-તૃષા આદિ**... વો કર્મકી બાત કી કિ અંતર્મુખ પર્યાયમેં ક્યા દોષ ગયા ? ક્ષુધા ભગવાનકો હૈ નહિ. સર્વજ્ઞકો ક્ષુધા લગતી નહીં. તૃષા નહીં, રોગ નહીં. વિગેરે અઢાર દોષ હૈ, વહ **અઠારહ દોષોં સે રહિત**... ભગવાનકા આત્મા અઢાર દોષ રહિત હો ગયા હૈ. ચાર ઘાતિકર્મકા નાશ હુઆ, અઢાર દોષ રહિત હુએ. સકલ (અર્થાત્) શરીર સહિત. સકલ—કલ એટલે શરીર, સ એટલે સહિત. ભગવાનકો શરીર સહિત (કહના યે) અરિહંતકી વ્યાખ્યા કરતે હૈં. અરિહંત તો ઉપદેશ દેતે હૈં ન ? તો ઉનકી પ્રાર્થના (કરતે હુએ) ઉનકી બાત કરતે હૈં. હે ભગવાન ! આપ શરીર સહિત હો **ઔર તીન ભવનરૂપી ભવનકો**... ત્રણ ભવન—ત્રણ લોકરૂપી ભવન નામ જગત ઉસકો **પ્રકાશિત કરને કે લિયે પ્રકૃષ્ટદીપક**.... પ્રકૃષ્ટ નામ ખાસ, ઊંચામાં ઊંચું દીપક સમાન આપ **દેવ હૈ**. ચૌદ બ્રહ્માંડ—ત્રણ લોકમેં પ્રકાશ કરનાર, હે પરમાત્મા ! આપ દીપક—વિશેષ (અર્થાત્) ખાસ પ્રકાશમય દીવો ઐસે આપ દેવ હૈં. તો **મુજે**... હે નાથ ! પરમાત્મા ! અંતર

ભક્તિ આત્માકી જગી હૈ. અંતરમેં જ્ઞાનાનંદસ્વભાવ, શુદ્ધસ્વભાવ પવિત્ર ચિદ્ઘન ઉસકી ભક્તિ નિશ્ચયસે જગી હૈ. તો વ્યવહારસે ભગવાનકી ભક્તિ ઉસકો સ્ફૂરણામેં આતી હૈ. સમજમેં આયા ?

ભગવાન આત્મા વીતરાગવિજ્ઞાન સચ્ચિદાનંદઘન ઉસકે અનુભવમેં, ઉસકી ભાવના કરનેકી અંતરમેં ભક્તિ જાગી હૈ. તો ભગવાનકો કહતે હૈં, પ્રભુ ! હમકો સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્રકી પ્રાપ્તિ દ્યો. હમકો બોધિ દ્યો. એમ માંગેને સ્વર્ગની, ઈન્દ્રપદની, તીર્થંકરપદની, સર્વાર્થસિદ્ધિના પદની (માગણી). પ્રભુ ! હમારી તો એક હી ભાવના હૈ. હમારે આત્મામેં હમારી દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્રકી પર્યાયકી પૂર્ણ અભેદતા હો જાયે, વહી અમારી પ્રાર્થના હૈ. અંતર્મુખી દ્રષ્ટિમેં વહી વિષય ચલતા હૈ. **ઈસપ્રકાર આચાર્ય ને પ્રાર્થના કી હૈ**. કોઈ કહે, ભગવાન કે કુંદકુંદાચાર્ય કે કોઈ પાસેથી મિલતા નહીં તીન કાલમેં. અપની સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્રરૂપી સંપદા અપને નિજ પ્રભુ–પરમાત્માકે અવલંબન બિના કભી (ભી) કહીંસે મિલતી નહીં. દેવીલાલજી ! બરાબર હૈ ? તો વળી મહાવીર...

વળી પરમાત્મા પાસે માંગણી કરતે હૈં. વો ભક્તિ હૈ. હવે એક નવું અહીં... 'નવા'(કો) ક્યા કહતે હૈં ? નયા. યે તો હમારી ભાષા આ જાતી હૈ થોડી. 'સકલ' વિશેષણ હૈ. ભગવાનકો 'સકલ' વિશેષણ દિયા. હે ભગવાન ! આપ શરીરસહિત હૈં. આપકા હમકો બહુત ઉપકાર હૈ. સિદ્ધ તો શરીર રહિત હો ગયે. ઉનકે પાસ શરીર ભી નહીં, વાણી ભી નહીં. આપ શરીર સહિત હૈં. યહ સકલ.... **મોક્ષમાર્ગ કી પ્રવૃત્તિ કરને કે જો ઉપદેશ હૈ, વહ વચન કે પ્રવર્તે બિના... વચન કે પ્રવર્તે બિના નહીં હોતે હૈં**. જગતકે પ્રાણીમેં મોક્ષમાર્ગકી પ્રવૃત્તિ ઉપદેશકે વચનકી પ્રવૃત્તિ બિના હોતી નહીં. સમજમેં આયા ? સિદ્ધ પાસે તો શરીર ભી નહીં, વાણી ભી નહીં. 'ભગવાનકા શરીર' વહ વ્યવહારસે નિમિત્તસે કથન હૈ. (ભગવાનકો) શરીર ભી નહીં, રાગ ભી નહીં. યહાં તો સંયોગ સંબંધ, નિમિત્ત-નૈમિત્તિક સંબંધમેં ભગવાનકો શરીર હૈ (ઐસા કહા જાતા હૈ) ઔર શરીરકી પ્રવૃત્તિસે વચન પ્રવતર્તે હૈં, ઉસકે બિના વચનકી પ્રવૃત્તિ હોતી નહીં.

વચનકી પ્રવૃત્તિ શરીર બિના નહીં હોતી હૈ. ઉપદેશ શરીર બિના ન હોય અને વચનની પ્રવૃત્તિ શરીર વિના ન હોય. **ઈસલિયે અર્હંતકા આયુ કર્મ કે ઉદયસે**... ભગવાનકો આયુષ્યકર્મકે ઉદયસે **શરીર સહિત અવસ્થાન રહતા હૈ**. શરીરમેં થોડા– અલ્પ કાલ ભી ઉસમેં રહે. પૂર્ણ કેવળજ્ઞાન હો ગયા અને એકદમ–એક સમયમેં (મોક્ષ) હો જાયે તો મોક્ષમાર્ગકી પ્રવૃત્તિ કહનેવાલા ઉપદેશ તો રહા નહીં. કેટલાક લોગ કહતે હૈં અન્યમતિ કિ પૂર્ણદશા હો જાયે તો શરીર છૂટ જાય. પૂર્ણતા—(સિદ્ધ) હો જાયે તો શરીર રહતા નહીં,

વાણી રહતી નહીં. અનંતમેં અનંત મિલ જાતે હૈં—ઉસકે વિરુદ્ધમેં કહા હૈ, (ક્યોંકિ) ઐસા હૈ (નહિ). સર્વજ્ઞ હુએ, પરમાનંદ હુઆ, અનંત ચતુષ્ટય પ્રગટ હુઆ, તબ જો શરીર ન હો તો ઉપદેશકી વાણીકી પ્રવૃત્તિ (ન હો ઔર) જગતકો સુનનેમેં મિલે નહીં કિ ક્યા મોક્ષમાર્ગ હૈ ? ક્યા મોક્ષ હૈ ? ક્યા આત્મા હૈ ? ક્યા છ દ્રવ્ય હૈ ? વો તો પૂર્ણ હો ગયે (ઔર) પૂર્ણ હોકર મુક્તિ હો ગઈ. પણ પૂર્ણ હુએ પીછે કૈસા જાના ? કિસ પ્રકારસે જાના ? મોક્ષમાર્ગ કૈસે હોતા હૈ ? ઐસા ઉસને કૈસા અનુભવ કિયા ? ઔર ઉસકા ફલ કૈસે મિલા ? વહ વાણી બિના તો (ઉપદેશકી) પ્રવૃત્તિ હોતી નહીં. સમજમેં આયા ?

એક ફેરી આ પ્રશ્ન ચર્ચાણો હતો વેદાંતવાળાઓને. નહિ, પૂર્ણ (થાય), પછી વળી શરીર કેવા ને વાણી કૈસી ને ફલાણા કૈસા ? અરે ભાઈ ! તો પછી, મોક્ષમાર્ગ ક્યા (હૈ, ઐસા) મોક્ષકી પ્રવૃત્તિકા નિમિત્ત(રૂપ ઉપદેશ) વચન બિના કિસને કહા ? તુમ્હારી કલ્પનાસે મોક્ષમાર્ગ માન લો, ઐસી ચીજ હૈ નહિ. **અવસ્થાન રહતા હૈ**. કિતની બાર તો..... આયુષ્ય(કર્મ)કે કારણસે શરીર સહિત (હોનેસે) વાણી નિકલતી હૈ. **ઔર સુસ્વર આદિ નામકર્મકે ઉદયસે વચનકી પ્રવૃત્તિ...** લ્યો, ઠીક. સુસ્વર નામકર્મકા ભગવાનકો ઉદય હૈ. નામકર્મકી એક પ્રકૃતિ હૈ. સર્વજ્ઞ હુએ, અનંત આનંદ હુઆ, અનંત બલ હુઆ, અનંત દર્શન હુઆ, છતાં આયુષ્યકર્મકે નિમિત્તસે શરીર હૈ ઔર સુસ્વરકર્મકે ઉદયસે ધ્વનિ નિકલતી હૈ. **નામકર્મકે ઉદયસે વચનકી પ્રવૃત્તિ...** સુસ્વર.. મેઘધ્વનિ જૈસે ગાજતી હૈ, ઐસી દિવ્યધ્વનિ નિકલતી હૈ. યે નિમિત્ત-નૈમિત્તિક સંબંધ હોતા હૈ. ઈતના સંબંધ ભગવાન સર્વજ્ઞ હુએ તો ભી રહા. વાણી, શરીર આદિ બિના મોક્ષમાર્ગકા નિમિત્ત કૌન હૈ ? ઐસા સબંધ ન સમજે, ન માને, ઉસકો મોક્ષમાર્ગકી પ્રવત્તિ હોતી નહીં. સમજમેં આયા ?

ઈસ તરહ અનેક જીવોંકા કલ્યાણ કરનેવાલા ઉપદેશ હોતા રહતા હૈ. ભગવાન સર્વજ્ઞ પરમાત્મા.... સમજમેં આયા ? સર્વજ્ઞ પરમાત્મા..... .... અંતરમેં સર્વજ્ઞસ્વભાવ શક્તિરૂપ આત્મામેં પડા હૈ, (ઉસકે) અંતર્મુખ સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન જિનભાવનાસે જિસને અનંત જ્ઞાન, અનંત દર્શન, અનંત આનંદ ઔર અનંત વીર્ય પ્રગટ કિયા હૈ. ઐસા પૂર્ણ સ્વરૂપ પ્રાપ્ત કરકે જો ઉસમેં શરીરકા નિમિત્ત ન હો તો ઉપદેશકી વાણીકી પ્રવૃત્તિ નહિ હોતી. તો ઉસને પૂર્ણ ક્યા જાના ઔર પૂર્ણકા કૈસા અનુભવ હુઆ, પૂર્ણાનંદકી સચ્ચિદાનંદ પૂર્ણ પર્યાય–દશા કૈસી પ્રાપ્તિ હુઈ—ઐસા (કહનેકી) પ્રવૃત્તિ તો વાણી ઔર શરીર બિના હોતી નહીં. કોઈ ઐસે કહે કિ પૂર્ણતા પ્રગટ (હો) જાયે તબ શરીર ઔર વાણીકી પ્રવૃત્તિ નહીં રહતી હૈ, તો ઉસકો મોક્ષમાર્ગ સુનનેકા વચનકા નિમિત્ત ભી (રહતા) નહીં. (પર) ઐસા હૈ હી નહીં.

ભગવાન આત્મા સત્-શાશ્વત જ્ઞાન-આનંદકા પિંડ પ્રભુ હૈ. વહ શાશ્વત જ્ઞાન-આનંદ ઉસકી અંતર્દૃષ્ટિ જિનભાવના રાગરહિત, વિકલ્પરહિત, પુણ્યરહિત, મનરહિત, સંગરહિત ચિદાનંદસ્વભાવકી એકાગ્રતાકી ભાવના કરતે (હુએ) કેવલજ્ઞાન હુઆ. (ફિર ભી) પૂર્વકે આયુષ્યકર્મકે નિમિત્તસે શરીરકા સંબંધ ભી રહા ઔર નામકર્મકે સંબંધસે સુસ્વરકી ધ્વનિ ભી રહી, તો જગતકો ઉપદેશકી પ્રવૃત્તિ મિલતી હૈ. ભગવાનકો ઇચ્છા નહિ, કલ્પના નહિ, વિકલ્પ નહિ. પૂર્ણાનંદ આત્માકી દશા પ્રગટ હો ગઈ, તો અંતર સ્વભાવમેં થા વો પ્રાપ્તકી પ્રાપ્તિ હો ગઈ. અંતરમેં સર્વજ્ઞપદ, પૂર્ણ આનંદ, પૂર્ણ વીર્ય, પૂર્ણ દ્રષ્ટા-દર્શનશક્તિ, જો અંતર સ્વભાવમેં પૂર્ણતા થી ઉસકી એકાગ્રતા-ધ્યાન આદિ કરનેસે પ્રાપ્તકી પ્રાપ્તિ હુઈ. થા, વો પ્રગટ હુઆ. પણ જો થા (ઔર) પ્રગટ હુઆ, વો ચીજ ક્યા હૈ (ઉસકા ઉપદેશ).., શરીર ઔર વાણીકા સંયોગ ન હો તો દુનિયાકો ઉપદેશકી પ્રવૃત્તિકા નિમિત્ત મિલતા નહીં. તો અરિહંતકો શરીર ભી હૈ, વાણી ભી હૈ, (પર) ઇચ્છા નહી, વિકલ્પ નહીં, રાગ નહિ, વૃત્તિકા ઉત્થાન નહીં. વાણીકા સહજ નિકલના... ઓમ ધ્વનિ નિકલતી હૈ તો જગતકે પ્રાણી ઉસકી યોગ્યતાકે પ્રમાણસે સમજ લેતે હૈં. તો કહતે હૈ કે ભગવાન ! અનેક જીવોંકા કલ્યાણ કરનેવાલા ઉપદેશ મુખસે નિકલતા હૈ.

કિતને (હી), **ઐસા અવસ્થાન પરમાત્મા કે સંભવ નહીં હૈ** ઐસા માનતે હૈં. કિતને ઐસા માનતે હૈં કિ ઐસા હોતા નહિ, પૂર્ણ હો જાય તો. અરે ! વસ્તુકા સ્વરૂપ..... શુદ્ધકા અંતર અનુભવ હુઆ તબ લગ રાગ આદિ રહતા હૈ. રાગ આદિ ન રહે તો પૂર્ણ પ્રાપ્તિ કરનેકા પ્રયત્ન કહાંસે કરે ? પહલે આત્માકા ભાન હુઆ (કિ) મૈં સચ્ચિદાનંદ શુદ્ધ જ્ઞાતા-દ્રષ્ટા હૂં. મેરા સ્વભાવ હી અનાદિ-અનંત જ્ઞાન, દર્શન, આનંદકંદ હૈ. ઐસા ભાન કરતે (હુએ) ભી અસ્થિરતાકા રાગ-દ્વેષ રહ જાતા હૈ. પીછે સ્વરૂપકી સ્થિરતાકી જમવટમેં વો રાગ-દ્વેષ ખિર જાતા હૈ. વીતરાગવિજ્ઞાનઘન દશા પ્રગટ હોતી હૈ. તો કોઈ કહતે હૈં કિ પરમાત્મા હુએ તો ઉસકો શરીર-વાણીકી પ્રવૃત્તિ હોતી નહીં. વો બાત સચ્ચી નહીં. વહ (શરીર-વાણી) નહિ તો ઉપદેશકી પ્રવૃત્તિ દેના (સંભવ નહીં). લોગોંકો ધરમકા માર્ગ કૈસે સુનનેમેં આયે ?

તબ મોક્ષમાર્ગકા ઉપદેશ ભી નહીં બનતા હૈ, ઈસપ્રકાર જાનના ચાહિયે. સમજમેં આયા ? ડોક્ટર ! ક્યા કહતે હૈં ? ચાર-પાંચ બાત સિદ્ધ કી. એક તો, આત્મા વસ્તુ હૈ ઉસમેં જો પૂર્ણ જ્ઞાન-આનંદ આદિ દશા પ્રગટ હુઈ, વો સત્તામેં થી, શક્તિમેં થી, સ્વભાવ-સામર્થ્યમેં થી ઔર એકાગ્રતા સાધન દ્વારા વહ પ્રગટ કી. ઉસકો આયુષ્યકર્મકે કારણસે અભી શરીર ભી રહતા હૈ ઔર સુસ્વર નામકર્મકી પ્રકૃતિકે કારણસે ધ્વનિ-અવાજ ભી રહતી હૈં. ઈચ્છા નહીં, વિકલ્પ નહીં. નિર્વિકલ્પ આનંદકે અનુભવમેં એકરૂપ પિંડ હો ગયા

હૈ. સમજમેં આયા ? જો શરીર અને વાણી ન હો તો ઉપદેશકી પ્રવૃત્તિ ... જાતી હૈ એટલે ઉપદેશની પ્રવૃત્તિ હોતી નહી. જો વાણી અને શરીર ન હો, તો જગતકો સત્ય માર્ગ (કિ) જો પૂર્ણ સર્વજ્ઞને દેખા, વો તો સુનનેમેં આતા નહીં. બરાબર હૈ ?

શ્રીમદ્‌માં આવે છેને ? કે 'જે પદ શ્રી સર્વજ્ઞે દીઠું જ્ઞાનમાં.. જે પદ શ્રી સર્વજ્ઞે દીઠું જ્ઞાનમાં, કહી શક્યા નહીં તે પણ શ્રી ભગવાન જો.' પૂર્ણ રૂપ તો વાણીમેં કૈસે આવે ? વાણી ને શરીરકી પ્રવૃત્તિ ઉસકે યોગસે વો વાણી નીકલતી હૈ. સમજાય છે ? 'તે સ્વરૂપને અન્ય વાણી તે શું કહે ? અનુભવગોચરમાત્ર રહ્યું તે જ્ઞાન જો.. અનુભવગોચરમાત્ર રહ્યું તે જ્ઞાન જો. અપૂર્વ અવસર એવો ક્યારે આવશે ?' સર્વજ્ઞપદ હોય અને એ વખતે વાણી નીકળે, એવો અવસર પ્રભુ ! અમારે ક્યારે આવશે ? એ તો એક અંદરની ભાવનાનો ભણકાર છે. સમજાય છે ? સર્વજ્ઞ પરમાત્મા... પૂર્ણાંનંદ સ્વભાવકી પ્રાપ્તિ, અનુભવ હુઆ ઔર ઉનકી વાણીમેં આયા. પણ વો તો પૂર્ણ ચીજ હૈ, વચનાતીત હૈ, દેહાતીત હૈ, વિકલ્પાતીત હૈ, મનકે સંગરહિત હૈ—ઐસી ચીજકી પૂર્ણ દશા હુઈ. પૂર્ણ (વસ્તુ) તો કહનેમેં નહીં આતી, પણ ઉસકે યોગ્ય વાણીકે યોગસે ઐસા જો ઉપદેશ ન પ્રવર્તે તો જગતકો માર્ગ મિલતા નહીં. નિમિત્તરૂપસે માર્ગ નહિ મિલતા.

શરીર ઔર વાણી ભગવાન અરિહંતકો હોતી હૈ. દેહ છૂટ જાય.... અરિહંતકા અર્થ જીવનમુક્ત. અંતરમેં પૂર્ણ દશા પ્રગટ હુઈ તો ભી શરીરકા આયુષ્ય અભી વિદ્યમાન હૈ ઔર 'સિદ્ધ'કા અર્થ વિદેહમુક્ત (અર્થાત્) શરીર ઔર વાણીસે મુક્ત હો ગયે, અકેલા આત્મા (રહા), પૂર્ણાનંદકી પ્રાપ્તિ હુઈ. ઐસે સિદ્ધ ભગવાન 'નમો સિદ્ધાણં' યે દૂસરા પદ હૈ પંચ નવકારમેં. ઉસકો વિદેહમુક્ત કહતે હૈં. 'નમો અરિહંતાણં' વો વિદેહમુક્ત નહિ, પણ જીવનમુક્ત હૈ. પૂર્ણ દશા પ્રાપ્ત હુઈ, પણ આયુષ્ય બાકી હૈ, ઉસમેં વો વાણી, શરીરકા સંબંધ (હોનેસે ઉપદેશ) સહજ ઇચ્છા બિના નિકલતા હૈ. ભગવાન પાસે પ્રાર્થના કરતે હૈં. યે પ્રાર્થના (કરનેસે) કોઈ દેતા નહિ કહીંસે. ઉનકો વિકલ્પ ઉઠા હૈ, પૂર્ણાનંદકી અંદર પ્રતીતિ, રમણતા હૈ ઔર પૂર્ણતા (પ્રગટ) કરનેકી અપની ભાવના હૈ, તો ભગવાનકો કહતે હૈં, પ્રભુ ! હમકો હમારી પૂર્ણ દશાકી પ્રાપ્તિ હો ઐસી હમારી ભાવના હૈ. દૂસરી કોઈ હમારી ભાવના હૈ નહીં. ભક્તોંકો વિકલ્પ આતા હૈ તો ઐસા કથન નિકલતા હૈ. કોઈ દે દેતા નહીં. બાહરસે આ જાતા નહી. અપને પુરુષાર્થસે અંતરકી પ્રાપ્તિ હોતી હૈ. કોઈ (બાહ્ય) કારણસે તીન કાલમેં હોતી નહીં. ૧૫૨ (ગાથા) હુઈ. ૧૫૩ ગાથા

આગે કહતે હૈં કિ જો ઐસે અરહંત.. અરહંત જિનેશ્વર કે ચરણોં મેં નમસ્કાર કરતે હૈં... જિનકો આત્મા પૂર્ણ વીતરાગ અકષાય વિજ્ઞાનઘન આનંદકી પ્રાપ્તિ હુઈ ઉનકો

જિનેશ્વર કહનેમેં આતા હૈ. **જો ઐસે અરહંત જિનેશ્વર કે ચરણોં મેં નમસ્કાર કરતે હૈં, વે સંસાર કી જન્મરુપ બેલ કો કાટતે હૈં**. વે સંસારકી જન્મરૂપ બેલીકો નાશ કર ડાલતે હૈં.

जिणवरचरणंबुरुहं णमंति जे परमभत्तिराएण
ते जम्मवेल्लिमूलं खणंति वरभावसत्थेण ।।१५३।।

આહાહા ! જુઓ યહાં ભગવંત... યે પરમાત્માકી બહારકી ભક્તિ તો વિકલ્પ હૈ, પણ અંતરકી નિર્વિકલ્પ ભક્તિ આત્મામેં જગી હૈ ઔર પૂર્ણ દશા હૈ નહિ, તો પૂર્ણ પરમાત્માકે ચરણકમલમેં નમન કરનેકી ભાવના આયે બિના રહતી નહીં. જો રાગ મિટ જાયે, પૂર્ણાનંદ હો જાયે, તો પીછે કુછ રહતા નહીં. પીછે કોઈ વંદ્ય-વંદક(ભાવ) રહતા નહીં કિ વંદન કરનેવાલા મૈં ઔર યે વંદન કરનેયોગ્ય—(ઐસા) પ્રાપ્ત પૂર્ણ દશામેં રહતા નહીં.

અર્થ : **જો પુરુષ**... પુરુષ એટલે આત્મા. કોઈપણ આત્મા **પરમ ભક્તિ અનુરાગ સે**... **પરમ ભક્તિ અનુરાગ સે**... પાઠમેં હૈ ન ? **परमभत्तिराएण** દૂસરે પદમેં છેલ્લા શબ્દ હૈ. છેલ્લા એટલે આખિરકા. હમારા ગુજરાતી થોડા આ જાતા હૈ. **परमभत्तिराएण** પરમ ભક્તિકે રાગસે **જિનવરકે ચરણકમલોં કો નમસ્કાર કરતે હૈં**... **जिणवरचरणंबुरुहं** પાઠ હૈ. વીતરાગવિજ્ઞાનઘન જિસકી દશામેં પ્રાપ્ત હુઆ ઐસે જિન એટલે ગણધર, ઉનકે વર એટલે તીર્થંકર સર્વજ્ઞ. **चरणंबुरुहं**... એના ચરણરૂપી કમળ **अंबुरुहं**... **अंबु** નામ પાણીમેં પ્રગટ હોનેવાલા કમલ.. **अंबुरुहं**.. પાણીમેં–જલમેં ઉત્પન્ન હુઆ કમલ, ઐસે જો ભગવાનકે ચરણકમલ ઉસકો જો નમતા હૈ.... ખરેખર તો....

એકવાર સ્તુતિ કરતે થે સમંતભદ્રાચાર્ય સર્વજ્ઞ પરમાત્માકી. સમંતભદ્રાચાર્ય (કહે), પ્રભુ ! આપકો અભવિ જીવ નહિ નમતે, નહિ નમેંગેં. જિસકો અંતરમેં વિકલ્પ–રાગકી રુચિ હૈ (ઔર) ભગવાન આત્મા સચ્ચિદાનંદ નિર્મળ આનંદ શુદ્ધ પરમ આનંદકા કંદ હૈ ઐસી જિસકો રુચિ, દ્રષ્ટિ નહિ ઔર વિકલ્પ ઊઠતે હૈં—દયા, દાન, વ્રત, તપ, જપ, ભક્તિકા શુભવિકલ્પકા ઉત્થાન હોતા હૈ, ઉસકી જિસકો રુચિ–પ્રીતિ–પ્રેમ–વહાલપ હૈ ઐસા અભવિ નાલાયક જીવ પ્રભુ ! આપકો વંદન નહિ કર સકતા. સમજમેં આયા ? ધન્નાલાલજી! ક્યા કહતે હૈં ? સમંતભદ્ર આચાર્યને 'સ્વયંભૂ સ્તોત્ર' બનાયા હૈ. ૨૪ તીર્થંકર સ્તવન... રેલમછેલ સ્તુતિ કરતે હૈં. વિકલ્પ આતા હૈ તો ઐસી ભક્તિ આયે બિના રહતી નહીં. સમજતે હૈં કિ વિકલ્પકા છેદ તો હમસે હોતા હૈ, કોઈ કરનેવાલા નહીં. હમ હી કર્તા, હમ હી કર્મ, હમારા કરણ, હમારા સંપ્રદાન, અપાદાન, અધિકરણ—છઓં ક્રિયા હમસે ઉત્પન્ન હોતી હૈ, પરસે ઉત્પન્ન હોતી નહીં. પણ સ્તુતિ કરતે કરતે ઐસે બોલે, પ્રભુ ! અભવિ

જીવકી પ્રકૃતિ–ગ્રંથિ ઐસી હૈ.... શુભરાગકા કણ જિસમેં ઉત્પન્ન હોતા હૈ, ઉસકી એકતા, ઉસકી રુચિ (વિભાવ)કે સાથ છૂટતી નહીં અને રાગકે કણકો આદર દેતા હૈ ઐસા મિથ્યાદ્રષ્ટિ જીવ, ભગવાન ! આપ સર્વજ્ઞ પરમાત્મા આપકો નહીં નમેગા. ઉસકા નમન તો રાગમેં ગયા હૈ. સમજમેં આયા ?

રાગ ઉત્પન્ન હોતા હૈ ન ? વિકલ્પ હૈ ન ? જબ લગ નિર્વિકલ્પદશા પૂર્ણ ન હો, તબ (તક) સમ્યગ્દ્રષ્ટિ ધર્મીકો ભી રાગ તો આતા હૈ, પણ હૈ વો દોષ. અશુભસે બચનેકો ભી શુભ દયા-દાન, ભક્તિ આદિકા વિકલ્પ તો આતા હૈ, પણ હૈ વો દોષ. તીવ્ર પાપકા પરિણામ વો મહાન દોષ હૈ ઔર શુભ લાગણી–વૃત્તિકા વિકલ્પ ઊઠતે હૈં દયા-દાન-ભક્તિ-વ્રત-તપ-પૂજાકા, વહ અલ્પ દોષ હૈ. દોષ.. દોનોં હી દોષ હૈં. દોનોં હી આત્માકે ગુણ કિ આત્માકી શાંતિમેં કારણ હૈ નહીં. ભગવાન ! જબ લગ પૂર્ણ વીતરાગ અવિકારી આત્માકી પૂર્ણ દશાકી પ્રાપ્તિ ન હો, તબ લગ જ્ઞાનીકો ભી ભગવાનકો નમનેકા વિકલ્પ આતા હૈ. તો કહતે હૈં કિ વો નમતે હૈં યે આપકા વીતરાગીસ્વરૂપ (સમાન) અપના ભાન કરકે નમતે હૈં અને અજ્ઞાની પ્રાણી જિસકે અંતઃકરણમેં શુભરાગ દયા-દાન આદિ પુણ્યકા પ્રેમ–રૂચી વર્તતી હૈ ઔર ઉસસે મેરે લાભ હોગા, શાંતિ મિલેગી, ધર્મ હોગા, ગુણ-ગુણીકા ભેદ કરનેસે ભી વિકલ્પ ઊઠતે હૈં ઐસે રાગસે મુજે લાભ હોગા, પ્રભુ ! ઐસા માનનેવાલા અભવિ આપકો નહીં નમેગા. યે તો રાગકો હી નમતા હૈ. રાજમલજી ! રાગકો હી નમતા હૈ ?

અંતરમેં ઊંડે ઊંડે મીઠાશ.... ચૈતન્યપ્રભુ જ્ઞાતા-દ્રષ્ટાકા પિંડ, અખંડ આનંદકા કંદ ઉસકી રુચિ ન હોકર, વ્યવહાર.. વ્યવહાર.. વ્યવહાર ક્રિયાકાંડકા વિકલ્પ, નામસ્મરણ, જાપ, ભક્તિ, પૂજા, દાન, દયા, જાત્રા (આદિકે) વિકલ્પ ઉઠતે હૈં વો રાગ હૈ, ધર્મ નહીં. વો વિકલ્પકે પ્રેમમેં–વ્યભિચારમેં પડા હૈ, ઉસકી ઊલટી દ્રષ્ટિ રાગસે ખસતી નહીં. કઠણ તો બાત હૈં હોં હેમચંદજી ! સમજના પડેગા. ત્રણ કાળ ત્રણ લોકમેં દૂસરા માર્ગ નહીં. સમજમેં આયા ? ત્રણ કાળ ત્રણ લોકમેં, યે કહનેમેં આતા હૈ ઐસા સત્યકા દૂસરા પંથ હૈ નહીં. ભગવાન આત્મા સચ્ચિદાનંદ સત્.. સત્. સત્.. સત્.. સત્.. સત્.. સત્.. શાશ્વત સત્ જ્ઞાન-આનંદકા કંદ હૈ. ઉસકી અંતરમેં રુચિ રાગકે અવલંબન બિના હોતી હૈ ઔર ઉસમેં સ્થિરતા ભી રાગકે આશ્રય બિના હોતી હૈ. આતા હૈ, જબ લગ પૂર્ણ ન હો તબ લગ રાગ આતા હૈ. પણ અજ્ઞાની–મિથ્યાશ્રદ્ધાવાન તો વો રાગકો હી સર્વસ્વ માનકર, ઉસસે મેરા કલ્યાણ હો જાયેગા, વો કર્મકાંડ–ક્રિયાકાંડસે મેરા કલ્યાણ (હોગા)—ઐસા માનનેવાલા મૂઢ જીવ હૈ. વો રાગકી પ્રીતિકે પડખેમેં (-પક્ષમેં) ચડ ગયા હૈ.

જેમ પરસ્ત્રીકે પડખે ચડ જાતા હૈ. 'પડખા' સમજતે હો ? 'પડખે'કો ક્યા કહતે હૈં? (શ્રોતા : પાસમેં). પડખે—પાસમેં.. પાસમેં લ્યોને ભાઈ ! તુમ્હારી હિંદી ભાષા બહોત આતી નહીં. પાસમેં ચડ જાતે હૈં વો રાગકે પાસમેં.... યે સ્ત્રીકે પાસમેં-પડખે ચડ જાતા હૈ વો વ્યભિચારી હૈ, ઐસે હે નાથ ! શુભરાગકા કણ ઉઠતા હૈ ઉસકે પાસમેં ચડ જાતા હૈ, ઉસસે મેરા કલ્યાણ (હોગા ઐસી માન્યતા હૈ) વો વ્યભિચારિણી દ્રષ્ટિ હૈ. સમજમેં આયા? ડોક્ટર ! વ્યભિચારિણી દ્રષ્ટિ હૈ. ભગવાન ! આપ અવ્યભિચારી પૂર્ણ દશાકો પ્રાપ્ત હો, તો વ્યભિચારિણી દ્રષ્ટિવંત આપકો નહીં નમેગા. સમજમેં આયા ? બહારસે ભલે નમે.. બહારસે ભલે નમે. અંતરમેં અવિકારીસ્વભાવ જિસકો જચા નહિ, રુચા નહિ, પ્રતીતમેં આયા નહિ, ઉસકે પોષણમેં આયા નહિ, તો રાગકા પોષણ કરનેવાલા, માન્યતા કરનેવાલા, સ્થાપન કરનેવાલા, ઉસમેં લાભ માનનેવાલા, દુનિયાકો (કહેગા) કિ રાગસે લાભ હોગા, ક્રમે ક્રમે રાગકી ઐસી ક્રિયા કરો, ક્રિયાસે લાભ હોગા. ઐસા મૂઢ પ્રાણી આપકી વીતરાગીવિજ્ઞાનઘન દશાકો નહિ નમેગા. બરાબર હૈ ? યહાં તો નમનેવાલા સમ્યગ્દ્રષ્ટિ લિયા હૈ. સમજમેં આયા ?

હે આત્મા ! **પરમ ભક્તિ અનુરાગ સે**... ઐસા શબ્દ લિયા હૈ. **જિનવર કે ચરણકમલોં કો નમસ્કાર કરતે હૈં**... પરમ ભક્તિ.... ઐસા ઉલ્લાસ કિ જૈસે માતાકી ગોદમેં બાલક પડા હો ઔર ઉસકો માતા પ્રત્યે પ્રેમ આતા હૈ, ઐસે સર્વજ્ઞ વીતરાગ ત્રિલોકનાથ કિ જિનકો ચૈતન્ય આનંદઘન (ઐસી) પ્રગટ દશા હુઈ, ઉનકે પ્રતિ ગોદમેં જાતે હૈં, પ્રભુ ! મોટાને ઉત્સંગ નાનાને શી ચિંતા ? વેલજીભાઈ ! લ્યો, એનો એ શબ્દ બોલ્યા, ફેરવ્યું નહિ કાંઈ. કાંઈક શબ્દફેર છેને થોડો ? એ માટે તો તમને કીધું. 'મોટાને ઉત્સંગ...' શું શબ્દ છે ? 'બેઠાને' કંઈક શબ્દ છે. છે કંઈક. 'મોટાને ઉત્સંગ, બેઠાને શી ચિંતા, તેમ પ્રભુ પરમ પ્રસાદ, સેવક થયા નિશ્ચિંતા. તેમ પ્રભુ ચરણ પસાય, સેવક થયા નિશ્ચિંતા.' જુઓ ! યહાં સેવકકો, ભગવાન સર્વજ્ઞ પરમાત્મા ત્રિલોકનાથ આત્માકી સમ્યક્ ચીજકો આદર દેકર રાગ આતા હૈ તો ઉસમેં વંદન કરતે હૈં.

તો કહતે હૈં, હે પ્રભુ ! આપકે ચરણકમલમેં નમતે હૈં. પ્રભુ ! હમેં આપકા હી શરણ હૈ. ઉસકા અર્થ કિ આપકી જો મોટપ-બઢાઈ આપકો પ્રગટ હુઈ, ઐસી મેરી દ્રષ્ટિમેં હમારા સ્વભાવ પ્રગટ માનનેમેં આયા હૈ. અબ, હમારી સ્થિરતા બાકી હૈ, તો રમણતા કરતે કરતે આપ જૈસી પર્યાય પ્રગટ કરનેલાયક હમ હો ગયે હૈં. સમજમેં આયા? ઉસે સર્વજ્ઞ પરમાત્માકા પરમ ભક્ત વ્યવહારસે કહનેમેં આતા હૈ. સમજમેં આયા ? જિસકા દોષ બિલ્કુલ નિકલ ગયા હૈ ઐસા નિર્દોષ પરમાત્મા.... જિસકો દોષ રુચતે હૈં.. પુણ્ય-પાપ કિ

શુભ-અશુભભાવ દોષ રુચતે હૈં વહ નિર્દોષ ભગવાનકો માનતા નહીં. વહ નિર્દોષ ભગવાનકો નમન કરતા નહીં. બરાબર હૈ ધનાલાલજી ? 'મોટાને ઉત્સંગ...' પ્રભુ ! આપના ચરણમાં પડ્યા છીએ હોં. આ દાસ... દાસ સમ્યગ્દ્રષ્ટિ હી હો સકતા હૈ, દૂસરા દાસ હો સકતા નહિ. ભગવાન સચ્ચિદાનંદ પ્રભુ શુદ્ધ જ્ઞાયકકી દ્રષ્ટિ, રુચિ, પરિણતી હુઈ, રાગ બાકી હૈ, પૂર્ણતા નહીં હૈ, તો કહતે હૈં, પ્રભુ ! હમ આપકે દાસ હૈં. વો સાધકજીવ હી ભગવાનકા દાસ હો સકતા હૈ. રાગ ઔર પુણ્યસે ધર્મ માનનેવાલા મિથ્યાદ્રષ્ટિ ભગવાનકા દાસ હો સકતા નહીં. સમજમેં આયા ?

તો કહતે હૈં, **પરમ ભક્તિ અનુરાગ સે જિનવર કે ચરણકમલોં કો નમસ્કાર કરતે હૈં**, **વે શ્રેષ્ઠભાવરુપ 'શસ્ત્ર' સે**.... **શ્રેષ્ઠભાવરુપ 'શસ્ત્ર'**... 'શ્રેષ્ઠ'કા અર્થ શુદ્ધભાવ.. શુદ્ધભાવ.. ભગવાનકી ભક્તિકા વિકલ્પ હૈ, ઉસકી ભક્તિ હૈ, પણ અંદરમેં આત્માકે સ્વભાવકી રુચિ, દ્રષ્ટિ.. મેરા ચિદાનંદ એકરૂપ સમ સ્વભાવ હૈ ઐસી રુચિ, દ્રષ્ટિ હો ગઈ હૈ—ઐસે ઉસકે આશ્રયસે જો શુદ્ધભાવ પ્રગટ હોતા હૈ, યે **શ્રેષ્ઠભાવરૂપ 'શસ્ત્ર' સે જન્મ અર્થાત્ સંસારરૂપી બેલ કે મૂલ જો મિથ્યાત્વ આદિ કર્મ ઉસકો નષ્ટ કર ડાલતે હૈં (ખોદ ડાલતે હૈં)**. ખોદી કાઢે છે. વાસ્તવિક વીતરાગ ચૈતન્યસ્વભાવકી રુચિ કરનેવાલા વો હી ભગવાનકી ખરેખર ભક્તિ કરને આયે. ભ્રમણા.. રાગ, વિકલ્પ, પરવસ્તુ મેરી હૈ ને મેરેમેં હૈ—ઐસી જો ભ્રમણા (હૈ, ઉસે)—ચૈતન્ય જ્ઞાયકકી દ્રષ્ટિ કરતે હૈં ઉસકી રુચિસે, પરિણતીસે, અવસ્થાસે વહ ભ્રમણા આદિ કર્મકો—જિનવરકે દાસ નાશ કર સકતે હૈં. રાગકે દાસ નાશ કર સકતે નહીં. સમજમેં આયા ?

સંસારરૂપી બેલ.... મિથ્યાત્વ આદિ કર્મ ઉસકો નષ્ટ કર ડાલતે હૈં. મિથ્યાત્વ આદિ છે ને ? ચારિત્ર દોષ હો, સબ હૈ.... સંસાર નષ્ટ કરતે હૈં–નાશ કરી નાંખે. અવસ્થામેં (દોષ) હૈ, (મલિન) અવસ્થા હૈ. મલિન અવસ્થા ન હો તો નિર્મલતાકા પ્રગટ અનુભવ હોના ચાહિયે. ઔર અંતર સ્વભાવમેં પૂર્ણ નિર્મલતા ન હો તો પ્રગટ કહાંસે હોગી ? કોઈ બહારસે ચીજ આતી નહીં. અંતરમેં જો અખંડ આનંદ શુદ્ધ ચિદાનંદમૂર્તિ સ્વભાવ પડા હૈ.... ઉસકી દશામેં જો પૂર્ણ આનંદ હો તો મલિનતાકા અનુભવ હોતા નહીં. મલિનતાકા– રાગકો અનુભવે વો મલિન હૈ. તો જબ લગ રાગ હૈ, તબ લગ નિર્મલ પૂર્ણ દશાકા અનુભવ નહિ હૈ. પણ આત્માકી દ્રષ્ટિકા અનુભવ હો ગયા, તો કહતે હૈં, પ્રભુ ! આપ તો ..... આપકો પૂર્ણ દશા પ્રગટ હુઈ હૈ. આપકા સેવક નિશ્ચિંત હૈ. અલ્પકાલમેં હમ રાગ આદિકો સ્વભાવકી શ્રેષ્ઠ ભાવનાસે નાશ કરેંગેં. ઉસમેં હમેં સંદેહ નહીં હૈ. હમ આપકે જૈસી દશા પ્રાપ્ત કરેંગેં.

ઐસે સમ્યગ્દ્રષ્ટિ ભગવાનકો નમન કરતે (હુએ) અપની ભાવનાકો ઉછાલતે હૈં. સમજાય છે કાંઈ ?

ભાવાર્થ : **અપની શ્રદ્ધા–રુચિ–પ્રતીતિ સે જો જિનેશ્વરદેવ કો નમસ્કાર કરતા હૈ**... જિનેશ્વર એટલે જિન. જિન એટલે રાગ અને અજ્ઞાન જીતકર જિસને વીતરાગ વિજ્ઞાનઘનદશા પ્રાપ્ત કી, ઐસે જિનેશ્વરદેવકો શ્રદ્ધા–રૂચિ–પ્રતીતિસે નમતા હૈ. હવે આવ્યું, જુઓ ! **ઉનકે સત્યાર્થસ્વરૂપ સર્વજ્ઞ વીતરાગપને કો જાનકર**... ભગવાન પૂર્ણાનંદકી પ્રાપ્તિ જિસે હુઈ, વો સત્યાર્થસ્વરૂપ સર્વજ્ઞ હૈ. એક સમયમેં તીન કાલ તીન લોક જાનતે હૈં ઔર વીતરાગ હૈ (અર્થાત્) કષાયદોષ રહિત હૈ. ઐસા જાનકર.... **સત્યાર્થસ્વરૂપ**–સાચા સ્વરૂપ **સર્વજ્ઞ વીતરાગપને કો જાનકર ભક્તિ કે અનુરાગ સે નમસ્કાર કરતા હૈ**. ઓહો! ઐસા કહનેવાલા... વાસ્તવિક તત્ત્વકી ઐસી ઉપદેશ શૈલી સર્વજ્ઞ ભગવાન સિવા આતી નહિ. ઐસા અંતરદ્રષ્ટિકા પ્રેમ સહિત ભગવાનકે ચરણકમલકો નમતા હૈ, **તબ જ્ઞાત હોતા હૈ કિ સમ્યગ્દર્શન કી પ્રાપ્તિ કા યહ ચિન્હ હૈ**. સમજમેં આયા ? બાબુભાઈ ! વાત પણ બહુ... પણ શરતું બહુ હોં એમાં. સમજાણું ? શરતું... શરતું સમજેને ? ક્યા કહતે હૈં તુમ્હારે ? શરત.. શરત. એક તો ભગવાન શુદ્ધ ચિદાનંદ પરમાનંદ .... અપના હી સ્વભાવ હૈ. કોઈ બાહરસે આનેવાલા નહિ હૈ. ઐસી ચીજકી રૂચિ જમી ઔર રાગ આદિ આતા હૈ ઉસકી રુચિ છૂટ ગઈ. ઐસે જીવ પૂર્ણાનંદકી પ્રાપ્તિકા પ્રયત્ન અંતરમેં કરતે હૈં, વે હી સત્યાર્થસ્વરૂપ સર્વજ્ઞ વીતરાગકો જાનતે હૈં. દૂસરે સત્યાર્થસ્વરૂપ સર્વજ્ઞ વીતરાગકો જાનતે નહીં. સમજમેં આયા ?

સમ્યગ્દર્શન કી પ્રાપ્તિ કા યહ ચિન્હ હૈ. અંતરકા વીતરાગભાવ—અકષાય નિર્દોષસ્વભાવ રૂચા ઔર જરી અસ્થિરતાકા રાગ–ચારિત્રદોષ બાકી હૈ, (તો) ભગવાનકે પ્રતિ ઉછલતા પ્રેમ હૈ, ઓહો ! ઉસને પૂર્ણ પરમાત્માકી બાત કી. ઉન્હોંને (માર્ગ) બતાયા, ઉન્હોંને અપના માર્ગ કિયા ઔર (જિસ વિધિસે) પ્રાપ્ત કિયા વો વિધિ હમકો કહી. ઐસે પ્રેમસે જો વંદન કરતે હૈં, **તબ જ્ઞાત હોતા હૈ કિ સમ્યગ્દર્શન કી પ્રાપ્તિ કા યહ ચિન્હ હૈ, ઈસલિયે માલૂમ હોતા હૈ કિ ઈસકે મિથ્યાત્વ કા નાશ હો ગયા**. તબ જ્ઞાત હોતા કિ ઉસકી ભ્રમણા.. રાગસે, નિમિત્તસે, સંયોગસે ધર્મ માનના વો સબ ભ્રમણા મિથ્યાભ્રમ હૈ—(ઉસકા) નાશ હુઆ. **અબ આગામી સંસાર કી વૃદ્ધિ ઈસકે નહીં હોગી**, લ્યો. અલ્પકાલમેં ઉસકે રાગાદિ નાશ હોકર પરમાત્મા .... સાદિ-અનંત શુદ્ધ આનંદકંદ (દશા) પ્રગટ હો જાયેગી. ઐસા જાનિયે કિ ઈસકે સંસાર–ભવ હૈ નહીં. **ઈસપ્રકાર બતાયા હૈ**. કહો, સમજાય છે કાંઈ ?

આગે કહતે હૈં કિ જો જિનસમ્યક્ત્વ કો પ્રાપ્ત પુરૂષ હૈ સો વહ આગામી કર્મ સે લિપ્ત નહીં હોતા હૈ. ભગવાન આત્મા રાગ ઔર કર્મસે નિર્લેપ ભિન્ન ચીજ હૈ. ઐસા અંતરમેં બોધ હો ગયા... ભગવાન પ્રભુ ચૈતન્યમૂર્તિ... દ્રષ્ટાંત આપશે. જેમ કમલિનીનું પત્ર પાણીમાં લેપાતું નથી. કમલિનીનું પત્ર... એમ ભગવાન ચિદાનંદ આખો આત્મા, ક્ષણિક રાગ હોતા હૈ ઔર કર્મકા સંયોગ સંબંધ હૈ ઉસસે નિરાલા તત્ત્વ હૈ. નિરાલા હૈ. તો રાગ, પુણ્ય વિકલ્પસે ઉસકા સંગ નહિ. તો કર્મકા–જડકા તો સંગ ઉસમેં હૈ નહિ. ઐસી અપને સ્વભાવકા જિનસમ્યગ્દર્શન હુઆ, તો કહતે હૈં કિ **વહ આગામી કર્મ સે લિપ્ત નહીં હોતા હૈ**. ભવિષ્યકા કર્મકા ઉસકો બંધ હોતા નહીં.

जह सलिलेण ण लिप्पइ कमलिणिपत्तं सहावपवडीए।
तह भावेण ण लिप्पइ कसायविसएहिं सप्पुरिसो।।१५४।।
यथा सलिलेन न लिप्यते कमलिनीपत्र स्वभावप्रकृत्या।
तथा भावेन न लिप्यते कषायविषयैः सत्पुरुषः।।१५४।।

જૈસે... વો અપને દ્રષ્ટાત આ ગયા હૈ ૧૪વીં ગાથા, સમયસારમેં. **જૈસે કમલિનીકા પત્ર અપને સ્વભાવ સે હી**.... કમલિનીકા પત્રકા સ્વભાવ હી ઐસા હૈ. ઉસકે નીચે ઝીણી ઝીણી રોમ ઐસી કોરી હૈ કિ પાણીમેં પડા દિખે કિ ડૂબા (દિખે, પણ) ઉપર બિંદુ અટકે નહીં. ચોખ્ખા (-સુખા) પડા રહે. કમલનીકા પત્રકા નીચે રૂંવાટી ઐસી કોરી.. કોરી.. કોરી હૈ. રૂંવાટી સમજતે હો ? ઝીણી, ઝીણી. રૂંવાટા વો તો વનસ્પતિ હૈ. પણ ઉસ જાતિકી ઝીણી ઝીણી હોતી હૈ. આમ ઉપાડો, પાણીસે કુછ લેનાદેના નહીં. પાણીસે છુઆ હી નહીં, પાણીમેં ડૂબા હી નહીં, પાણીસે સંબંધ હુઆ હી નહીં. ઐસા પ્રકૃતિ–સ્વભાવ હૈ. કિસકા ? વો કમલિનીકા પત્રકા. **જલ સે લિપ્ત નહીં હોતા હૈ**... વો દ્રષ્ટાંત દિયા.

વૈસે સમ્યગ્દ્રષ્ટિ સત્ પુરુષ હૈ... ભગવાન આત્મા રાગ, પુણ્ય-પાપકે વિકલ્પસે મેરી અંતર્મુખ ચીજ ભિન્ન હૈ ઔર કર્મ અને શરીરસે મેરી ચીજ તદ્દન અસંગ–જુદી હૈ. ઐસા અંતરમેં સમ્યગ્દર્શન-બોધ હો ગયા, વો સત્પુરુષ હૈ. **વે અપને ભાવ સે હી ક્રોધાદિક કષાય** સે લિપ્ત નહીં હોતા. ઉસે કર્મકા બંધ હોતા નહીં. ક્યોંકિ કર્મકા બંધકા કારણ ઉસે કરતા નહીં. સ્વભાવ.. સ્વભાવ.. સ્વભાવ.. જ્ઞાતા-દ્રષ્ટા જગતકા ઔર જ્ઞેય-દ્રશ્ય (ઉસકા) જ્ઞાતા-દ્રષ્ટા. જગતકે દ્રશ્યકા દ્રષ્ટા મૈં હૂં, જ્ઞેયકા જ્ઞાતા હૂં, દૂસરા કોઈ સંબંધ મુજે હૈ નહીં. ઐસા અંર્તદ્રષ્ટિ હુઈ, વો કષાય-ક્રોધ-માન-માયા આદિ (રૂપ) હોતા નહિ ઔર વિષયકી વાસનાકી ગંધ ભી ઉસકો હોતી નહીં. કોરા રહતે હૈં, પણ સ્વભાવકી એકાગ્રતાકી ભાવનામેં વો ભી ક્રમે-ક્રમે છૂટ જાતે હૈં. ઉસકો કર્મકા બંધ હોતા નહીં.

આહીં તો પાણીનું દ્રષ્ટાંત આપ્યું. કમલિનીને જળ અડતું નથી. અડતા ક્યા ? છુતા નહિ. કમલિનીકે પત્રકો જલ છૂતા હી નહીં કભી. એમ સત્પુરુષ સમ્યગ્દ્રષ્ટિ જીવ... નારિયેલ-શ્રીફલમેં જૈસા ગોટા ભિન્ન હૈ.... શ્રીફલમેં મીઠા.. મીઠા.. સફેદ ટોપરા હૈ વો છાલસે ભિન્ન હૈ, કાચલીસે ભિન્ન હૈ ઔર કાચલી તરફકી રાતડ હોતી હૈ ઉસસે ભી ભિન્ન હૈ. ઐસે ભગવાન આત્મા શરીરરૂપી કાચલીસે ભિન્ન હૈ. શરીરરૂપી છાલા. ઉપરનું છાલું હોય છે ને ? આ છાલાને દળીને લોટ કાઢે છેને ? અંદર કર્મરૂપી આઠ કર્મના રજકણ ઝીણી માટી-ધૂળ વો કાચલી હૈ, વો કાચલીસે (ભી) ભિન્ન હૈ. ઔર રાતડ નામ પુણ્ય-પાપકે વિકલ્પસે ભી ભગવાન તો ભિન્ન હૈ. ચૈતન્યમૂર્તિ વો રાગસે ભી ભિન્ન હૈ. ઐસી જિસકો દ્રષ્ટિ હો ગઈ—સમ્યગ્દર્શન હુઆ, વો વિકારસે, બંધસે લિપાતા નહીં. સમજમેં આયા ? જુઓ ! આ ભાવશુદ્ધનો અધિકાર. ભાવપ્રાભૃત હૈ ન ? ભાવપ્રાભૃત. શુભ ભી ભાવ હૈ, અશુભ ભી ભાવ હૈ ને શુદ્ધ ભી ભાવ હૈ. હિંસા, જૂઠું, ચોરી, વિષય, ભોગવાસના, કામ, ક્રોધ એ અશુભભાવ છે, પાપવાસના હૈ. દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ, તપ, જપ, જાત્રા, નામસ્મરણ, કોમલતા ઐસા વિકલ્પ વો સબ શુભરાગરૂપી દોષ હૈ. ઉસસે ભગવાન આત્મા ભિન્ન હૈ ઐસી દ્રષ્ટિ હુઈ, બંધન નહિ હૈ ઉસકો. વો અલ્પકાલમેં રાગ આદિસે છૂટ જાયેગા ઔર પરમાત્મપદકી પ્રાપ્તિ-મુક્તિ હો જાયેગી. કહો, સમજાય છે કાંઈ ?

ભાવાર્થ : સમ્યગ્દ્રષ્ટિ પુરુષ કે... 'સમ્યક્'—સાચી દ્રષ્ટિ. 'સાચી દ્રષ્ટિ'કા અર્થ પૂર્ણ આનંદ અને જ્ઞાનસ્વભાવકી પ્રતીત હુઈ ઔર રાગસે પૃથક્, નિમિત્તસે પૃથક્ અપના સ્વભાવ (હૈ ઐસા) ભેદજ્ઞાન કિયા. ઐસા સત્પુરુષ સમ્યગ્દ્રષ્ટિ કે **મિથ્યાત્વ ઔર અનંતાનુબંધી કષાય કા તો સર્વથા અભાવ હી હૈ**. ઉસકો ભ્રમણા હોતી નહી કિ રાગસે લાભ હૈ, નિમિત્તસે લાભ હૈ.—ઐસા મિથ્યા અભિપ્રાય હોતા નહીં. અનંતાનુબંધી નહીં. અનંત સંસારકા કારણ ક્રોધ-માન-માયા-લોભ (કિ) જો સ્વભાવકા અનાદર કરતા હૈ. શુદ્ધ ચિદાનંદકા અનાદર હોતા હૈ ઐસા ક્રોધ, માન, કપટ ને લોભ સમ્યગ્દ્રષ્ટિ-ધર્મીકી સ્વભાવદશામેં હોતા નહીં.

અન્ય કષાયોં કા યથાસંભવ અભાવ હૈ. હાસ્ય, રતિ (આદિ) દૂસરે કષાયકા રસ મંદ જિતના પડ઼તા હૈ, ઈતના થોડા કષાય અભાવ હો ગયા હૈ. **મિથ્યાત્વ...** વિપરીત માન્યતા—વિપરીત અભિનિવેષ—મિથ્યા-જૂઠા આશય (કિ) પુણ્યસે ધર્મ (માનના) ઔર વર્તમાનમેં અલ્પજ્ઞ પર્યાય હૈ ઉસકો પૂર્ણ માનના ઔર નિમિત્ત આદિસે લાભ માને ઐસી વર્તમાન દ્રષ્ટિ જિસકી હૈ—ઐસા જો મિથ્યાત્વ ઔર **અનંતાનુબંધી** કષાય ઉસકે **અભાવ**

સે ઐસા ભાવ હોતા હૈ.... એના અભાવથી એવો નિર્મળ શુદ્ધભાવ પર્યાયમાં- અવસ્થામાં પ્રગટ હોય છે.

જો પરદ્રવ્યમાત્ર કે કર્તૃત્વ કી બુદ્ધિ તો નહીં હૈ... ક્યા કહતે હૈં ? આત્માકા સમ્યક્ ભાન હુઆ, તો દેહ આદિકી ક્રિયા મૈં કરતા હૂં ઐસી બુદ્ધિકા નાશ હો જાતા હૈ. દેહ, વાણી આદિ જડ મૈં કર સકતા હૂં કિ વાણી મૈં બોલ સકતા હૂં—(ઐસા) ત્રણ કાળમેં આત્મામેં નહીં. વાણીકે કારણસે વાણી નિકલતી હૈ, શરીરકે કારણસે શરીર ચલતા હૈ. ઉસકી વર્તમાન જડકી ક્રિયા–પર્યાય–અવસ્થાકા આત્મા કર્તા હૈ હી નહિ. સમજમેં આયા? ધર્મી સમ્યગ્દ્રષ્ટિ જ્ઞાની જીવ ઐસા અપનેકો સમજતા હૈ, માનતા હૈ કિ પરદ્રવ્ય, શરીર, વાણી, મન, આહાર, પાણી—વહ સબ જડ પરપદાર્થ હૈ. ઉસકા પલટના ઉસકે આધીન હૈ—જડકે આધીન હૈ. મેરા કામ કુછ નહિ હૈ ઉસમેં. મૈં બોલતા ભી નહીં, મૈં ચલતા ભી નહીં, મૈં ઉપદેશ દેતા નહીં, મૈં ખાતા નહીં, મૈં પીતા નહીં. વહ તો જડકા કામ જડમેં હોતા હૈ. ઓહોહો ! કહો, દેવીલાલજી ! ઐસી દ્રષ્ટિ, ધર્મકે શુરૂઆતવાલેકી ભી ઐસી સમ્યક્ દ્રષ્ટિ હો જાતી હૈ.

યે તો જહાં-તહાં અભિમાન.. ઐસા શરીરકા કામ કિયા, ઐસી વાણી હમને કી. દો ઘંટે ઐસા વ્યાખ્યાન દિયા કિ લોગ રંજનમંજન હો ગયે. અરે મૂઢ ! સમજ તો ખરો ! વો વાણી તો જડકી ધ્વનિ ઉઠતી હૈ, રજકણકી ધ્વનિ ઉઠતી હૈ. આત્મામેં કહાં વો રજકણ પડા હૈ ? આહાહા ! સમજમેં આતા હૈ ? આત્મા તો જ્ઞાનસ્વરૂપ ચિદાનંદ જ્ઞાતા-દ્રષ્ટા હૈ. વાણીકે રજકણકી ધ્વનિ ઉસમેં પડી હૈ ? ઉસકી ખાણમેં રજકણ ધૂલ હૈ ? યે ધૂલકી ધ્વનિ ઊઠતી હૈ. અજ્ઞાની વાણી કિ દેહકી ક્રિયાકા કર્તા હોતા હૈ, જ્ઞાની ઉસકા કર્તા નહિ હોતા. સમજાય છે કાંઈ ? (શ્રોતા : વ્યવહારનય ઉડી ગયો?) વ્યવહારનય ઉડી ગયો.

વ્યવહારનયસે કહનેમેં આતા હૈ, ક્યા ? કહનેમે આતા હૈ, પણ ઐસા હૈ નહીં—ઈસકા અર્થ ઐસા સમજના. વ્યવહારનયસે કહનેમેં આતા હૈ ઔર અભૂતાર્થદ્રષ્ટિસે કહા ગયા હૈ ઔર અસત્ કથનસે કહા હૈ, (પર) ઐસા હૈ નહિ.—ઐસા અર્થ વ્યવહારનયકા સમજના. સમજમેં આયા ? બોલનેમેં ઐસા આતા હૈ કિ ઉસને બોલા, ઉસને ઉપદેશ દિયા, પર ઐસા હૈ નહિ. વો તો જરી વિકલ્પકા સંબંધ હૈ ઔર ઉસકા સંબંધ દેખકર કહનેમેં આયા હૈ. પણ રજકણ–એક આંખકી પાંપણ ભી ચલતી હૈ વો આત્માકે અધિકારકી બાત નહીં. ભગવાન આત્મા જ્ઞાતા ચિદાનંદમૂર્તિ હૈ. વો જ્ઞાનકા એક અંશ ઉસકો અર્પે તો ક્રિયા હોતી હૈ (ઐસા) તીન કાલમેં નહીં હૈ. ઓહોહો ! સમજાય છે કાંઈ?

પરદ્રવ્યમાત્ર કે... પરદ્રવ્યમાત્ર ક્યોં કહા ? સબ પરદ્રવ્ય(કી ક્રિયા)—ખાના, પીના, લેના, દેના. આ વચન કોણ બોલે છે ? ક્યાં ગયો ? શું છે આ ? યે વચન કૌન બોલતા હૈ?

(શ્રોતા : ભાષાવર્ગણા). ભાષાવર્ગણા, લ્યો. યે ભાષાવર્ગણા બોલતી હૈ—ઐસે કહતા હૈ બાલક. ભાષાવર્ગણા રજકણકા પિંડ–સમૂહ પડા હૈ ઉસમેંસે ભાષા નિકલતી હૈ. (ભાષા) કહાં આત્મામેં પડી હૈ ? સમજમેં આયા ? રૂપચંદજી ! ભાષાવર્ગણા બોલતી હૈ. ઓય મા! વર્ણગા સમજે ? રજકણકા સમૂહ–વર્ગ.. વર્ગ.. સમૂહ. રજકણકા સમૂહ પડા હૈ ઉસસે વો ધ્વનિ (ઉઠતી હૈ). ભાષાવર્ગણા. શરીર ભી નહીં, શરીર ભી બોલતા નહીં. શરીર જુદી ચીજ હૈ, વાણી જુદી ચીજ હૈ. ભિન્ન-ભિન્નકા કાર્ય ભિન્ન-ભિન્ન હોતા હૈ. યે તો ભાન નહીં (ઔર) જહાં-તહાં મૈંને કિયા.. મૈંને કિયા.. મેંને કિયા. લ્યો. 'હું કરું હું કરું એ જ અજ્ઞાન છે, શકટનો ભાર જેમ શ્વાન તાણે.' કૂતરો.. કૂતરો.. કૂત્તા. મોટું શકટ–ગાડું. છ મણ ભાર ભર્યા હોય ને કૂતરો નીચે ચાલતો હોય, એનું માથું અડતું હોય જરી, એ માને કે મારે લઈને આ ચાલે છે. અરે ! ૫૦-૫૦ મણના, ૧૦૦ મણના બળદ ચલાવે છે. તારા ઉપર પડે તો મરી જા, કચરાઈ જા.

એમ જગતના પદાર્થ સ્ત્રી, કુટુંબ, શરીર ઔર વેષ આદિકી જડકી અવસ્થા, વો ઉસકે કારણસે હોતી હૈ. દૂસરા કહતા હૈ કિ હમારેસે દેશકા સુધાર હુઆ. પરકા સુધાર હુઆ. હમ પરકા સુધાર કર સકતે હૈં. કહતે હૈં કિ વો મિથ્યાદ્રષ્ટિ મૂઢ જીવ હૈ. ઉસકો પર ઔર સ્વકી ભિન્નતાકા ભાન હૈ નહીં. બરાબર હશે ? લ્યો. કુંવરજીભાઈ ! કહે છે કે આ કાંઈ કરતા નથી.—એમ કહે છે. મફતનો મોટર લઈને જાય. ત્યાં મફતનો માળો અભિમાન કરે છે એમ કહે છે. હવે તો નહિ જાતા હોય. ઓલા જાવા નહિ દેતા હોય. પરદ્રવ્યમાત્રનું કાંઈ કરતા (નથી). છાપ એવી છે તમારી હોં.

પરદ્રવ્યમાત્ર કે કર્તૃત્વ કી બુદ્ધિ તો નહીં હૈ... ઓહો ! સમજમેં આતા હૈ ? પોપટભાઈ ! આ પૈસા-બૈસા ધૂળ, કહે છે કે મેળવી શકતો નથી.—એમ કહે છે. આ પાંચ-પાંચ લાખની, દસ લાખની ધૂળ છેને માટી. એ તો માટી કાંકરા ધૂળ હૈ. તેરેમેં ક્યા પડા હૈ ? ઔર તેરી તાકાતસે વો ચીજ આતી હૈ ? ધૂળમાંય કામમાં આવતી નથી. ક્યા કામમેં આતી હૈ ? ઈતની આતી હૈ કિ વો મેરા હૈ (ઐસી) મમતામેં નિમિત્ત પડતા હૈ. કોઈ દૂસરે કામમેં આતી નહીં વો ચીજ. વો તો જડ હૈ, માટી હૈ, ધૂળ હૈ, અજીવ હૈ. આરે, આરે ! ક્યા કરના ? અરે પ્રભુ ! તેરી ચીજ ક્યા હૈ તું સમજ લે. ઔર પરચીજ ઉસકે કારણસે પલટતી હૈ, બદલતી હૈ, ટિકતી હૈ. ક્યા તેરે કારણસે (બદલતી) હૈ ? શરીરકી ક્રિયા, તેરા નિરોગ રહનેકા ભાવ હૈ તો ભી નિરોગ નહીં રહતી હૈ. વો તો જડકી અવસ્થા હૈ. .... કિ શરીરકો મૈં નિરોગ રખું. તો તો કોઈ રોગ હોવે હી નહીં શરીરમેં. વો તો જડકી– પરમાણુકી–પુદ્‌ગલકી અવસ્થાકો, આત્મા માનતા હૈ કિ મૈં કરતા હૂં. મૂઢ હૈ.

સમ્યગ્દ્રષ્ટિ ઐસા માનતા નહીં. ધર્મી માનતા હૈ કિ મૈં તો જ્ઞાન હૂં. મૈં તો વો હોતા હૈ ઉસકો જાનતા હૂં. મેરેસે હુઆ ઐસા મૈં માનતા નહીં. યે જહાં-તહાં.. હું કરું.. હું કરું.. હું કરું.. અભિમાન.. અભિમાન.. સાધુ નામ ધરાવે તો અભિમાન. મૈંને ઐસા ઉપદેશ દિયા, લોગોંકો ઐસા રંજન કર દિયા. અરે ભગવાન ! તુમ કૌન હો ? કહાં (પરમેં) ગયે (હો) તુમ? ક્યાં તેરે જ્ઞાનકા કોઈ ભાગ વાણીમેં આ ગયા હૈ ? કોઈ તેરે જ્ઞાનકા અંશ પરમેં પ્રવેશ કર ગયા હૈ કિ તુને કુછ દૂસરેકા કિયા ? સમ્યગ્દ્રષ્ટિ જીવકો **પરદ્રવ્યમાત્ર કે કર્તૃત્વ કી બુદ્ધિ તો નહીં હૈ**... બરાબર હશે વાડીભાઈ ? ધર્મકી દ્રષ્ટિ હુઈ નહિ, અસત્ય દ્રષ્ટિ હૈ, વો જહાં-તહાં જગતકી ચીજકા સ્વામી હોકર–માલિક હોકર કર્તા માનતા હૈ. માનતા હૈ, કર સકતા નહીં. સમજાણું ?

પરંતુ શેષ કષાયોં કે ઉદય સે કુછ રાગ-દ્વેષ હોતા હૈ... કહતે હૈં કિ આત્માકા ભાન હુઆ હૈ, ઈતના રાગ ઔર ભ્રમણા ગઈ. થોડા રાગ હૈ. **ઉસકો કર્મ કે ઉદય કે નિમિત્ત સે હુએ જાનતા હૈ**. રાગ આદિ હોતા હૈ વો મેરે સ્વભાવકી ચીજ નહીં. કર્મકે નિમિત્તકા જિતના–થોડા સંગ હૈ ઉસસે ઉત્પન્ન વો તો ઉપાધિભાવ હૈ. સમ્યગ્દ્રષ્ટિ–ધર્મી અપનેકો પરદ્રવ્યમાત્રકા રખનેવાલા, કરનેવાલા, બનાનેવાલા, વ્યવસ્થાપક નહિ માનતા ઔર થોડા રાગ બાકી હૈ ઉસે ઉપાધિ માનતા હૈ. વો તો રોગ હૈ. થોડા રાગ તો આતા હૈ, જબ (તક) વીતરાગ સર્વજ્ઞ ન હો તબ (તક). **ઈસલિયે ઉસમેં ભી કર્તૃત્વબુદ્ધિ નહીં હૈ**... રાગ મૈં રખતા હૂં ઐસી ઉસકી બુદ્ધિ તો વિકાર હૈ.. વિકાર(કા) વ્યાપાર હૈ. આત્માકે સ્વભાવમેં કુછ લાભ કરનેવાલા (નહીં). પરિણતિ જરી નબળાઈસે આ જાતી હૈ. મૈં (ઉસે) રખનેકા કર્તા (ભી નહીં). સમ્યગ્દ્રષ્ટિ ગૃહસ્થાશ્રમમેં આત્માકા અનુભવ સમ્યગ્દર્શન હો તો ભી ઐસે (કર્તા) માનતા નહીં.

તો ભી ઉન ભાવોં કો રોગ કે સમાન જાનકર.... યે વિકલ્પ ઉઠતે હૈં દયા-દાન, વાસના જરી રાગકી **ઉન ભાવોં કો રોગ કે સમાન જાનકર**... રોગ.. રોગ.. રોગ.. રોગ.. રોગ અચ્છા હૈ ? રોગ રખનેકી ઇચ્છા હૈ ? **જાનકર અચ્છા નહીં સમજતા હૈ**. ૧૦૪ ડિગ્રી તાવ-બુખાર અચ્છા હૈ ? નહિ. ૯૯ ડિગ્રી ? અચ્છા નહિ ? અચ્છા તો કહતે હૈં લોગ. અરે ૯૯ ડિગ્રી ભી જો છ મહિના ચલે તો જીથરીમેં ફોટા લેના પડે કિ ક્યા હૈ. કુછ હૈ કિ નહિ ? અંદર ફેફસામેં રોગ... સમજમેં આયા ? એક પુણ્યકા રાગ વિકલ્પમાત્ર ભી રોગ હૈ. ઉસકો અચ્છા માનનેવાલેકો ક્ષયરોગ પડા હૈ. (શ્રોતા : ....) ૯૯... પર તુમકો ખબર નહિ ડોક્ટરકો? ૯૯.. ૯૯.. ૯૯ થોડા અંદર (બુખાર) રહતા હૈ બહોત થોડાસા. કિતને સાલસે હૈ ? છ માસ. કુછ કુછ ફેફસામેં દરદ હોગા. ફેફસામેં ક્યા કહતે હૈં ? ચાંદા પડે ચાંદા. ચાંદા

પડેને ચાંદા. આહીં જીથરી ફોટો લેવરાવો. ઘણા એવા માણસો આવે છે. જુવાન હોય.. શરીરમાં કાંઈ થતું નથી. લોહી તો અચ્છા હૈ. કંઈપણ છ માસસે.... ફોટો પાડે તો કહે, ક્ષય હૈ. હેં ! ..... દુસરે ભાગમેં ગયા નહીં. કદાચિત્ મિટે તો મિટે. લાવો ખાટલો લાવો. જીથરી છેને ખાટલા. એમ ૯૯ (તાવ જેવો) રાગનો એક કણ પણ ભલો જાણે, યે રોગકો ભલા જાનનેવાલા હૈ. સમ્યગ્દ્રષ્ટિ રાગકો ભલા જાનતા નહીં.

ઈસપ્રકાર અપને ભાવોંસે હી કષાય-વિષયોં સે પ્રીતિ બુદ્ધિ નહીં હૈ... ઈસપ્રકાર અપને ભાવોંસે હી ધર્મીકો કષાય એટલે ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, પાંચે ઈન્દ્રિયના વિષય ભાવ ઉસમેં **પ્રીતિ બુદ્ધિ નહીં હૈ, ઈસલિયે ઉનસે લિપ્ત નહીં હોતા...** સમ્યગ્દ્રષ્ટિ તેનાથી લેપાયમાન થતો નથી. **જલકમલવત્ નિર્લેપ રહતા હૈ**. રાગ અને પરદ્રવ્યસે ભિન્ન કર્તા હોકર નિર્લેપદ્રષ્ટિમેં રહતે હૈં. **ઈસસે આગામી કર્મ કા બંધ નહીં હોતા હૈ**. ઈસસે આગામી કર્મકા બંધ ઉસકો હોતા નહીં. **સંસાર કી વૃદ્ધિ નહીં હોતી હૈ...** ભવ બઢતે નહીં. **ઐસા આશય હૈ**. યે ગાથાકા ઐસા આશય કહનેમેં આયા હૈ. વિશેષ કહેશે.

(પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ)

પ્રવચન નં. ૩
ગાથા ૧૧૦, ૧૧૧

૧૧૦ ગાથા છે. કૌંસમાં છે. **નિરંતર સ્મરણમેં રખના**.... એમ આવ્યું હતુંને પહેલું? દીક્ષા કાલકી નિરંતર ભાવના કરના. એ ટીકાનો શબ્દ છે. ભાષાકારે મૂક્યું છે. **ક્યા? સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્રકે વૃદ્ધિ હેતુ**... પહેલો આ તર્ક છે કે સમ્યગ્દર્શન.... આત્માનો સ્વભાવ છે એ એનો માલ છે. અનંત જ્ઞાન, અનંત આનંદ આદિ તત્ત્વનો માલ–સ્વભાવ એ વસ્તુસ્વભાવ છે. એનું ભાન થઈને મૂળ પહેલી પ્રતીત–સમ્યગ્દર્શન થાય અને એ સ્વરૂપનો શુદ્ધ ચૈતન્ય સ્વભાવ જે છે અંદર માલ–તત્ત્વ એનું જ્ઞાન થાય અને એમાં રમણતા થાય—એની વૃદ્ધિને હેતુ.... આ ત્રણ તો છે કહે છે. મુનિની વ્યાખ્યા છેને વિશેષપણે ? ત્રણ તો છે, પણ ત્રણની વૃદ્ધિને હેતુ **હે મુનિ ! દીક્ષા કે સમય કી અપૂર્વ ઉત્સાહમય તીવ્ર વિરક્ત દશા કો**... લિયા સ્મરણમેં. સમ્યગ્દ્રષ્ટિ જીવ જ્યારે દીક્ષા– ચારિત્ર લે છે, એ વખતની એને દીક્ષા સમયની અપૂર્વ ઉત્સાહમય તીવ્ર વિરક્તિ છે. જાણે બિલ્કુલ પર ઉપર લક્ષ જ ન કરું અને અંતરમાં જાઉં, એવી તીવ્ર ઉત્સાહદશા તે વખતે હોય છે. (શ્રોતા : .....) ભાવ ભલે હોય, પણ પાછળ શુદ્ધિની વૃદ્ધિ...... લક્ષ ન્યાં છે ને ? વૈરાગ્ય—રાગથી રહિત, સ્વરૂપ તરફના વલણવાળું ચિંતવન એ સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્રની વૃદ્ધિનું કારણ છે.

દીક્ષાને સમયે... આ તો સાચી દીક્ષા હોં, આ અત્યારે સાધારણ લે છે એ કંઈ દીક્ષા નથી. આ તો આત્માનો સ્વભાવ–માલ જેને અંતરનો ભાસ્યો છે. હું એક ચૈતન્યના સ્વભાવ–માલવાળી ચીજ છું, તત્ત્વ છું, પદાર્થ છું, વસ્તુ છું. મારામાં તો અનંત આનંદનો માલ વસ્યો છે. એની પર્યાય એનું માપ કરે છે. (શ્રોતા : એ શું છે?) એક સમયની દર્શન-જ્ઞાન-પર્યાય એનું માપ કરે છે કે આ પૂર્ણ છે એમ. માલ... વસ્તુ છેને તત્ત્વ–પદાર્થ. એનો જે ત્રિકાળી સ્વભાવ–તત્ત્વનું સત્ત્વ આખું, ધ્રુવ સત્ત્વ, એનું જેણે જ્ઞાનની પર્યાયમાં માપ કાઢ્યું છે કે આ ચીજ આવી છે. અને એ જ્ઞાનમાં એનું માપ એમ છે એવું આવતાં એને જે પ્રતીત થાય છે એનું નામ સમ્યગ્દર્શન છે. અને તે સ્વરૂપ નામ માલની કિંમત થઈ, પર્યાયે માપ કર્યું, પ્રતીતિ થઈ. એ ઉપરાંત હવે મારા સ્વરૂપમાં જે શક્તિરૂપે છે એને પર્યાયમાં લાવવા, અંતર રમણતા કરવી એનું નામ ચારિત્ર છે. એ ત્રણની વૃદ્ધિના હેતુએ વિચાર કરવો, એમ કહે છે.

દીક્ષાને સમયે આમ વૈરાગ્ય આવે અંદર. આખી દુનિયાથી જાણે ઉદાસ.. ઉદાસ.. ઉદયભાવથી પણ ઉદાસ.. મુનિપણું એટલે શું ! આહાહા ! (શ્રોતા : ....) સ્વભાવ સન્મુખ. (શ્રોતા ....) ના, ગુણસ્થાન તો છઠ્ઠું-સાતમું. દીક્ષા વખતે ભાવ જે હતોને એ આટલો હતો, બસ. પછી તો દીક્ષા થઈ, ત્યાં એ તો સાતમા (ગુણસ્થાને) ધ્યાનમાં રહે, પણ દીક્ષા પહેલા (ભાવ) તો આવો હોયને ? એકદમ પરથી ખસીને પૂર્ણ અંદરમાં જાવું છે. એવું ‘જયધવલ’માં આવે છે ને? ‘જયધવલ’. મેં તો દીક્ષા વખતે શુદ્ધ ઉપયોગને અંગીકાર કર્યો છે. (શ્રોતા : .....) હા, એ. મેં તો શુદ્ધ ઉપયોગ... જેમાં શુભભાવ પણ ન આવે. આહાહા ! ‘જયધવલ’. ત્યારે પ્રશ્ન આવ્યો હતો વીંછિયા. બે હજારની સાલ. ૩૦ વર્ષ થયા. ...... (સંવત) ૨૦૦૦. એમાં આ આવ્યું હતું. કીધું, ન્યાં કહ્યું હતું પહેલું.

જુઓ ! આ મુનિપણું ! તદ્દન ઉગ્ર ઉત્સાહથી આત્મા મારી ચીજ જે મૂળ વસ્તુ એમાં રમણ કરવું એ મેં પ્રતિજ્ઞા કરી હતી. આહા ! પણ આ શુભભાવ આવ્યો મહાવ્રત આદિનો, આહાર લેવાની વૃત્તિ આવી, એ મારું પચ્ચખાણ ભંગ થઈ ગયું. આહાહા ! વાણી તો જુઓ દિગંબર સંતોની ! એ કાંઈ કહે છેને ? આહાહા ! અરે ! મેં તો આત્માના અંતર આનંદસ્વરૂપમાં રમવું એવી મેં પ્રતિજ્ઞા કરી હતી, એ સિવાય બીજું નહીં. આહા ! અરે ! આ પાંચ-પચાસ વર્ષ કે લાખ-બે લાખ વર્ષમાં જે કંઈ શુભ ઉપયોગ આવ્યો અને એમાં હું અટક્યો, એ મારી પ્રતિજ્ઞાનો ભંગ થયો છે. આહાહા ! ગજબ વાત છે ને ! (શ્રોતા : ......) એ મુનિ(પણું)–ઉત્કૃષ્ટની વાત લીધી છે અહીંયા તો. એમાં આવે છે જયધવલમાં, પાઠ છે એ. મેં તો મારા શુદ્ધ ઉપયોગરૂપી લિંગપણું ગ્રહણ કર્યું છે. પંચ મહાવ્રતના વિકલ્પ એમ નહીં.

એ તો ‘મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશક’માંય આવે છે ને ? 'મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશક'માં આવે છે, શરૂઆતમાં. મેં તો શુદ્ધ ઉપયોગરૂપી મુનિપણું જે મોક્ષનું સાધન એને મેં અંગીકાર કર્યું છે. આહાહા ! ઉદયભાવથી મરી ગયો છું હું તો. મારા શુદ્ધ ઉપયોગથી રમું એ મારી ચીજ છે. આહાહા ! એવા મુનિપણાની પ્રતિજ્ઞા લીધી હતી, (એમાં) વચમાં આહારની વૃત્તિ આવી, આ શુભ ઉપયોગ, ધર્મ ઉપદેશ કરવો ને મહાવ્રતના પરિણામ... આહા ! જુઓ તો ખરા ! દિગંબરના તીવ્ર વચનોને લઈને.... આવે છેને શ્રીમદ્‌માં ? રહસ્ય સમજી શકાય છે. કે અહો ! વીતરાગતાનું વર્ણન ! જેને (એમ લાગે છે કે) પંચ મહાવ્રતના પરિણામથી પણ મારી પ્રતિજ્ઞામાં ભંગ થયો છે. આહાહા ! હું ફેર પ્રતિજ્ઞા લઉં છું મરણને ટાણે, સમાધિમરણને ટાણે.. આહાહા ! દેહ છૂટવાનો કાળ છે. હું ફેર પ્રતિજ્ઞા લઉં છું. મારે તો શુદ્ધ ઉપયોગમાં રહેવું છે. આહાહા ! ત્યારે એ પચ્ચખાણ કરી દેહ છોડે સમાધિમરણમાં. આહાહા ! દેહ

છૂટવાનો સમય તો આવશે કે નહિ ? બધાયને નહિ આવે ? જુવાનોને પછી આવશે એમ હશે ? આહાહા ! પરથી છૂટો તદ્દન ઉદાસ છું, મારા સ્વરૂપમાં હું સાવધાન છું. આહાહા ! દીક્ષા પ્રતિ જે ઉત્સાહ હતો એવી વિરક્તદશાને યાદ કરે છે. આહાહા ! આ તો સાચી દીક્ષાની વાત છે ને ? સમ્યગ્દર્શન સહિતની વાત છે. આહાહા !

દીક્ષા એટલે જે આત્માનો સ્વભાવ—સ્વ-ભાવ—કાયમી વસ્તુનો ભાવ—આનંદભાવ, જ્ઞાનભાવ, નિત્યાનંદભાવ, પ્રભુતાની પૂર્ણતાની સ્વચ્છતાનો ભાવ એવો જે મારો સ્વભાવ—એને મેં જે અનુભવમાં, પ્રતીતિમાં લીધો છે, હવે મારા માલમાં મારે રમવું છે. આહાહા ! મારી ઘરની ચીજમાં મારે રમવું છે, એનું નામ ચારિત્ર છે. આહાહા ! કહો, વજુભાઈ ! પહેલું જાણવું તો પડશે કે નહિ કે વસ્તુની સ્થિતિ આવી છે ? આહાહા ! વસ્તુ છેને પણ ? મહાવસ્તુ માલ. એક સમયની પર્યાય એ તો બારદાન છે, એ માલનું માપ કરનાર છે. આહાહા ! વસ્તુ છે ને ? રાગ-દ્વેષ તો નહીં, પણ વર્તમાન પર્યાય જે છે એ પર્યાય ત્રિકાળી વસ્તુનું માપ કરે, માલને તોળે છે. આહા ! એવી સમ્યગ્દર્શનપર્યાય, સમ્યગ્જ્ઞાનપર્યાયમાં આવો માલ જેને અંતર બેઠો છે. વસ્તુ છેને પણ એ ? સત્વ છે ને? સત્‌નું સત્ત્વ છે ને ? સત્ પણું છે ને ? પૂર્ણ આનંદ ને પૂર્ણ સ્વચ્છતા ને પૂર્ણ પ્રભુતા એ એનું મૂળ સ્વરૂપ–માલ છે. એ માલનું માપ કરીને પ્રતીતિ જેને અંતરમાં થઈ ગઈ છે, એને હવે દીક્ષાકાળે અંતર રમણતામાં તો એટલી ઉત્સુકતા થાય છે કે હવે હું તો આમાં જ આવું, બસ થઈ રહ્યું. બહાર નીકળવું જ નથી. આહાહા !

એવી **અપૂર્વ ઉત્સાહમય તીવ્ર વિરક્ત દશા કો** સમરણમાં લાવે. આહાહા ! એક વાત. **કિસી રોગોત્પતિ કે સમય**... રોગ આકરો આવ્યો હોય શરીરમાં. આહા ! એક છોડી જુવાન હતી ૧૨-૧૩ વર્ષની. એને રાણપુરમાં હડકાયું કૂતરું કરડ્યું. આપણે પ્રેમચંદભાઈ હતાને એના ભાઈબંધ હતા, મોઢ. એની દીકરી હતી. એના બાપ મરી ગયા હતા. આ પ્રેમચંદભાઈ, નહિ ? ..... એને હડકાયું કૂતરું કરડ્યું. એમાં હડકાયું કૂતરું .... ન દેખાડાય પાણી, ન પવાય પાણી, ન અપાય આહાર, ન નખાય પંખો, એટલી પીડા એને (કે) પવનેય નખાય નહિ. આહાહા ! આવા રોગ ટાણે કેવો વૈરાગ્ય હોય ! વૈરાગ્ય કરે તો. (શ્રોતા : વૈરાગીને ....). વૈરાગીને .... આહાહા ! પ્રેમચંદભાઈને કહે, કાકા ! એ મોઢ હતા. ...... બહુ મિત્ર હતા. મરી ગયા એ તો બિચારા. પ્રેમચંદભાઈ બેઠેલા. કાકા ! મને ક્યાંય ચેન પડતું નથી. મને શું પીડા થાય છે એ હું કહી શકતી નથી. કાંઈ મને ખબર પડતી નથી. પીડા.. પીડા.. પીડા.. હડકાયું કૂતરું.... કાંઈ ચેન પડે નહીં. આહાહા ! સૂતા સૂવાય નહીં, બેઠા બેસાય નહિ, પવનના પંખા નખાય નહિ, પાણી પીવાય નહિ, આહાર લેવાય નહિ.

આહાહા! એ ૨૪ કલાકે કે ૪૮ કલાકે દેહ એમને એમ છૂટી જશે. આહાહા ! જુઓ ! આ રોગના કાળ. એ વખતે ધર્માત્માને વૈરાગ્ય એવો આવે.. આહાહા ! આ શરીર !

એક ગાયને મેં જોઈ હતી હીરાભાઈના મકાનમાં હતાને ત્યારે. ગાય એક હતી એને હડકાયું કૂતરું કરડેલું. ગાય મોટી લઠ્ઠ જેવી. ગાય ચારેકોર ફર્યાફર..... ન પીવે પાણી, નહિ આહાર, નહિ પવન. અરેરાટ ! એ ૨૪ કલાક કે થોડા કલાક રહી. ... કંઈ હતું એમાં પડી પડીને તરફડીયા મારે. શરીર જુઓ તો નિરોગ જુવાન અવસ્થા હતી એ ગાયની. એક પોલીસ નીકળ્યો. પોલીસને કીધું, આ શું છે આ ? આ શું સ્થિતિ થાય છે જોઈ તેં ? દેહની આ સ્થિતિ છે બાપા ! આહાહા ! આત્મા અંદર દેહથી જુદી ચીજ છે એની ખબરું નથી. એ પોલીસેય બિચારો ..... જુઓ ! કીધું, જુઓ ! આ તરફડે. આહાહા ! એમાં કાગડા મારે .... પૂંછડું હલાવી શકે નહીં. જુઓ ! આ દશા શરીરની. આહાહા ! એવા રોગને કાળે જ્યારે વૈરાગ્યની વૃત્તિ ઊભી થઈ હોય ત્યારે, કહે છે કે યાદ રાખજે ભાઈ ! આહાહા ! દુનિયાની લાલચમાં ભૂલી ન જજે ભાઈ ! એવે કાળે કેમ ભૂલી જાય છે આહાર-પાણી ? આહાહા !

લાઠીવાળી બાઈનું નહોતું કહ્યું ? ઘણીવાર કહ્યું છે. લાઠીની છોડી હતી જુવાન અને રૂપાળી. બે વરસનું પરણેતર. એનો ધણી નવી પરણેલો. જૂની મરી ગયેલી. શીતળા નીકળ્યા. દાણે-દાણે ઈયળ. ધીરૂભાઈનું મકાન છેને ત્યાં ? આપણે તલકચંદભાઈ, નહિ ? એના ડેલામાં પાછળ હતા. તળાઈમાં નાખેલી. આમ જુવાન અવસ્થા, રૂપાળું શરીર. નવી પરણેલી, એમાં ધણી... આહા ! આમ શરીર કરે તો, બા ! મેં આવા પાપ આ ભવમાં નથી કર્યાં. મારાથી કાંઈ સહન થતું નથી. કેમ શું થાય છે, શું કરવું, કાંઈ સૂઝ પડતી નથી. આમ ફેરવે તો હજારો ઈયળું આમ (પડે), આમ ફેરવે તો હજારો ઈયળું આમ પડે. દાણે- દાણે ઇયળ પડેલી. આહાહા ! આવા રોગના સમયને યાદ કરજે ભાઈ ! આહાહા ! એને નહિ, પણ તને પણ આમ થાય તો શું થાય—એમ યાદ કરજે બાપુ ! આહાહા !

એવા રોગની ઉત્પત્તિને કાળે.... આહાહા ! જુવાનજોધ અવસ્થા હતી હોં બાઈની. જુવાન હતી બાઈ. નરમ હતી બાઈ બિચારી. નરમ હતી. ઘણીવાર આવેને. એમ ને એમ સૂકાઈ ગઈ, પછી મરી ગઈ. આહાહા ! ન ભાવે ખાવું, ન ભાવે પીવું, ન ઊંઘ આવે, ન જાગતાં ઠીક પડે. કાંઈ ઠીક ન પડે. આહાહા ! આવે છેને ? શરીરમાં કેટલા કરોડ રોગ હોય છે ? કેટલા રોગ ? એય ધનજીભાઈ ! (શ્રોતા : ૫,૬૮,૯૬,૫૮૪). આહાહા ! આ રૂપાળા શરીર લાગે સારા. એમાં જ્યારે પાંચ કરોડ રોગ ફાટે રૂંવાટે રૂંવાટે. હમણાં આવશે આપણે આમાં. છેલ્લું. પહેલી ગાથાઓ .... છેને ? ૩૪ ગાથા ..... એક-એક અંગુલમાં ૯૬-૯૬ રોગ

છે. આહાહા ! છેને એમાં ? કેટલામું ? ૧૫૦ પાનું. ગાથા ૩૭, લ્યો. ૩૭ ગાથા છે એ. આપણે પડી રહી. ૩૭ ગાથા છે.

एक्केक्कंगुलि वाही छण्णवदी होंति जाण मणुयाणं ।
अवसेसे य सरीरे रोया भण कित्तिया भणिया ।।३७।।

મનુષ્યકે શરીરમેં એક-એક અંગુલમેં ૯૬-૯૬ રોગ... એક આટલો આંગળો (-વેઢો) એટલામાં ૯૬ રોગ. એવા આખા શરીરમાં... સમજાણું ? આહા ! એક-એક આટલું (વેઢિયુંને) અંગુલ કહેવાય. એમાં ૯૬ રોગ. એવા આખા શરીરમાં... ફાટે ત્યારે ખબર પડે. આહા ! છેવટે મરણ ટાણે આમ હાય.. હાય..! આંખ્યુંમાંથી આંસુ ચાલ્યા જાય. ....ભાઈના દીકરા અમુલખ હતા. નાનાલાલભાઈના કાકાના દીકરા. નાનાલાલભાઈ કરોડપતિ. બધા ઊભા હતા. આખો ઓરડો ભર્યો હતો. કરોડપતિ એના ભાઈ ત્રણેય— નાનાલાલભાઈ, મોહનભાઈ, બેચરભાઈ. એના કાકાનો દીકરો હતો. અમારું ચોમાસું ન્યાં હતું ૯૯માં. મરવાનું ટાણું અને બોલાવ્યા મંગલિક સંભળાવવા. ત્યાં બેચરભાઈએ હાથમાં રકાબીમાં જરી મોસંબી લઈ એને વહોરવા માટે આપી. પણ એ હાથમાં ઝાલી શક્યો નહિ અને આંખમાંથી આંસુની ધારા ચાલે. આ બધા ભાઈઓ કરોડપતિ હતા. શું હાલ નાખેને આમ ? એ વખતનો દશા જોઈ હોય તો... ૯૯ની સાલની વાત છે. ૩૨ વરસ થયા. રાજકોટમાં. ભાઈ ! એવા ટાણાને યાદ કરજે, કહે છે. આહાહા ! શાતાશીળીયા થઈને ખાધા-પીધાના ભાવને ભૂલી જજે હવે આવે ટાણે. આહાહા !

અહીંયા આવ્યુંને ? **રોગોત્પત્તિ કે સમય કી ઉગ્ર જ્ઞાન-વૈરાગ્ય સંપત્તિ કો....** દેખો ! ભાઈ ! આહાહા ! અરેરે ! એક ક્ષણ પણ શરીરમાં રહેવું ઠીક નથી—એમ લાગે એને. એમાં રાડેરાડ. ઈયળું ચાલે, બળતરા થાય, ઝબકારા બોલે એના અંદરમાં અગ્નિના. અગ્નિના તણખા હોય એમ આખા શરીરમાં લાગે, પગમાં અગ્નિના તણખા બોલતા હોય. આહાહા ! એવી રીતે એના આંતરડાઓમાં આમ... એવા રોગના સમયે ધર્મીને જ્ઞાન ને વૈરાગ્યની સંપત્તિ પ્રગટી છે એને યાદ કરજે ભાઈ ! આહાહા ! એ શરીરના રજકણો પણ મારા ધાર્યા ન થાય, એ હું કોને કહું કે આમ કરજે ? આહાહા !

કહે છે કે આવા ટાણે, હે મુનિ ! આવા રોગના કાળને યાદ કરજે. એ વખતની વૈરાગ્ય ને જ્ઞાનની સંપદાને યાદ કરજે એમ કહે છે. આહાહા ! એ વખતનું જ્ઞાન, એ વખતનો વૈરાગ્ય. આહાહા ! આ આત્માના મોક્ષમાર્ગની વૃદ્ધિને હેતુ આવી ભાવના કરજે. દુનિયાને ભૂલી જજે. આહા ! દુનિયા ક્યાં છે અને શું છે, એ એને ઘેરે રહી. મને કાંઈ મદદ કરે એવું છે નહીં. આહાહા ! આંખમાંથી આંસુ, ભાઈ ! બેચરભાઈના આંખમાંથી આંસુ જાતા હતા.

એના ઓલાને ડબલ ન્યુમોનિયા હતો. સૂવડાવે આમ હેઠે મૂકતા... મરવાની તૈયારી ...... પીડા.. પીડા.. પીડા.. ધારા ચાલી જાય આંખમાંથી. બેચરભાઈના આંખમાંથી આંસુ જાય. આહાહા ! નાનાલાલભાઈના ભાઈ બેચરભાઈ. મોટું શરીર.... પોતે મરતાં અસાધ્ય થઈ ગયેલાને. હડફેટ વાગી કંઈક. બેચરભાઈ અસાધ્ય રહ્યા હતા. .... એમ કાંઈક થયું હતું. અસાધ્ય.. અસાધ્ય.. કાંઈ ખબર ન મળે. મોટું શરીર એવું... આહાહા !

બાપુ ! એ જડના રોગને કાળે એ વખતે જ્ઞાનીને જ્ઞાન અને વૈરાગ્યની દશા હોય, તે દશાને યાદ કરજે. આહાહા ! આમ યાદ કરીશ નહિ કે મેં આમ શાતાપણે આમ લીધા ને બહુ ખાધા ને પીધા ને. મરી ગયો હવે. ખાધા-પીધા શું હતું ? આહાહા ! ખાધા-પીધા એ રાગ હતો. આહાહા ! રાગમાં તો રૂદન હતું. આત્માની શાંતિ રગડાઈ જતી. આહાહા ! એ ખાવા-પીવાની હોંશુમાં, પ્રભુ ! શાંતિને તો રગડી મારી તેં. આહાહા ! આ તો અંતરના માર્ગની શુદ્ધિની વૃદ્ધિ માટે આવી ભાવના કરજે, એમ કહે છે. તારો તો માલ પડ્યો છે. મોટી દુકાન છે અંદર. આહાહા ! મોટું ગોદામ છે. તારો ધ્રુવ મોટો ગોદામ છે. આહાહા ! અરે ! એ વાત બેસે કેમ ? ભાઈ ! પણ તું વસ્તુ છોને નાથ ! તત્ત્વ છો કે નહિ ? પદાર્થ છે કે નહીં ? એ પદાર્થ એક સમયની દશામાં આવી ગયો છે ? આહા ! એક સમયની પર્યાય– પલટતી દશા એમાં એ માલ આખો આવી ગયો છે ? એ તો ભિન્ન છે આખો. આહાહા ! એવા સ્વભાવની સન્મુખતાની દ્રષ્ટિ-જ્ઞાન-ચારિત્ર પ્રગટ્યાં છે, એની શુદ્ધિની વૃદ્ધિ માટે આવી ભાવના કરજે ભાઈ ! આ તો ભઈ ! જેને આત્માનું કલ્યાણ કરવું હોય એની વાતું છે. બીજાને તો (એમ લાગે કે) આ શું માંડી ? મારી નાખ્યા. તો અમારે સંસારનું કાંઈ કરવું રહ્યું નહીંને ? કોણ કરે ? બાપુ ! સાંભળને ભાઈ ! રાગ ને દ્વેષ, સંકલ્પ ને વિકલ્પ કરે. આહાહા !

બે વાત થઈ. **કિસી દુઃખ કે અવસર પર પ્રગટ હુઈ ઉદાસીનતા**... એવા કોઈ દુઃખ આવ્યા હોય, દીકરો મરી ગયો હોય ૨૦ વરસનો. બે દિવસના પરણેતરે મરી જાય અને એ વખતે એને વૈરાગ્ય થાય. આહા ! દુઃખનો પ્રસંગ છે ને. આહાહા ! એક ગામમાં એક ભાઈ મરી ગયો. બીજા ભાઈને ન કહેવાય કારણ કે એની પણ મરવાની તૈયારી હતી. એક મરી ગયો ને સ્મશાનમાં લઈ ગયા. બાળીને આહીં આવ્યા ત્યાં આ મરી ગયો. એને કહેવાય નહિ કે આ મરી ગયો છે બીજો ભાઈ. આહા ! ..... એવા દુઃખના પ્રસંગ (તારી સાથે) પણ ભજ્યા હોય. આહાહા ! એ પોકે પોકે રોતો હોય એ વખતે. અરેરે ! મારા દુઃખ કોને કહું ? કુંવરજીભાઈ કહેતા.

જ્ઞાનીને એ દુઃખના પ્રસંગે વૈરાગ્ય થઈ ગયો હોય છે. આહાહા ! દીકરો મર્યો હોય, દીકરી રાંડી હોય, મકાન બળ્યું હોય, વીમાવાળો એ જ વખતે ભાંગ્યો હોય. હા, ચારેકોરની લાગી હોય સરખી. એવા પ્રસંગે, હે જ્ઞાની ! યાદ કરજે તારા વૈરાગ્યને. આહાહા ! એ દુઃખના અવસર. પહેલું હતું દીક્ષાના વૈરાગ્યની, બીજો હતો રોગ પ્રત્યેનું, ત્રીજો દુઃખનો પ્રસંગ, એમ. દીકરી રાંડી હોય, દીકરો મર્યો હોય, બાયડી મરે નાની ઉંમરમાં અને ૨-૨ વર્ષના આંતરાના ૭-૮ છોકરા હોય. દસ-દસ છોકરા હોય, છોડીયું હોય. એ વખતે બાઈ મરી જાય, ઉંમર ૫૦ વરસની હોય, એ વખતે એને (-વૈરાગ્યને) યાદ કરજે, બાપા ! તને શું....? આ તો જ્ઞાનીની વાત છે ને. એ ફૂલચંદભાઈ ! આહાહા ! ઓલાને તો કાંઈ નહિ થાય. એ મરશે તો હું બીજી કરીશ. મોટી ઉંમર હોય તો બીજી ન થાય. પણ આ તો ધર્મીની વાત છે. ધર્મીને એવા બહારના પ્રસંગ આવ્યા હોય અને એ વખતે એને જ્ઞાન ને વૈરાગ્યની ધારા હોય એ યાદ કરજે તું, ભાઈ ! એમ કહે છે. આહાહા ! ૨૫-૨૫ વરસની દીકરી હોય, ઘરે પાલન-પોષણ કર્યું હોય, ખવરાવ્યું-પીવરાવ્યું બધું હોય અને એ પરણીને હરિજનને ઘેરે વઈ જાય, એ પ્રસંગ હોય ત્યારે શું થાતું હશે ? આ ખ્રિસ્તી-ખ્રિસ્તી લઈને વયા જાય છે ને. અત્યારે તો ઘણું થાય છે ને ? આહાહા ! એ બધું થાય. આહાહા !

આ કાળે એવો કાળ.... આ વૈરાગ્યના કાળ એવા બધા હોય છે. ૨૫-૨૫ વરસની છોડીયુંનું ભરણપોષણ કરીને (મોટી કરી હોય), મોટરમાં ફરવાની છૂટ આપી હોય, મોટરનો (ડ્રાઈવર) શીખ હોય એને લઈને વઈ જાય. શીખ શું કહેવાય ? શીખ કહેવાયને? મુંબઈમાં થયું છે. આ તો બધા બનેલા છેને ? સરદાર. હાં, સરદાર. એ સાચી વાત. આહાહા ! ધર્મીને પણ સંસારમાં એવો પ્રસંગ આવી જાય, કહે છે. આહા ! એ વખતે એને વૈરાગ્ય ને જ્ઞાનની ધારા આવે. આહાહા ! એ વખતનો પ્રસંગ છે આ. ધર્મીના પ્રસંગની વાત છે હોં. આહાહા ! એને ક્યાં મોઢું દેખાડવું, ક્યાં કરવું એમ થઈ જાય. હાય.. હાય..! પાંચ (માણસ)માં મોઢા આગળ બેસીને વાતું કરી હોય મોટી-મોટી. આ ઘેરે આવીને (ખબર પડી કે) આ થયું. હાય.. હાય..! જ્ઞાન ને વૈરાગ્ય થયા હોય ધર્મીને, એવા પ્રસંગમાં એને તું યાદ કરજે. ધર્મીને કહે છે. પ્રગટ ઉદાસીનતા.. ઉદાસ.. આહાહા !

ઘરમાં ૨૦ વરસનો છોકરો મરી ગયો હોય અને શિયાળાના દિ'માં પાક કર્યા હોય, ઓલા સાલમપાક ને શું કહેવાય એ ? સવારમાં અડદિયો ને.. એ બધા ઉપર ઉદાસ થઈ જાય ઉદાસ.. હાય.. હાય..! એક બાપ હતો. એકની એક દીકરી, એના પર એટલો પ્રેમ. કોઈ નહોતું ને દીકરો મરી ગયેલો ને એકની એક દીકરી. પ્રેમ બહુ. અફીણનું બંધાણ બહુ અફીણનું બંધાણ ઘણું. એ છોડી મરી ગઈ ને બાળીને આવ્યા. અરેરે ! જેના ઉપર મેં આખો

રાગ ઢોળ્યો. બાયડી નથી, છોકરા નથી, છોડી એક હતી. અરેરે ! એ છોડીને ગઈ, તો આ અફીણ છોડ્યું ન જાય હવે ? એ અફીણની દાબલી નાખી દીધી. અફીણનું જ બંધાણ... નાંખી દીધું. આહા ! આવા પ્રસંગ. દીકરી ને બાપ—બે. બાપ ને (દિકરી) બે જણા. એમાં આ એક ઉપર બહુ પ્રેમ. આ મરી ગઈ, એને બાળીને આવ્યો ને આહાહા ! આ અફીણનું ટાણું આવ્યુંને, બાપા ! લ્યોને. અરે ભાઈ ! એ દીકરી વિના ચાલશે કે નહિ હવે ? તો અફીણ વિના ન ચાલે ? એ દાબલી અફીણની હતી તે ફેંકી દીધી. એવા પ્રસંગને યાદ કરજે બાપુ ! એમ કહે છે. આહા ! પંડિતજી ! આહાહા ! અફીણ છોડી દીધું. ..... છોડ દિયા, અફીણકા બંધાણ થા વહ છોડ દિયા. એકની એક છોકરી વિના ચાલે છે, હવે હું એકલો રહ્યો. આહાહા !

કહે છે કે આત્માનું જેને ભાન થયું છે કે હું એક ચૈતન્ય આનંદના માલવાળું તત્ત્વ છું. મારામાં અતીન્દ્રિય આનંદ છે, આનંદનું ગોદામ છે મારો આત્મા આહાહા ! એવા અતીન્દ્રિય આનંદને ખોલીને એટલો કાઢી શકું અંદરથી, આહાહા ! એવી જેને પ્રતીતિ અને જ્ઞાન અને રમણતા થઈ છે એવા ધર્મીને, આવા પ્રસંગોને યાદ કરીને શુદ્ધિને વધારજે, એમ કહે છે. આહાહા ! કોઈ મારૂં નથી, હું કોઈનો નથી. એ તો હતું દ્રષ્ટિમાં. આ તો ચારિત્રની અસ્થિરતાની વ્યાખ્યામાં છે ને. આહાહા ! વસ્તુનો સ્વભાવ એ મારું શરણ છે એ મને ભાસ્યું છે. હવે બીજું કોઈ શરણ નથી જગતમાં. એમ ભાવના કરીને દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્રની શુદ્ધિને વધારે. આહાહા ! જયંતિભાઈ ! તમારા બે જણામાં એવો પ્રસંગ બન્યો ન હોય. વળી... ૩ બોલ કીધા.

કિસી ઉપદેશ ઔર તત્ત્વવિચાર કે ધન્ય અવસર પર... આહાહા ! આ ત્રીજો બોલ કહે છે. કોઈ ઉપદેશ એવો તત્ત્વનો આવ્યો, એ વખતે ધન્ય પળે એને વૈરાગ્ય થઈ ગયો હોય અંદરથી. આહાહા ! કોઈ ઉપદેશ અને તત્ત્વવિચાર.... કાં એ પોતે તત્ત્વના વિચારમાં ધારામાં.. 'આનંદસ્વરૂપ હું છું' એવી વિચારધારામાં કોઈ ઉલ્લસિત વીર્ય ફાટ્યું હોય અંદર. આહાહા ! **ધન્ય અવસર પર જગી પવિત્રતા**.... આહાહા ! ધન્ય સમયે અંદર આનંદના નાથ આત્માને જગાડીને જે સમ્યગ્દર્શન ને જ્ઞાનમાં બહાર લાવ્યો છે. આહાહા ! સમજાણું કાંઈ ? એવા **ધન્ય અવસર પર જગી પવિત્રતા અંતઃભાવના કો સ્મરણ મેં રખના**. એ વખતે ભાવના જે પ્રગટી હોય વૈરાગ્યની, એનો ઉપદેશ મળ્યો હોય સીધો ભગવાનનો, મુનિઓનો. આહાહા ! ફાટફાટ વૈરાગ્ય અંદર થઈ ગયો હોય. એવા પ્રસંગને, હે ધર્માત્મા ! યાદ રાખજે કે જેથી તને શુદ્ધિની વૃદ્ધિ થાય. બાપુ ! કોઈની સામું તું જોઈશ નહીં. આહાહા ! **ધન્ય અવસર પર**... ભાષા દેખો ! કોઈ ઉપદેશને કાળે કે

તત્ત્વવિચારને કાળે **ધન્ય અવસર પર જગી પવિત્ર અંત:ભાવના કો સ્મરણ મેં રખના. નિરંતર સ્વસન્મુખ જ્ઞાતાપનકા ધીરજ અર્થ સ્મરણ મેં રખના, ભૂલના નહીં**. એ ગાથાનો વિશેષ ભાવાર્થ છે.

આગે ભાવલિંગ શુદ્ધ કરકે દ્રવ્યલિંગ સેવન કા ઉપદેશ કરતે હૈં. હવે કહે છે કે હે મુનિ ! સમ્યગ્દર્શનની પ્રાપ્તિ પછી દ્રવ્યલિંગ ધારણ કરજે. સમ્યગ્દર્શનના ભાન વિના બાહ્યલિંગ ધારણ કરીશ તો એમાં આત્માને કાંઈ લાભ નહીં થાય. લૂગડાં ફેરવી નગ્નપણું (લઈને) સાધુ માને, પણ અંતર ભાવમાં સમ્યગ્દર્શન એ ચીજ શું છે એની ખબરૂં ન મળે.

सेवहि चुविहलिंगं अब्भंतरलिंगसुद्धिमावण्णो ।
बाहिरलिंगमकज्जं होइ फुडं भावरहियाणं।।१११।।

હે મુનિવર ! તૂ અભ્યંતરલિંગ કી શુદ્ધિ અર્થાત્ શુદ્ધતા કો પ્રાપ્ત હોકર... અભ્યંતરલિંગ નામ આત્મદર્શન–સમ્યગ્દર્શન. આહાહા ! ભગવાન પૂર્ણાનંદનો નાથ એ હું છું—એવું જેને અનુભવમાં પ્રતીતિ થાય ત્યારે અભ્યંતરલિંગ–સમ્યગ્દર્શન પ્રગટ થયું કહેવાય. સમજાણું કાંઈ ? આ તો ન મળે સમ્યગ્દર્શન (અને) કેમ થાય ને શું છે એની ખબરું ન મળે અને દીક્ષા લઈને બેસે. લૂગડા ફેરવે કે નાગો થાય નગ્ન. આહાહા ! **હે મુનિવર ! તૂ અભ્યંતરલિંગ કી શુદ્ધિ અર્થાત્ શુદ્ધતા કો પ્રાપ્ત હોકર**... સમ્યગ્દર્શનને પ્રાપ્ત કરીને, એમ કહે છે. આહાહા ! પહેલું કર્તવ્ય તો ધર્મીને આ છે. સમજાણું કાંઈ ?

શુદ્ધ ચૈતન્યવસ્તુ ભગવાન આત્મા એનું ચૈતન્યનું આત્માનું અંતરસ્વરૂપ– ભાવસ્વરૂપ તો એનું અંતર આનંદ છે, અતીન્દ્રિય આનંદનો એ તો દળ છે. આત્મા એને કહીએ કે અતીન્દ્રિય આનંદનો દળ–પિંડ એને આત્મા કહીએ. આહાહા ! આ શરીર કાંઈ આત્મા નથી, આ તો જડ-માટી-ધૂળ છે. કર્મ જડ છે. આ પુણ્ય ને પાપના ભાવ થાય... હિંસા-જૂઠ-ચોરી-વિષયભોગ એ પાપભાવના વિકાર અચેતન–જડ છે. આ દયા-દાન-વ્રત-ભક્તિ-પૂજાના ભાવ થાય એ પણ રાગ ને અચેતન–જડ છે. આહાહા ! અચેતન છે ને ? જેમાં ચૈતન્યનું તત્ત્વ ન આવે, જ્ઞાનનો અંકુર જેમાં નથી એ રાગને શું કહેવું ? ચાહે તો વ્રતનો હોય, તપનો હોય, પૂજા ને ભક્તિનો (હોય), પણ એ રાગ તો અચેતન છે. આહાહા ! સમજાય છે ? અંદર ભગવાન આત્મા.. એ અચેતન વિકલ્પ ને રાગની પાછળ ચૈતન્યદળ ધ્રુવ સ્વરૂપ માલ પડ્યો છે આખો. આહાહા ! કઢાયેલો દૂધપાક જેમ પડ્યો હોયને કડાયામાં, એમ આત્મદ્રવ્યમાં આવો અતીન્દ્રિય આનંદનો દૂધપાક પાકેલો પડ્યો છે અંદર. આહાહા ! તૈયાર છે. આહાહા ! પણ હજી સાંભળ્યું નથી, ખબર નથી કે આત્મા શું કહેવાય ? હું કોણ છું, ક્યાં છું, (એની) હજી ખબરું ન મળે. આહાહા ! સમજાણું કાંઈ ?

ભગવાન આત્મા અંદર અતીન્દ્રિય આનંદ ને અતીન્દ્રિય શાંતિ અને અતીન્દ્રિય સ્વચ્છતા અને અતીન્દ્રિય પ્રભુતા (સ્વરૂપ છે). આ બહારની સંઘવીની પદવી ને આ વકીલાતની પદવી, આ ડોક્ટરની પદવી ને આ શું કહેવાય ? સંઘપતિની, આ શેઠાઈની, એ બધી ધૂળની પદવીઓ છે. આહાહા ! અંદરમાં આત્માના આનંદનું સ્વચ્છપણું, પ્રભુતા... જેના સ્વભાવની પ્રભુતા.. એ પ્રભુતાના સામર્થ્યથી ભરેલો છે. પણ એને વિશ્વાસમાં આવે ત્યારે એ સામર્થ્ય ભાસેને ? કોઈ એમ કહે કે આવો સામર્થ્યવાળો છે તો પછી આમ કેમ ? પણ સામર્થ્યવાળો છે એમ બેઠું છે ક્યાં એને ? આહાહા ! ભગવાન ત્રિલોકનાથ તીર્થંકરદેવ આત્માને આવો કહે છે એવી તો એને ખબરેય નથી. એમાં અનંત બળ છે, અનંત જ્ઞાન છે, અનંત પ્રભુતા છે. સામર્થ્યનો પાર નથી એટલી પ્રભુતા ભરી છે. આહાહા !

તો એ પ્રભુતા કેમ એને બાહ્ય આવતી નથી ? કહે છે. પણ, બાપુ ! એમ છે એવો વિશ્વાસ તને ક્યાં આવ્યો છે ? તારે માટે તો એ નથી. હોવા છતાં પણ નથી. હોવાપણું છે એવું જેણે માન્યું એને હોવાપણું છે. આહાહા ! સમજાણું કાંઈ ? આવી વાતું બાપુ ! ધર્મની વાત વીતરાગની બહુ ઝીણી છે. લોકો બહારથી કલ્પી બેઠા છે ને. આહાહા ! ક્યાંય આરા ન આવે એવી વાત છે. આ તો ચૈતન્ય ભગવાન અંદર, આહાહા ! મોટા તળાવમાં ઉતરવાના પગથીયા હોયને અંદર ? એનાથી ઉતરાય. આખી ચારેકોર ઓલી શું કહેવાય ? (શ્રોતા : પાળ) પાળથી કંઈ ઉતરાય ? ગારાવાળી હોય, ઓલી હોય, પગ ખસીને વયો જાય. આરો હોય ત્યાં ઉતરાય. એમ આત્માને સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન એ અંતરમાં ઉતારવાના આરા છે. સમજાણું કાંઈ ? આહાહા !

ભગવાન તો પૂર્ણાનંદથી ભરેલો, અતીન્દ્રિયરસથી ભરેલો, છલોછલ ભરેલો આત્મા છે. આ કેમ બેસે ? એ કંઈ ૫-૧૦ હજાર પેદા થાય ત્યાં ખુશી થઈ જાય, બાયડી જરી સારી મળે ત્યાં રાજી થઈ જાય.. અરે ! એને આત્મામાં આનંદ છે અને અતીન્દ્રિય આનંદથી ભરેલો (છે એ) કેમ બેસે ? આહાહા ! પામરતાના પ્રમાણ બીજી જાતના થઈ ગયા. પ્રભુતાના પ્રમાણ ને આત્માની દ્રષ્ટિ જોઈએ, એ નથી. આહાહા ! કહે છે કે પ્રભુ તારો આત્મા, આહા ! અભ્યંતર(લિંગ)ની પ્રાપ્તિ કર્યા પછી **ચાર પ્રકાર કે બાહ્યલિંગ કા સેવન કર**. આહાહા ! પણ એના ભાન વિના તું બાહ્યલિંગ મુનિપણું ને શ્રાવકપણું લઈને બેસીશ, (તો) મિથ્યાત્વ છે બધું. આહાહા ! ઓહો ! ભાવપાહુડતા ! ચૈતન્યનો નિર્વિકલ્પ સ્વભાવ પૂર્ણ, એક-એક ગુણ પૂર્ણ એવા તો અનંત ગુણનો પિંડ છે, અનંત શક્તિનું સામર્થ્ય છે. એવો એ સ્વભાવ એની સમ્યગ્દર્શનની પ્રાપ્તિ કરીને શુદ્ધિ કરજે, પછી સાધુપણું લિંગ ધારણ

કરજે. .... પણ આ વિના લિંગ ધારણ કરીશ તો મરીને હેરાન થઈ જઈશ. આ તો જ્યાં ત્યાં મુનિપણું આપી દીધું. આહા !

કાલે કોઈ કહેતું હતું, બાર વરસનો છોકરો ને ૧૪ વરસની છોકરી—બેન-ભાઈ એ બંનેને દીક્ષા આપવાના છે. હવે એને ખબર ન મળે કે શું ચીજ છે. આહાહા ! અરેરે ! ભગવાનના માર્ગને શું કરી નાખ્યું ! શાકભાજી જેવું કરી નાખ્યું. એક ફેરી આવ્યું હતુંને છાપામાં આવ્યું હતું. આહા ! શાકભાજીનીય કિંમત છે અત્યારે તો. (શ્રોતા : બહુ મોંઘું). મોંઘુ છે. રૂપિયે શેર એમ કંઈક કહે છે. બાર આના શેર આ દૂધી-બૂધીના. વાતું કરે આપણે ક્યાં... ? કારેલા.. મોંઘાઈ છેને બધાયમાં. (શ્રોતા : ...) કારેલા મોંઘા. આ ઋતુમાં રસની સાથે હોયને. કેમ મળે છે અત્યારે ખબર છે ? (શ્રોતા : દૂધી ૨ રૂ. કિલો) ૨ રૂ. કિલો, ઓહોહો ! બશેર ને છ ભાગ ૨ રૂપિયે. એક રૂપિયાનો એક શેર ને ત્રણ ભાગ. આરે, આરે ! ગજબ છે ને !

આહીં કહે છે, ભાઈ ! તારો આત્માનો આનંદ છેને અંદર ? એને એકવાર સમ્યગ્દર્શનમાં સ્વાદ લઈને પ્રતીત કરજે, પછી તું લિંગ ધારણ કરજે. આહાહા ! મારો આત્મા અતીન્દ્રિય આનંદનો નાથ છે, એનો એકવાર સમ્યગ્દર્શનમાં સ્વાદ લઈને, શુદ્ધિ પ્રગટ કરીને પછી તું મુનિપણું લેજે. આ વિના મુનિપણું લઈને લિંગ ધારણ કરીશ, (તો) તારા નિરર્થક જશે બધા. આહાહા ! એવા દ્રવ્યલિંગ તો અનંત વાર ધારણ કર્યા. આહાહા !

શુદ્ધતા કો પ્રાપ્ત હોકર ચાર પ્રકાર કે બાહ્યલિંગ કા સેવન કર... એ ચાર કહેશે. ક્યોંકિ **જો ભાવરહિત હોતે હૈં ઉનકે પ્રગટપને બાહ્યલિંગ અકાર્ય હૈ**. આહાહા ! જેને આત્માના આનંદના સ્વાદની ખબર નથી, અતીન્દ્રિયનો સ્વાદ કેવો હોય ને કેવો આત્માના.... એને આ બાહ્યલિંગ અકાર્યકારી છે કહે છે. એ સાધુપણાના લૂગડાં આમ પહેરેને.... લૂગડાં કાઢી નાખીને અહીં નગ્નની વાત લ્યોને. આ તો સાધુય ક્યાં... ? અરે ! વસ્ત્રવાળા સાધુ તો દ્રવ્યલિંગીય નથી. આહા ! વાતું આકરી પડે, દુઃખ લાગે હોં બીજાને. દુઃખ લાગવા માટે નથી, પ્રભુ ! વસ્તુની સ્થિતિમાં સ્પષ્ટતા માટે.... ભાઈ ! તારા માટે પણ હિતની વાત છે. આહાહા ! જે મિથ્યાત્વ સેવીને દુઃખમાં પડ્યા છે અને જેના ફળમાં પણ દુઃખ થશે, એનો કેમ તિરસ્કાર કરવો, એનો અનાદર કેમ કરવો. જાણવું ફક્ત કે આ થાય છે જગતમાં. આહાહા !

આહીં તો પરમાત્મા... કોણ કહે છે ? કે મુનિ એમ કહે છે. ભાઈ ! તું બાર વ્રત કે પંચ મહાવ્રતને અંગીકાર કરવા પહેલાં સમ્યગ્દર્શનને પ્રગટ કરજે. જે શુદ્ધ ચૈતન્ય છે, આહાહા ! એવી શુદ્ધતાનું જેમાં ભાન થાય, પ્રતીત થાય, સાક્ષાત્ થાય—એવી

સમ્યગ્દર્શનની પ્રગટતા કરીને પછી બાહ્યલિંગ ધારણ કરજે. આ વિના જો એકલા બાહ્યલિંગ ધારણ કર્યા, અકાર્ય(કારી) છે—કાંઈ કાર્યસિદ્ધિ નહિ થાય તારે. આહાહા ! નરક ને નિગોદના અવતાર બાપા ! આહાહા ! ત્યાં કોઈ સગોવહાલો માસીબા નથી બેઠી કે હાલ ભાઈ ! આહાહા ! આહીં તો કહે છે કે આત્મા વસ્તુ જે છે એનું યથાર્થ સમ્યગ્દર્શન પ્રગટ કરવું એ અપૂર્વ વાત છે ભાઈ ! સમ્યગ્દર્શન એટલે સાધારણ વાત નથી કે આ દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્રની શ્રદ્ધા એ સમ્યગ્દર્શન. એ સમ્યગ્દર્શન નથી. નવ તત્ત્વના ભેદવાળી શ્રદ્ધા એ પણ સમ્યગ્દર્શન નથી. સમ્યગ્દર્શન તો આત્મા આનંદનો નાથ, પૂર્ણાનંદનો નાથ, પૂર્ણાનંદથી ભરેલો પદાર્થ એનો જેને પ્રતીતમાં સ્વાદ આવે, એ અતીન્દ્રિય આનંદનો જેને સ્વાદ આવે અને એમાં પ્રતીતિ આવે એને સમ્યગ્દર્શન કહે છે. હજી એની તો ખબરું ન મળે અને અમે ધર્મ કરીએ છે અને આ વ્રત લીધા ને તપ લીધા, એ રણમાં પોક મૂકવા જેવી વાતું છે બધી. આહાહા ! સમજાણું કાંઈ ?

આહીં ભગવાન એમ કહે છે કે પ્રથમ સમ્યગ્દર્શન પ્રગટ કરજે. પછી બાહ્યલિંગની વાતું કરજે, પણ સમ્યગ્દર્શનની જ્યાં ખબર નથી અને બાહ્યના લિંગ લઈ લીધા બાર વ્રતના ને પંચ મહાવ્રતના, એ બધા તારા અકાર્ય(કારી) છે. રખડવા માટે છે—પરિભ્રમણ માટે છે. આહાહા ! કેમ ? **ક્યોંકિ જો ભાવરહિત હોતે હૈં ઉનકે પ્રગટપને બાહ્યલિંગ અકાર્ય હૈ અર્થાત્ કાર્યકારી નહીં**. આહાહા ! જેને, આત્મા વસ્તુ શું છે એનો અનુભવ નથી, અંતર સન્મુખ થઈને એની પ્રતીતિ કરી નથી, એ સન્મુખ જવા બાહ્યલિંગ, ક્રિયા ધારણ કરે, અકાર્ય(કારી) છે, એનો લાભ તને નથી. આહાહા !

ભાવાર્થ : જો ભાવકી શુદ્ધતા સે રહિત હૈ... એ ભાવ શબ્દે સમ્યગ્દર્શન. એ સમ્યગ્દર્શન અલૌકિક ચીજ છે. બધા માની બેસે કે અમે સમકિતી છીએ.... એ અલૌકિક વાત છે બાપા ! આહા ! **જો ભાવકી શુદ્ધતા સે રહિત હૈ, જિનકે અપની આત્માકા યથાર્થ શ્રદ્ધાન, જ્ઞાન, આચરણ નહીં હૈ, ઉનકે બાહ્યલિંગ કુછ કાર્યકારી નહીં હૈ**. જેને આત્મજ્ઞાન નથી, 'એગં જાની સવ્વં જાની..' એવો જાણનારને જાણ્યો નથી. આહાહા ! એ આત્માનું..... **અપની આત્માકા**... ભાષા એમ છે ને ? ભગવાનના આત્માનું નહિ. ભગવાનની આત્માની શ્રદ્ધા એ તો રાગ છે. આહાહા ! ત્રિલોકનાથ તીર્થંકરદેવ પરમાત્માની શ્રદ્ધા એ પણ રાગ છે, એ તો વિકલ્પ છે, એ સમ્યગ્દર્શન નથી. આહાહા ! **અપની આત્માકા યથાર્થ શ્રદ્ધાન**... ભગવાન આત્મા સિદ્ધસ્વરૂપી પૂર્ણાનંદ સ્વરૂપ..... એવા આત્માનું જ્ઞાન કરીને એની ઓળખાણ કરીને એની પ્રતીત થવી, એનું યથાર્થ વસ્તુનું જ્ઞાન—

આત્મા આનંદ ને જ્ઞાન સ્વરૂપનું જ્ઞાન અને એ આત્મામાં રમણતા એ એનું આચરણ... અંશે પણ રમણતા સમ્યગ્દર્શનની સાથે હોય છે. સમજાણું કાંઈ ? ભારે આકરી વાતું આવી.

એક તો ધંધાના પાપ આડે નવરો ન થાય. બાયડી-છોકરાને પોષવા માટે, રળવા માટે બિચારો રાતના આઠ-આઠ વાગ્યા સુધી... આહાહા ! વખત મળે કલાકનો તો બીજું બહારનું સાંભળવાનું મળે. એમાં સમ્યગ્દર્શન શું અને કેમ પ્રાપ્ત થાય એ વાતેય સાંભળવા મળે નહિ. એના જીવન બધા ઢોર જેવાં જીવન છે. દુનિયામાં ભલે આબરૂમાં ગણાય કે આ પચાસ લાખ પેદા કર્યા ને કરોડ રૂપિયા આવ્યા ને બે કરોડ આવ્યા ને પાંચ કરોડ... ખુરશી પહેલી પડે બહારમાં. (શ્રોતા : ...ન્યાયથી રળવું એમાં પાપ છે?) ન્યાયથી રળવું એ પાપ છે. રળવાનો ભાવ જ પાપ છે. ન્યાયપૂર્વક શું ? દુકાને બેસવાનો ભાવ પાપ. લખ્યું હતું, માણસને સાચવવું, દુકાન-ઘરને સાચવવું એ પાપ. એમ હશે પ્રવીણભાઈ ? એ મુકેશ ! શું હશે ? આ તારા બાપ બધું કરે છેને. તારા માટે કરે છે ? એના રાગ માટે કરે છે. આહાહા !

(શ્રોતા : ન્યાયપૂર્વકમેં પાપ....) પાપ હૈ. (શ્રોતા : અન્યાયપૂર્વકમેં મહાપાપ....) અન્યાયમેં બડા પાપ હૈ. પૈસા કમાનેકા ભાવ વહી પાપ હૈ. આહાહા ! ન્યાયથી કમાવે, રીતસર કમાવે, પણ ભાવ તો પાપ છેને એ ? આહાહા ! એમાં આત્મા તો ભારે થતો જાય છે. આહા ! એણે આત્મા પોતાની ચીજને ન જાણી, કહે છે, અને પરને માટે રોકાઈ.... આ કાળ ગાળ્યો બધો. આહાહા ! એ આવે છે કથા એક.

એક ભાઈ માટે બીજા ભાઈએ પાપ બહુત કિયા. બીજા ભાઈએ પાપ બહુ કર્યા એ મરીને નરકે ગયો. અને જેના માટે પાપ કર્યા હતા એ વળી ત્યાં ભવનપતિનો અસુર(દેવ થયો). બે ન્યાં (નરકમાં ભેગા) થયા. પછી અસુર ઓલાને મારે છે. ત્યાં એને યાદ આવે છે કે પણ ભાઈ ! મેં તારા માટે પાપ કર્યા હતાને. પણ આહીં ક્યાં... કોણે કીધું હતું તને પાપ (કરવાનું)? નાના ભાઈ માટે મોટા ભાઈએ પાપ કર્યા રોગની દવા-બવામાં. એમાં ઓલો મરીને નરકે ગયો, નારકી થયો અને ઓલો જે હતો એણે કંઈ ભાવ ઠીક કર્યા હશે એ અસુરકુમારનો દેવ થયો. એ ત્યાં અસુરનો દેવ થયો. મારે એને ઓલાને. એમાં યાદ આવ્યું, પણ ભાઈ ! મેં તારા માટે પાપ કર્યાં અને તું મને મારે ? પણ કોણે તને કીધું હતું કે મારા માટે કરજે ? આહાહા ! એવું બને છે. અનંત વાર બન્યું છેને. હા, એ નવી ક્યાં વાત છે ? આહા ! આત્માકા યથાર્થ (શ્રદ્ધાન, જ્ઞાન બિના) બાહ્યમેં કુછ કાર્યકારી નહિ. **કારણ પાકર તત્કાલ બિગડ જાતે હૈં**... જેને આત્મદર્શન–સમ્યગ્દર્શન નથી, આત્મ અનુભવ નથી, એ બાહ્યલિંગ અને વ્રતને ધારણ કરે, એ પ્રસંગ આવે તો બગડીને ભ્રષ્ટ થઈ જશે. આહાહા !

એને આત્માનો લાભ થશે નહિ. માટે પ્રથમ સમ્યગ્દર્શનની પ્રાપ્તિ કર્યા પછી બાહ્યલિંગ સેવન કરવું.

(પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ)